

Landsdommer Tøger Reenberg til Ristrup.

Et Digterliv for 200 Aar siden.

Af

J. Paludan.

In magnis voluisse sat est.

Den Mand, som det her skal forsøges at drage frem fra lange Tiders, som det forekommer mig, ufortjente Forglemmelse, gør ingen Fordring paa en Plads blandt Danmarks store Digtere. Hvad der giver ham Interesse, er hverken hans Personligheds Ejendommelighed eller hans Dignings Værd i og for sig, men snarere den Tid, han levede paa. Grændsen mellem det 17. og det 18. Aarhundrede var for Nordeuropas Vedkommende et af de Tidspunkter, da noget nyt ligger i Luften, og da det næsten kan synes at bero paa en Tilfældighed, om den ene eller den anden kommer først til at forkynde det. Det nye, som skulde frem, var da en almindelig Verdsliggjørelse af Livsanskuelsen og i Forbindelse dermed en større Naturlighed, Lethed og Frihed i Digtekunsten, hos os betegnet ved Overgangen fra tysk til fransk Indflydelse. Og det, der gjorde Reenberg til dette nyes Herold, var hverken Seerblik eller overordentlige Digtergaver, men simpelt hen et livligt Hoved og en sund,

jævn Natur, der hverken vilde stylte sig op eller være andet og mere, end den var. Han kunde ikke finde sig til Rette med den conventionelle gudelige Tone saa lidt som med Alexandrinerens og den 2. schlesiske Skoles forlorne Højtidelighed, som dengang herskede i Digtningen. I den franske Klassicisme fandt han derimod en Retning, der laa hans egen og den nye Tids Aand nærmere: det rolige Maadehold og den forstandige Klarhed, forbunden med Respect for Regler og skarpt satirisk Blik for alle Taktløshedens Overdrivelser, men fremmed for al Begejstring, den religiøse og erotiske saa vel som Naturfølelsens. Vistnok kom denne franske Aand ikke efter alle sine Sider til fuld Udvikling hos os, men paavirket af den indfører Reenberg dog en friskere Tone i Lejlighedsdigtningen og den moralske Satire, samt efter Boileaus Mønster en helt ny Digtretning, den poetiske Kritik. Var han end ikke den, som skulde komme, og blev han i mange Henseender kun en Røst, der raabte i Ørken, saa har han i alt Fald Fortjenesten af at forberede en ny Litteraturperiode, den, der culminerede i og tildels afsluttedes med Holberg; ja, i en enkelt Henseende, i Drikkevisen, varsler han endog Ambrosius Stub. Denne Fortjeneste er i alt Fald tilstrækkelig til at hævde ham som facile princeps mellem Samtidens rigtignok kun lidet fremragende Poeter, og det er ingen retfærdig Vurdering, naar N. M. Petersen stiller ham sammen med Vilh. Helt og Jacob Schandrup og dømmer, at „ved disse tre Mænd havde Poesien intet vundet“ ¹⁾.

¹⁾ Bidr. t. den dsk. Litteraturs Hist., 2. Udg., II, 302.

I.

Slægten Reenberg synes at være af jydsk Bondeæt, og som dens første Mand nævnes Ridefogden, senere Herredsfoged i Hammerum Herred, Christen Laursen, der 1616 skal være bleven stukken ihjel af en Bisværme¹⁾. Han var gift med Kirsten Klausdatter Rennerg eller Renior fra Slesvig, efter hvem Børnebørnene skulle have

¹⁾ Tøger R.'s Levnetsbeskrivelse og Stamtavle i Udg. af hans Poetiske Skrifter I—II, 1769, ved hans Dattersøn Tøger Reenberg Teilmann. V. Bang, Familien Reenberg, i Saml. til jydsk Hist. og Topografi 2. R. III, efter Optegnelser i Worms Samlinger fra Horsens Skolebibliothek, der i det hele gjøre et nøjagtigt og paalideligt Indtryk. Andre Familiesagn henviser rigtignok til tysk Oprindelse; saaledes beretter Præsten Frederik Monrad, der vistnok omkring ved 1740 skrev Tøger R.'s Broders, Provst Morten Reenbergs Levnet, mest efter Meddelelser fra denne selv (Kirkeh. Saml. 3. R., III, 454), at Familiens Stamfader var en Tysker ved Navn Reinberg, som kom her til Landet i „den kejserlige Krig“. Nogen Usikkerhed er der med Hensyn til Familienavnet. Efter Hundrup i Viborg Skoles Program 1875, 45 er Tøger Reenbergs Broder, Peder, dimitteret og immatriculeret under Navnet Reimerus. I Hofmans Fundatser 1756, II, 325 siges Stamfaderen Christen Laursen, som dog levede før Trediveaarskrigen, ogsaa at være indvandret fra Tyskland; men Hofmans Efterretninger om Slægten synes temmelig løse og stride mange Steder baade mod de Oplysninger, Teilmann 13 Aar senere gav i Udgangen af sin Bedstefaders Digte, og mod Opgivelserne i Worms Saml., der udtrykkelig nævne Chr. Laursens Fødested, Feldborg Sogn ved Holstebro. — Endelig fortæller Degnen Thjørring i sine Optegnelser om viborgske Personligheder i forrige Aarhundrede (Saml. t. jydsk Hist. og Topografi IV, 384), at Tøger Reenbergs Fader, Klaus Christensen, i sin Ungdom af de kejserlige Tropper blev ført til Tyskland og antog Navnet Reenberg efter sit Herskab der ude. Dette er vistnok kun en sagnagtig Udvidelse af, hvad der berettes i de Wormske Saml., at Klaus Christensen 1628 maatte flygte fra Ringkjøbing, hvor han havde en Skrivertjeneste, fordi de kejserlige vilde føre ham bort med sig.

antaget Familienavnet Reenberg. Hans ældste Søn, Klaus Christensen, blev efterhaanden Slotsskriver paa Hald Slot, Landcommssarie-Skriver i Jylland, derefter Handelsmand i Viborg, 1649 Raadmand og 1659 Borgmester samme Steds. Han betegnes som Viborgs rigeste og mest ansete Mand og var vistnok som de fleste Kjøbstadsborgere paa den Tid en ivrig Ven af Regeringsforandringen 1660. Som Borgmester var han en af Byens Delegerede paa Rigdagen i Kjøbenhavn 1660 og underskrev Hyldingen efter Enevoldsakten, og det var maaske i denne Anledning eller under et af de tidligere aarlige Adelsmøder i Viborg, at han, som Sønnen Morten Reenberg beretter, nær havde faaet samme Skæbne som de kejserlige Raader paa det bekendte Prager-Møde 1618, idet en Adelsmand greb fat i ham og vilde kaste ham ud af Vinduet paa Raadhuset. 1661 blev han Medlem af Commissionen til Udarbejdelse af Danske Lov¹⁾, og til Peder Villadsen, en af de virksomste Hjælpere ved Souverainetets Indførelse, som 1661 var bleven Biskop i Viborg, traadte Borgmesteren i nært Forhold, idet hans to ældste Sønner ægtede Døtre af Villadsen. Kl. Christensen ejede og drev en stor Del af Viborg Bymark, 34 Tdr. Hartkorn²⁾, og købte i sine senere Aar af Fru Dorthea Lykkes Bo Hovedgaarden Lynderup ved Hjarbæk Fjord, 1½ Mil Nord for Viborg, under hvilken han samlede 230 Td. Hartkorn. 1639 havde han ægtet Mette, en Datter af Peder Pedersen (Løvenbalk), Sognepræst til Sortebrødre i Viborg, og fik med hende ikke mindre end 16 Børn, deraf 7 Sønner, som han alle evnede at holde til Studier og sende paa

¹⁾ Secher og Støchel, Forarbejderne til Danske Lov I, 3.

²⁾ Ursin, Stiftsstaden Viborg 1849, p. 310.

Udenlandsrejse. De 6, der naaede den voksne Alder, kom ogsaa i anseelige Stillinger; den ældste, Peder Reenberg, blev Stiftsprovst i Aalborg, Jens blev Rector i Viborg, Frants Dr. med. og Provincial-Medicus i Aalborg, Peder Hegelund Reenberg Borgmester samme Steds, og den yngste, Morten Reenberg, en ejendommelig, kraftigt udpræget Personlighed, var Præst ved Frue Kirke og Stiftsprovst i Sjællands Stift.

Det 13. Barn, Tøger Reenberg, fødtes 10. Oct. 1656. Han blev først sammen med nogle af sine mange Sødskenende undervist af Huslærer i Hjemmet, siden i Viborg Skole, hvorfra han blev Student 1675. Om Reenbergs Skolegang og Viborg Skoles Tilstand under Rectoren Jens Juulbye vide vi intet nærmere. Juulbye var gift med en Datter af Biskop Villadsen, og var eller blev saaledes Svoger til to af Reenbergs Brødre, af hvilke den ældste, Peder, var Skolens Corrector siden 1672. Som Søn af ansete Forældre har Tøger Reenberg vel lidt mindre under den da almindelige Raahed, og ikke som de fleste Peblinge behøvet at søge sit Underhold ved Tiggeri og Sang i Kirken eller for Dørene. Men med Undervisningen var det i sidste Halvdel af det 17. Aarhundrede saare ringe bevendt, og neppe har hverken Skole eller Universitet haft stor Betydning for hans aandelige Udvikling i de Retninger, hvori hans Virksomhed siden kom til at gaa. Nyere Sprog og Litteratur dyrkedes ingen af Stederne, og ved Universitetet var Theologien det eneste Studium, der førtes igjennem til en afsluttende Examen, hvilken R. ogsaa underkastede sig 1679. Dansk Ret havde kun Peder Resen foredraget; men han var dengang gaaet over i anden Stilling, og fra Universitetets naturvidenskabelige Glansperiode stod

kun Filologen og Chemikeren Ole Borch samt Fysikeren Rasmus Bartholin tilbage; men deres Fag gav R. sig neppe af med. Derimod indførte Griffenfeld netop i Aaret 1675 den filosofiske Forberedelsesexamen for at raade Bod paa Studenternes utilstrækkelige humanistiske Grundlag. Den maa R. have taget, da den var Betingelse for at stedes til theologisk Examen; men det var kun et Repetitionskursus i Skolefagene: Filosofi, klassiske Sprog, Mathematik, Fysik og Geografi.

Allerede under Skolegangen 1671 havde R. mistet sin Fader, og 1677 døde Moderen; men trods den store Børneflokk vare Familiens Kaar alligevel saadanne, at han 1680 i Sommeren efter, at han havde taget Examen, kunde tiltræde en længere Udenlandsrejse. Han hørte i et Par Maaneder Orientalisten Edzardi i Hamburg, tilbragte Vinteren 1680—81 i Oxford og London, traf dernæst i Paris sin ældre Broder Frants, som allerede havde været flere Aar udenlands og blev ham en god Fører paa Resten af Rejsen. Efter over et halvt Aars Ophold i Frankrig, især i Paris, drog de til Italien og laa ved Universitetet i Padua i Vinteren 1681—82, gik dernæst over Venedig til Rom og Neapel og tilbage over Tyrol og Bayern til Frankfurt. Her blev de Sommeren over, sejlede saa ned ad Rhinen til Cölln, tog gjennem Brabant til Holland og til Søs hjem sent paa Efteraaret 1682.

Det vilde nu være af største Interesse, om vi havde Optegnelser fra Reenbergs Haand, ved Hjælp af hvilke vi kunde gøre os Rede for de Indtryk, han modtog paa denne Rejse i alle Europas Hovedlande netop ved den Tid, da den franske Klassicisme gjorde sit Sejerstog igjennem dem. Der er ingen Tvivl om, at den har havt en lignende Betydning for ham, som Holbergs Rejser til

de samme Lande 20—30 Aar senere fik for denne. Men Holberg rejste som en fattig Student, hvis Rute tildels bestemtes af hans tynde Pengepung, og som maatte nøjes med at se, hvad man kunde faa gratis, og de fleste af Tidens danske Borgersønner maatte være glade ved at komme udenlands i den underordnede Stilling som Hovmestre for unge Adelsmænd og følge de foreskrevne Veje til et foreskrevet Maal. Reenberg derimod rejste som den velhavende Mand, der kunde følge egen Lyst og egne Planer. At han har rejst med Udbytte, er klart nok deraf, at han efter Hjemkomsten blev den første danske Digter, der med fuld Bevidsthed pegede paa og søgte at efterligne de nye Retninger, Poesien udenlands havde indslaaet, — tildels de samme, som Holberg senere, med større Evner og større Virkning, gjorde til Nationens Eje. Det var imidlertid ikke den Tids Sæd at skrive „confessions“ og reflectere over sit Sjæleliv og dets Impulser og Stemninger, uden højest i religiøs Henseende. Holberg meddeler os fra sine Rejser kun de ydre Begivenheder og de ydre Indtryk, og om Reenbergs vide vi ikke engang saa meget; vi kjende kun Rejseruten i dens simpleste Grundrids¹⁾.

Det var en i alt Fald i udvortes Henseende glimrende Tid, i hvilken Reenbergs Rejse falder. Ludvig XIV

¹⁾ I sine Digte nævner han kun Rejsen et eneste Sted, Poet. Skr. v. T. R. Teilmann II, 402, i et Vers til sin Ven Landsdommer Helverschou, hvor han minder denne om deres første Bekendtskab for „ti Gang fire Vintre“ siden,

Just da jeg kom tilbage
Fra Seine, Tiber, Thems og Rhin,
Og da vi, begge unge,
Ved Drue-Saft, hin ædle Viin,
Om Galathea siunge.

stod efter Freden i Nimwegen paa sin Magts Højdepunkt, og Hoffet i Versailles, hvor den mørke Frørhed endnu ikke var bleven herskende med Mad. de Maintenon, repræsenterede den højeste europæiske Dannelse og Aand, Smag og Elegance. Fransk var ved at blive anerkjendt som Verdenssproget og fransk Litteratur som Verdenslitteraturen. Medens Corneille var forstummet, skjøndt han først døde 1684, havde Racine dengang allerede skrevet sine berømte Dramer af den romerske Historie og delte Theatret med den en halv Snes Aar før afdøde Molière. Boileau havde afsluttet den betydningsfulde Del af sin kritisk-satiriske Production, men Lafontaine var endnu midt i sin Fabeldigtning. England besøgte Reenberg i Karl II's senere Aar, da Restaurationen allerede var mindre populær, men da Kongen stræbte at efterligne Ludvig XIV's Hof i Pragt og lette Sæder saavel som i Beskyttelse af Litteraturen; da Dryden indførte fransk Smag i Kritiken og paa Scenen, medens Miltons lige udkomne Paradise lost, der var i en helt anden Aand, gik temmelig ubemærket hen. Italien havde vistnok ved denne Tid tabt baade sin politiske og litterære Betydning; Renaissanceens ædle Kunst var med Bernini begyndt at udarte til Rococco, og Florens var under de sidste Medicæer sunken ned fra Førerstillingen i Videnskabens Verden. Men her saa vel som i Rom og Venedig kunde Reenberg dog beundre de herlige Levninger fra Romertiden, fra Pavemagtens og Kunstens store Dage, og endnu udfoldede sig ved de mange smaa Fyrstehoffer, i de pragtfulde Paladser og Villaer midt i den yppigste Natur, et aristokratisk forfinet Liv, der paa sin Vis kunde maale sig med det franske.

Overgangen fra al denne europæiske Herlighed til

de smaa og snævre danske Forhold formidledes ved Tilbagerejsen gennem Tyskland, der befandt sig i politisk Opløsning, truet af Frankrigs Overmagt, og hvor Aandslivet endnu ikke var slaaet ind paa de nye Baner. Under Indflydelse af Hoffmannswaldau og den endnu levende Lohenstein stod Digtningen her ligesom hos os stadig paa den udartede Efterrenaisances Standpunkt, og det er da intet Under, at Reenberg, efter alt hvad han andet Steds havde set og oplevet, kunde komme paa Tanker om at opgive Efterligningen af Tyskerne og vende Blikket der hen, hvor Livet og Fremskridtet var.

Vistnok er det ikke sandsynligt, at den unge og ubetydelige theologiske Candidats Rejser have bragt ham i nogen saadan personlig Berøring med Udlandets politiske eller litterære Storheder, som i sin Tid Bartholinerne, Ole Borch eller Steno, men hans senere Virksomhed viser, at han har besiddet sund Sans og en livlig Opfattelsesevne. Selv i vore Dage vilde nu Modsætningen være næsten overvældende for et ungt og modtageligt Sind ved at komme tilbage fra de store Culturmidtpunkter med deres stærkt pulserende ydre og indre Liv, og for Resten af sine Dage bosætte sig i Viborg eller paa en lille Gaard midt inde i Jylland. Hvor meget mere da paa Reenbergs Tid, da Danmark i en ganske anden Forstand stod udenfor hele Culturbevægelsen, da de fjernere Provinser laa afsondrede hen, fortable i Dagliglivets og de locale Interessers Smaalighed, og da Forbindelsen med Hovedstaden frembød større Vanskeligheder end nuomstunder med Paris eller London!

Men det var en helt anden Slægt, der levede i hine Tider, mindre nervøs og let paavirkelig, men sejjere, mere vedholdende i de færre og mere usammensatte Ind-

tryk, den modtog. Da Reenberg vender hjem, føler han hverken Trang til at storme frem som Reformator for at meddele Samtiden alt det nye, han har set, eller til at sætte sig hen at klynke over de smaa Forhold, han nu var nødt til at virke i. Han tager sundt og naturligt fat paa de nærmest liggende praktiske Opgaver og forarbejder uden Hast og Utaalmodighed sine aandelige Indtryk. Efterhaanden som Hensynet til Livets Ophold tillader det, optræder han som Digter, i Begyndelsen i gammel Stil, som Lejlighedspoet, og det er næsten en Snes Aar efter Rejsen, fra først af mere tilfældigt, at hans Digtning præges af de der modtagne Impulser. En stærkere, mere udpræget Individualitet vilde vel have sat dybere Spor i dansk Aandsudvikling; men Reenbergs jævne og sunde Natur stemte godt baade med den lidt smaatskaarne Tidsaand og med den klare Forstandsretning i Poesien, som bredte sig fra Frankrig, og som han først slog til Lyd for her hjemme.

Efter Hjemkomsten synes han at have tilbragt en tre Aars Tid med fortsatte Studier, vistnok mere i litterær og poetisk end i theologisk Retning, skjøndt han i disse Aar anonymt oversatte (Lady Pakingtons?) „The whole duty of man“: „Et Menneskes Skyldighed imod Gud, sig selv og sin Næste“, 1686. Oversættelsen oplagdes paany 1740 og atter 1779¹⁾, saa den maa have slaaet godt an. Et andet Andagtsskrift „om Udvælgelsen“, ligeledes oversat fra Engelsk, og en Oversættelse af den reformerte Præst i Kjøbenhavn Jean La Placettes „La Communion dévoté“ omtales i hans Levnetsbeskrivelse, men have ikke kunnet gjenfindes; formodentlig ere

¹⁾ Literatur-Journalen 1780, p. 320.

de begge noget senere¹⁾. Det siges udtrykkelig, at han paa sine Rejser grundigt havde tilegnet sig det franske, engelske og italienske Sprog, i hvilke han førte en Del af sin Brevvexling²⁾. Brudstykkerne af franske Breve i Levnetsbeskrivelsen ere meget vel skrevne, og at han havde sat sig godt ind i fransk og engelsk Litteratur, har han givet Beviser for. Naturligvis forsømte han heller ikke den klassiske, i alt Fald den latinske Litteratur, som han ofte citerer³⁾.

¹⁾ La Placettes Skrift er i alt Fald først fra 1695. Et Par religiøse Digte „om Udvælgelsen“ og „Guds Naade-Kald“, det sidste oversat fra Tysk, stamme fra Aarene 1725 og 32.

²⁾ Endel af Reenbergs Manuscripter, deriblandt flere paa Fransk, brændte, ifølge Oplysninger fra Familien, for ikke mange Aar siden paa Armvangaard ved Varde.

³⁾ I et Brev til Bogholder Peder Rasmussen af 1704 (Poet. Skr. I, 279), hvor han taler om sin Søn Christian, som han selv har undervist, hedder det mærkelig nok:

Hos mig var kun Latinet fall
Vor Ungdom heller, som er sært.
Af franske Vare roser,

og Tysk kunde Sønnen slet ikke. Udtalen af franske Ord, saaledes som den bestemmes ved Rim og Rytme i Reenbergs Digte, lader unægtelig meget tilbage at ønske. Men det er utvivlsomt, at han overalt har benyttet de fremmede Forfattere i Originalsprogene. Sorterup siger i sin Note til Omtalen af Reenberg i „Cacoëthes carminificum“ (Luxdorps Saml. af danske Vers X, 734), at denne har efterlignet Boileaus Satire til Molière, „hvilken i Tydsken er oversat og findes i Hofman Waldaus Gedichtes Tom. II, p. 218“. Heri finder Rahbek i Bidrag til den danske Digtekunsts Historie IV, 37, Noten „et nyt Beviis, hvorledes vor Litteratur, selv hvor den synes at have franske Mønstre, dog var en stadig Drabant af den Tydske“. Men Sorterup siger jo egentlig ikke, at Reenberg har oversat fra Tysk, og det er i ethvert Fald ikke Forholdet. I C. H. v. Hoffmannswaldaus und anderer Teutschen auserlesene Gedichte II, Leipzig 1697, findes flere tyske Oversættelser og Bearbejdelser af Boileaus Satirer, deriblandt S. 226 (ikke 218) den 2den Saḡire oversat af B. N(eukirch), og Tom. VII, 51 en

Formodentlig har Rejsen gjort et betydeligt Skaar i Reenberg's Fædrearv, og i Længden kunde han ikke leve blot for sine litterære Interesser, især da han d. 29. Dec. 1685 havde ægtet Magdalene Broberg, en Datter af Dr. jur. Mathias Broberg til Sjelleskovgaard¹⁾. Det lader ikke til, at han nogensinde har tænkt paa at søge præstelig Stilling, skjøndt han som ovenfor anført havde taget theologisk Examen, der jo dengang ved Siden af Graderne var den eneste eksisterende officielle Studieafslutning. Derimod var Reenberg praktisk anlagt, og det kan da ikke undre, at han greb den Udvej at forpagte Fædrenegaarden Lynderup, som Arvingerne 1686 havde solgt til den næstældste Broder, Jens, dengang Conrector i Viborg. Her levede Reenberg i 18 Aar fra 1686, og maa have passet sin Dont og havt sit gode Udkomme, siden han trods sin Families stærke Tilvækst endte med at købe sig sin egen Herregaard, hvad der ganske vist i de Tider betød mindre end nu. Dog synes han fra først af at have havt vanskelig ved at underordne sine litterære Interesser under sin praktiske Virksomhed, i alt Fald efter hans egne, halvt spøgefulde Ytringer at dømme, og fra denne Forpagtertilid stamme hans fleste og betyde-

Efterligning af den ved Gottsched; men Reenberg har aldeles ikke fulgt nogen af dem.

¹⁾ Nu Vedelslund, V. for Aarhus. Søn af Borgmester Rasmus Nielsen Skriver i Aarhus, immatriculeret i Kjøbenhavn 1650 og i Leyden, hvor han sagtens har taget Graden, 1658 sammen med Broderen, Lic. jur. Niels Broberg. Sandsynligvis er han død allerede i Begyndelsen af 1686, da Arvingerne d. 11. Marts tilskødede hans Søn Rasmus Broberg Sjelleskovgaard (Skøde- og Panteprotokol Nr. 22, pag. 401, i Provinsarkivet for Jylland). Sml. J. Vahl, Chr. Nielsens Slegttebog I, 172, Rørdam, Studenternes Deltagelse i Kbhvns Forsvar 145 ff., Personalhist. Tidsskr. II, 201.

ligste Digte. Det er rigtignok mest kun Lejlighedspoesi, knyttet til det daglige Livs Smaabegivenheder, og kun udmærket ved en vis Lethed og Fyndighed, der mere og mere taber sig, efterhaanden som han bliver ældre. Men kunne disse Digte saaledes ikke gjøre Fordring paa stort æsthetisk Værd, saa have de desto større biografisk Interesse og give et ualmindelig klart og livligt Billede af en jydsk Landmands Liv fra de Dage, da ellers de fleste Poeter tilhørte den gejstlige Stand, og deres Digtning i høj Grad farvedes af deres Stilling. Reenbergs Digte vare efter deres hele Character kun undtagelsesvis bestemte for Offentligheden; Lejlighedsdigtningen opfattedes som en ganske privat selskabelig Forlystelse, hvor da et eller andet Digt, der udmærkede sig ved sin Kvikhed, kunde løbe Landet rundt i Afskrifter og til sidst komme i Trykken, ikke altid paa Forfatterens egen Foranledning; saaledes se vi, at Rostgaard lod trykke Reenbergs Bryllupsvers til ham og Conradine Revenfeldt¹⁾. Saadanne Vers samledes atter i Tidens Anthologier, de Wielandske, Høpfnerske (1725—28) og Luxdorpske (1742) Samlinger, hvor Reenberg aabenbart er en Yndlingsdigter. Men selv betragtede han kun Digtningen som en Bisysse; endnu i 1703 skriver han til Rostgaard (I, 202):

Det gaaer mig som den Græker, der
I Bogen altid hængte,
Paa Huset og Forretninger
Ey nogensinde tænkte.

¹⁾ Reenbergs Poet. Skr. I, 60. En Mængde af Reenbergs Digte findes i Haandskriftsamlingerne, saaledes i Rostgaards Saml. 244 og 264 4to, Additamenta 247 a—c, 251, 252, 518 4to, 46 a, Svo paa Univ. Bibl.; i Thotts Saml. 1526 og 28 4to. Ny kgl. Sml. 826, 826 c paa kgl. Bibl.

(Han og, som jeg, en Landmand var)
 Hvad skeede? Han blev øde:
 Hans Ager hannem Tidsel bar,
 Da Jorden ey fik Giøde

hvilket dog i høj Grad maa forstaas cum grano salis, da Reenberg netop i dette Aar tilforhandlede sig Ristrup.

Reenbergs Digte give os ogsaa ved deres nøjagtige Ordning og Datering ¹⁾ i Udgaven af hans Poetiske Skrifter, et godt Indblik i hans private og huslige Forhold siden 1694, fra hvilket Aar det første Lejlighedsdigt i Samlingen stammer. Det er dog ikke sandsynligt, at han først skulde have begyndt at skrive Vers i en Alder af 38 Aar; men rimeligvis kom ved denne Tid de første af hans Vers frem i Trykken og med Datering. Nogle af hans religiøse Digte ere ogsaa fra 1691, men af de verdslige har jeg kun fundet et eneste, der sikkert stammer fra tidligere Tid, nemlig „Panegyricus generosi Philax“, der i flere Haandskrifter bærer Aarstallet 1679, altsaa endog før Reenbergs Udenlandsrejse, og er optaget i Høpfners trykte Samling af danske Rim 1728, III, Nr. 11. Det er en meget langtrukken og snaksom Levnetsbeskrivelse og Gravskrift over en skudt Jagthund, nærbeslægtet med Kingos 20 Aar ældre „Sæbygaards Koklage over den døde Tyr“. Det synes nærmest at bero paa en Tilfældighed, naar dette og enkelte andre af Reenbergs Vers ere udeladte i Udgaven af hans Poetiske Skrifter, der dog optager adskilligt, som ikke er mere værd ²⁾).

¹⁾ Den synes at stamme fra en Optegnelse, som Rostgaard fik fra Luxdorff 1739, altsaa endnu i Digterens Levetid. Addit. 265 4to paa Univ. Bibl.

²⁾ Under Reenbergs Navn, men ikke optaget i de Poet. Skr., forekommer i Wielandts Sml. af dsk. Vers XV, 131 en Gravskrift over Mogens Skeel, i Luxdorffs Sml. V, 360 Brev til Lands-

De tidligste af Reenbergs Vers, omtrent indtil den Tid, da han blev Landsdommer 1703, ere mest rettede til private Venner og bekjendte eller Medlemmer af hans udbredte Slægt. Det er rimede Indbydelser, Taksigelser, Barsel- og Bindebreve o. lign. Ubetydeligheder, der imidlertid udmærke sig ved en vis Friskhed og Realisme, hvor Digteren snakker ugenert fra Leveren om alt, hvad der i Øjeblikket optager ham, fortæller nyt fra Slægt og Venner og skildrer sit daglige Liv:

Naar Klokken er sex, jeg da først vaagner op,
Et Qvarteer jeg rækker og strækker min Krop,

hvor svært han har ved at komme op af Sengen, hvordan han deler sig mellem Studeringerne og Avlingen:

Visite jeg gjør
I Stalden og Laden, til Øxen og Køer,
Dernæst i mit Kammer, fra Otte til Ti
Thuanus, Sleidanus¹⁾ mig gjør Compagnie,
Dog stundom jeg rykker min Christians Haar
Og siger: Læs over, du skabbede Faar²⁾.

Kl. 12 spiser han, men synes ellers at tilbringe det meste af Dagen i sit „Kontor“:

de Døde jeg spør,
Hvad Julius Cæsar, Tiberius gjør.
Med Drake jeg seiler ald Verden omkring

dommer Lange 1694, VII, 533 Passions-Bøn: „Bliv, syndig Øie, til en Brønd“. I Haandskrift desuden i Additam. 247 b, 4to paa Univ. Bibl.: Til Hr. Fr. Buskis Bryllup (Præst i Daugberg-Mønsted, c. 1700, ogsaa i Ny kgl. Sml. 826 og i Addit. 4to 172), Over Dr. Frants Reenbergs Kjæreste, Bente Marie d'Hemmer; Addit. 4to 518: Binde-Brev til Frk. Bjelche; Ny kgl. Saml. 826 en Omskrivning af Te Deum paa en tysk Melodi: „O Gud, vi love Dig“, hvis slette Vers ikke ligne R., skjøndt den ogsaa tillægges ham i Chronologien over hans Digte.

¹⁾ I. 28. Latinske Verdenshistorier af Franskmanden de Thou og Joh. Sleidanus, Professor i Strassbourg.

²⁾ Reenbergs ældste Søn, som han altsaa læste med.

Naar Klokken er Otte, mig bæres tre Egg
 Men haster til Stedet i Bogen, jeg slap,
 Og synes at Tiden, den er mig vel knap.

Men ogsaa hans Landmandsinteresser komme til deres Ret, naar han sender Postmester Gandorph et Rimbrev med 3 Lispund Ost, diskuterer Sædpriserne og sine Hoppers Bedækning med Svogeren Jens Brøberg eller forhandler om Landgilde med Amtsforvalter Randulf i Aarhus¹⁾. Han er end ikke fri for overfor sine fornemme bekjendte at kokettere lidt med, at han kun er

en ubeleven Bondemand²⁾,

og han kommer hvert Øjeblik ind paa sine slette økonomiske Forhold:

Nemo er min Debitor
 Og Nihil er min Rente;
 Min Jordebog i Null bestaaer,
 Min Indtægt er i Vente.

Da han bidrager til Collecten for Navigationskolen paa Møen, kalder han sig

sandelig en fattig Mand,
 Dog ikke den, der tigger,

og da han søger Anbringelse for sin ældste Søn, klager han over

en Kone syg og mange Smaae,
 En giftfærdig Datter
 Og ingen Beiler; Trang for Straae,
 Lidt Indkomst, store Skatter.

Disse Klager blive ved lige op i hans ældre Dage, endnu 1720:

Mit Øl er slett, min Viin er suur,
 Min Jordebog er liden.³⁾

¹⁾ I, 3, 26, 178.

²⁾ I, 43, 44, 67.

³⁾ I, 115, 201, 274, 313, 395.

Men man kan ikke væрге sig imod den Mistanke, at Reenberg i Pengespørgsmaal har været en ægte Jyde, naar man husker, at han ved den Tid sad paa sin egen Herregaard, som han trods sin Families Talrighed kunde efterlade til sin Søn. Samme Aar, 1720, udgik der en Opfordring til Rangspersoner om at tegne sig for Sedler i Talloetteriet — en af den Tids mange uregelmæssige Beskatninger, — og Reenberg tegner sig da ligesom adskillige af Midtjyllands store Proprietærer, paa Hessel, Skjersø, Tyrrestrup, Stenalt, for 15 Sedler, ganske vist med et Hjertesuk: „Det falder mig sandelig tungt, da jeg dette Aar ved Kjøbmanden, som fik mine Øxen, tabte over 1000 Rd.“ 1727 søgte han og hans Collega, Landsdommer Poulsen, om Moderation i den paalignede Brandhjælp til Viborg By, da de selv havde lidt betydelig Skade ved Branden, men Amtmanden svarer, at han vilde ønske, at alle havde „saa god Evne til at contribuere, som de to Herrer“. Kort før sin Død legerede Reenberg 320 Rd. til Skolerne i Sabro og Faarup Sogne¹⁾. Ved Skiftet efter hans Død 1742, som findes i Stamhuset Nørholms Arkiv, vurderedes hans Gaard Ristrup, som overtoges af Sønnen Fridrich, til 14000 Daler (courant), c. 44000 Kr., og Boets Masse beløb 11944 Dl. 2 Sk., c. 38000 Kr., hvorved jo maa erindres, at Pengenes Kjøbecvne dengang var mindst tredobbelt saa stor som nu.

Men unægtelig havde Reenberg mange Munde at sørge for. 1686 fødtes hans ældste Søn Christian, og fra da af fik han indtil 1702 regelmæssig med 1—2 Aars

¹⁾ Hübertz, Aktstk. vedk. Aarhus III, 100, 138. Hofman, Fundatser II, 325.

Mellemrum et Barn, i alt 4 Sønner og 8 Døtre, hvoraf dog kun 6 naaede den voxne Alder, og kun 1 Datter og Sønnen Major Fridrich Reenberg til Ristrup overlevede Faderen. De mange Fødsler svækkede Hustruen, som i de sidste 25 Aar før sin Død, 27. Dec. 1729, næsten altid var sengeliggende. Disse Forhold synes nok til Tider at have trykket Reenberg. Adskillige af hans Vers ere Indbydelser til Barsel, som vel ere holdte i humoristisk Tone, men hvor Utaalmodigheden over de mange Børn jævnlig faar sit Udtryk:

Vel siger Præsten, at vi faae
 Velsignelser og Lykker.
 Med Børnene: men selv jeg maae
 Fornemme, Skoen trykker.
 Til Amme, Skole, Strømper, Skoe
 Min Udgift sig forøger.
 Hvad er jeg? Paa min sande Troe!
 En ret elendig T[øger].¹⁾

Stundom kan han være saa oprigtig, at det før vor Følelse forekommer stødende, ja oprørende:

Jeg vilde Himlen sige Tak
 Og mig lyksalig regne.
 Om jeg udi min Almanak
 Saaledes kunde tegne:
 I Mandags blev Charlotte fød,
 I Tirsdags blev hun Christen,
 Men inden Onsdag var hun død
 Og er nu lagt i Kisten.²⁾

Dette christelige Ønske fik Faderen opfyldt, idet den vedkommende lille Pige kun blev et Aar gammel, og ikke mindre end 5 af Børnene døde i den spæde Alder. Han ytrer i det hele oftere Fortrydelse over

¹⁾ I. 62, 277.

²⁾ I. 52, 62, 277.

det ubetænsom Trin
Til Ægtesengen¹⁾).

og navnlig ser han med Bekymring paa de mange Pige-
børn, der

voxer op
foruden Frier at møde;

medens ogsaa Sønnerne

paa deres Krop
Min Sved og Arbeid øde.²⁾)

I sin ældre Alder har han travlt nok med at anbefale disse sidste til indflydelsesrige Patroner og faa dem sat i Vej, og nu gaar det løs med rimede Ansøgninger³⁾. Især havde han Bekymring af den ældste Søn Christian, der kom ind i det tyske Cancelli og blev Legationssecretær i Berlin, men derefter, uden at det ses hvorfor, blev hjemkaldt i en Slags Unaade og gik et Par Aar hjemme hos Faderen, indtil han døde 1718, som det synes af Sorg. 2 andre Sønner blev Officerer, men den ene, der vel var ansat ved de Tropper, Frederik IV lejede ud under den spanske Arvefølgekrig, faldt i en ung Alder ved Neufchatel. Af Døtrene ægtede den ældste Amtmand Chr. Teilmann til Skrumsager, medens den yngste, Charlotte Amalie, som Barn mistede Armen ved et Vaadeskud af en af Brødrene, men alligevel i en moden Alder blev gift med Chr. Fischer til Allinggaard.

Skjøndt Reenberg saaledes havde nok om Ørerne, tabte han aldrig sit gode Humør, og den djærve Gemytlighed, som præger hans Vers, fulgte ham op i den høje Alderdom, støttet af et fortrinligt Helbred. Han var en

¹⁾ I. 171.

²⁾ I. 63, 274, 355.

³⁾ I. 274, 312, 390.

Ven af Kvindeselskab, af et muntert Liv og et godt Glas;
 endnu i sin ældre Alder minder han som før anført
 Landsdommer Helverschou om den Tid

da vi, begge unge,
 Ved Druesaft, hin ædle Viin.
 Om Galathea siunge.

Trods Klagerne over sine Indtægter førte han et gjæstfrit
 Hus:

Jeg elsker gierne Compagnie,

siger han oftere¹⁾. Viborg Snapsting, en Landstings-
 samling forbunden med Termin og Marked, var et Knude-
 punkt for Egnens selskabelige Liv, og Reenberg beskriver
 1697 ganske morsomt de Forventninger, hvormed den
 aarlige Fest blev imødeset i Egnen, de travle Forbere-
 delser, hvor Hvermand pynter sig selv og sit Tyende op
 paa det bedste for at gøre Figur ved Stævnet:

Den Kiortel, som Lakeyen bær
 Til Juul og Hoytiids-Dage,
 Han nu igien i Snapstings-Færd
 Paa Bonde-Bag skal drage,

og Markedsmylderet i den overfyldte By:

Hvert Hus er fuld af Dreng og Svent,
 Saa langt som Gaden rækker,
 Der høres Fidler, Spillemand,
 Fantaster, Aber, Gekker.

Men han skjuler heller ikke, at der gaar Penge med:

Min Snapstings-Viin tog meget bort.
 Og lutter Rhinske Draaber
 De plukkede mig immerfort²⁾.

En stor Del af Reenbergs Vers ere Indbydelser til eller

¹⁾ I, 13, 136, II, 402.

²⁾ I, 113, 5.

Taksigelser for Gilder, hvor det gjerne gik lystigt til. Hans snakkesalige Beskrivelser af disse er ikke uden culturhistorisk Interesse og giver os Indblik i Sider af Tidens Liv, som Litteraturen ellers lader ligge: den daglige Levemaade, Køkkenet og den selskabelige Omgang. Saaledes i den fornøjelige Indbydelse til Patrioten og Digteren Henrik Gerner, der var Biskop i Viborg 1693—1700¹⁾. Reenberg søger paa alle Maader at lokke Bispen ud til Lynderup, skjøndt han kun kan love ham fire Retter: Suppe, Fisk, Steg og Kage, højst endnu en Biret til Stads. Trods den tarvelige Beværtning vil Bispen af Høflighed forsikre:

Ret nu min Mave sprækker,

hvilket glæder Husmoderen i den Grad, at hun trækker Reenberg i Enrum for at give sit Hjerte Luft:

See, hvor Bispen lod
Sig Maden vel befalde!

Efter Maaltidet gaar efter den Tids Skik (ligesom nu i England) først Vinen rundt for Alvor med Rækker af Skaaler (uden Taler) og Passiar om politiske og religiøse Materier²⁾:

O Hierne-mægtig Drue-Blod,
Hvor kandst Du skærpe Tunges,
I Harer sætte Løve-Mod
Og reformere Konger!
Ved Viinen ræsonnere vi,
Hvad Ende Krigen tager,
Om Fred og Feide, Fransk Partie,
Religionens Sager.

¹⁾ I, 9.

²⁾ Sml. I, 53, 357—61:

Naar Tungen nu er bleven smurt,
Vi Land og Riger skifte,
Og Printzer (dennem uadspurt)
Med Printzessinder gifte.

Om Alcoran og Pavens Mesz
 Og om Calvinis Lærdom,
 Et vos, fœcundi calices,
 Me facitis disertum!

Andet Steds skildrer Reenberg et Barselgilde med endnu solidere Spiseseddel:

Eenfoldig, slet, dog det velmeent
 Som hos en Landsbye-Broder:
 En Søbekaal, en grønsalt Gaas,
 En røget Oxe-Tunge,
 Kiød, Pølse, Flæsk, en hakket Moes
 Tilreed af Lev'r og Lunge;
 En Steeg udaf min Faarestie,
 Det beste Lam af alle,
 Og stander Fiorden mig vel bi
 Med Giedder eller Skalle . . .
 Om vi os ey med denne Kost
 Tilfulde kunne mætte,
 Vi med en Kavring, Smør og Ost
 Vel skulle Pinden sætte.

Her synes det at gaa løs paa Øllet:

Saa slages Hull og tappes op
 Af min Tormaaneds Tønde,
 Jeg med en Valbirks Pæle-Stob
 De Skaaler vil begynde.
 Det holdes ud paa Aftenen,
 Derhos vi qvæde Viser
 Om Axel, Vidrik Verlanden,
 Svend Felding, Langbeen Riser¹⁾.

I Reenbergs senere Aar, inde i det nye Aarhundrede, er Moden imidlertid forandret. Nu hedder det:

Kapunen er tilrede.
 Kalkunske Høns, vor' Ortolans,
 En tre Aars gammel Bede,

og Konen

kræse vil og brase
 Med Saucer, Tærter, Fricassé,
 Posteier og Potage.
 Alting Fransøsk! det er Maneer,

¹⁾ I. 59.

men det falder ikke ret i Reenbergs Smag:

Jeg mig dog vel i Enerom
Med Danske Spise mætter.¹⁾

Ved saadanne Lejligheder nægtede Reenberg hverken sig selv eller sine Gjæster et Glas over Tørsten:

Fy mig! om nogen skulde gaae
Ædruelig fra mit Gilde.

Nej

Et lidet Glas og eet Glas til
Kand ey aldeles skade,

forsikrer han i Indbydelsen til Gerner, hvor han forestiller sig, at Bispem vil protestere, og han bekjender aabenhjertigt:

Ey heller jeg forsværer slet
Den aabenhjerted' Drue
Og skøtter lidet, Mahometh
Med Helvede vil true.²⁾

Hvad han derimod blev nødt til at „skøtte“, var Protester fra en anden Kant. Fru Reenberg var som sagt sygelig, men synes ogsaa efter jævnlige Antydninger i Mandens Vers at have havt et noget vanskeligt Sind³⁾. Fra Begyndelsen var ogsaa hun gjæstfri:

Og vel jeg veed, at Konen der
Vil gjerne have Gjæster,
Vi hende saa velkommen er
Som Jule-Dag er Præster,

lader han Gerner sige i Indbydelsesbrevet; men i senere Aar tilføjer han i sin Indbydelse til Etatsraad Lerche:

¹⁾ I, 259 (1704), 328 (1709).

²⁾ I, 16, 53, 135.

³⁾ Planctus conjugis audiens
Tristi perfruar otio et
Ludam carmina danice,

siger han i et spøgende latinsk Vers om sit Hjemmeliv 1702 (I, 50).

Helst Konen min det gierne seer;
 (Mig tør vel ingen raade,
 At byde Giæster, naar det er
 Mit Herskab ey til Maade).¹⁾

Overfor Mandens Skødesynd har hun aabenbart strax taget bestemt Stilling. Allerede 1694 tør han ikke love at komme over til Svogeren Lange paa Asmild Kloster:

Du veedst Junonis Nykker,
 Naar Jupiter for lystig er
 Og Nectar søde drikker.

Man kan ordentlig have ondt af den arme Mand, der sidder ene og melancholsk tilbage, efter at de lystige Brødre have forladt hans Gaard og ere tagne andet Steds hen for at tømme nok et Bæger Rhinsk:

Det angrer mig, jeg sagde Ney
 Af Frygt for min Gudinde,

og han tænker stærkt paa, om man ikke skulde kunne hitte paa „en liden Løgn“, et Paaskud til at ride bag efter. Men der er ingen Naade:

En Ruus Du Dig vil hente,
 En Daler brænder Dig paa Laar;
 Jeg Stakkel sidder eene;
 Du drikker op, hvad jeg et Aar
 Med Kniplen kand fortiene.
 Hvad vil Du svare for Din Gud?
 Din Søn Du slet forsømmer;
 Skal han da blive til en Stud? ²⁾

Det vilde dog være Uret at slutte heraf, at Reenberg var forfalden, eller at han var en Tøffelheld. At drikke tæt i et muntert Lag var i de Tider ikke blot som nu undskyldeligt, men ligefrem en selskabelig Forpligtelse, og de

¹⁾ I, 13, 257.

²⁾ I, 6, 7.

halv spøgende Udtalelser om Konen vise kun, at hans Forhold til hende var præget af den samme Føjelighed og Godmodighed, som overalt var et Hovedtræk i hans Charakter.

Det stemmer godt med Reenbergs selskabelige Anlæg, at han i Grunden er den, der indfører Drikkevisen i vor Litteratur. Vistnok havde Søren Terkelsen midt i det forrige Aarhundrede oversat nogle enkelte Drikkeviser fra Tysk i sin Visebog; Bording havde forsøgt een: „Frisk op, naar Djævelen gjør sig vred“, og en anden tilskrives Griffenfeld, men ingen af dem har dog den ægte bacchiske Klang, som siden voxér hele det 18de Aarhundrede igjennem, fra Ambros. Stub til Rahbek og hans samtidige, og fortsætter sig endnu i vor Tids Studentsang. Den lyder for første Gang i Reenbergs tre Viser. Ogsaa disse ere rigtignok Oversættelser eller rettere Omskrivninger, men fra Fransk, og Prof. Nyrop har i Dania IV, 43 f., meddelt Originalen til den bekendteste af dem:

I et Viinhus jeg skal sige
Mit Farvel og sættes ned,

som i Abrahamsons Bearbejdelse vel endnu synges i vore Dage¹⁾. Ogsaa Originalerne til Reenbergs øvrige Viser findes alle, endog flere Gange, i de haandskrevne Samlinger af hans Vers paa vore Bibliotheker²⁾. Som Supplement til Nyrops Meddelelse hidsætter jeg den franske og danske Text til Visen: „Kommer, I Philosophister“,

¹⁾ Det er iøvrigt ikke, som Nyrop siger, i Kofod Anchers Fortale til Reenbergs Skr., I, 39, men i (Teilmanns?) Levnetsbeskrivelse af Digteren, I, 59, at denne og den følgende Vise nævnes som oversatte og henføres til Aaret 1702.

²⁾ Thotts Sml. 1528 4to, Ny kgl. Sml. 826, 4to, Additam. 247 b, 4to.

som synes at være Forbilledet for flere senere spøgende Sammenstillinger af Vinen og Filosofien, Lyder Sagens: „Diogenes, vranten og stolt“, Plougs: „Soldets Philosophi“ og Chr. Richardts: „Da Hegel engang laved Puns“:

Ça, troupe philosophique,
Beuvons, voici la saison,
De cette liqueur bacchique
Qui nous regorge à foison!
Commençons
Et voyons,
S'il y a quelque hydropote.
Ne sçait-on pas qu'Aristote
Les bannit de sa leçon?

Les sept sages de la Grèce
S'enivroient tous les matins,
Chantoient avec allégresse.
Leurs sentences aux festins,
Et Platon,
Ce dit on,
Ainsi qu'on le certifie.
Trouva la philosophie
Bien cachée dans un flacon.

L'on me dit que Diogène,
Si je ne me suis trompé,
Eût plutôt souffert la gêne,
Que d'avoir son vin trempé.
Tout son fléau
Étoit eau,
Ainsi par mille bouteilles,
Tout environné de treilles,
Il mourut dans un tonneau.

L'on me dit que Demosthène
Étoit un bon biberon;
Et c'est chose bien certaine,
Que le sçavant Cicéron
Eût débat
Au sénat
Pour vouloir défendre un homme
Qu'on alloit punir à Rome
Pour avoir bu du Muscat.

Kommer, I Philosophister!
Smager denne klare Viin!
En Fantast, der Bacchus mister
For ald Ciceros Latin!
Er og sandt,
Ingen fandt
Stor Behag i Vand at drikke,
Aristoteles og ikke
Var saa stor og slem Pedant.

Grækernes de store Viise
Toge sig hver Morgenstund
Udaf denne søde Spiise.
Lærdom flød af deres Mund.
Plato med,
Som man veed,
Der han længe sig betænkte,
Fandt i Glasset, han iskienkte
Ud sin Viisdoms Hemlighed.

Jeg og haver hørt at sige
Om min Slægt, Diogenes.
Han for Vinen skulde skrige,
Naar den hannem fattedes;
Men for Vand
Skiælved han,
Til han, som en Seyerberre,
I sit Fad og Huus med Ære
Reyste til de Dodes Land.

For Demosthenes begyndte
At udlee Philippi Kraft,
Han sig meget vel forsynte
Med den skionne Dru-Saft.
Jeg vil troe,
Cicero
Sig mod alle Patres satte,
Da de fordem vilde skatte
Een, som fandtes i en Kro.

Épicure, tu mérites
Des louanges tous les jours,
Tes leçons seront bénites
Dans la ville et à la cour,
Car le vin,
Jus divin.
Bannira de nos cervelles
Les tristesses trop mortelles
Et la crainte du matin.

J'ai appris dans l'histoire
Que le sérieux Caton,
Quand il crioit à boire,
Il vouloit des grands flacons,
Et souvent
En buvant
Père révérend Socrate
S'épanouissant la rate
Se moquoit du Dieu tonnant.

Luther en trempant sa croûte
Étoit, dit-on, plus content
Qu'en expliquant quelque doute
Dans le nouveau Testament,
Et Calvin
Un matin,
Réfutant le purgatoire,
Fit voir à force de boire
Qu'on se purge dans le vin.

Les chanoines, gros yvrognes,
Aussi bien que les prélats,
Font parade de leur trogne
Parmi les pots et les plats.
Et leurs nez
Boutognés
Montrent par cette devise
Que pour bien servir l'église
Il faut être enluminé.

Les Arabes qui s'escriment
Et qui pestent(?) contre Dieu,
C'est à cause de leurs crimes,
Que le vin n'est pas pour eux.

Fader Epicurus kiendte
Intet Træ, der bedre var
Eller Livet mere tiente,
End den Qvist, som Viinen bar;
Thi med den
Slog han hen
Grimmert, som med sine Griller
Os ved Lyst og Glæde skiller.
Livets Fiende, Dødens Ven.

Cato, som jeg forðum horte.
I min Ungdoms Skolegang
Viinen tog og Glasset rorte.
Indtil Morgen-Lerken sang.
Socrates
Gik til Giest
Der med andre smukke Lærde,
Drak sit Glas og sig ey keerde
Efter Jupiter og Præst.

Luther, Luther selv ey skiendte
Paa et lystigt Compagnie,
Med den Viin, som Fyrsten sendte,
Drak Melanchton ey forbi.
Fleere med
Giorde det:
Thi Calvinus til Geneve,
Ihvor suurt han vilde leve,
Ey forsoer ald Lystighed.

Paver, Bisper, Munke. Præste.
Uden de er Hypocrit.
Naar de spiiser af det beste,
Drikker de til Appetit.
Faaer igien,
Som jeg meen',
Blusset Næse, røde Kinder;
Det om deres Stand os minder,
At de er oplyste Mænd.

Ingen uden Guds Fornegter,
Mammelukker, Tarterer,
Mod den ædle Drue fegter;
Billig derfor sluttes her,

Muscadet,
Vins clarets,
Fuyez, fuyez tous les lâches,
Ces perfides qui s'attachent
Aux lois de Mahomet!

At hver Mand
Sige kand:
Alle I, som Viin forsvære
Og vil glædelig ey være,
Følger eders Alkoran!

Den tredie, mindre bekjendte Drikkevise lyder saaledes paa Fransk og Dansk:

L'autre jour que j'avois bu tant,
Je fis un songe incomparable;
Je rêvois que dans un instant
Tout le monde fut devenu table,
Et les montagnes flacons de vin,
Les villes jambons de Mayence,
Et les forêts saucisses et boudins,
Moi rien qu'un gueux de potence;
Lorsque la cruelle Atropos
Vient couper mon avaloire,
Pour mettre mon âme en repos
Je chanterai à ma gloire
Cet épitaphe tout de nouveau:
Cy gist un buveur invincible,
Les cabarets l'ont rendu gueux,
Ses enfants en font maigre chère,
Encore sont-ils trop heureux,
Trop heureux sont-ils encore
D'être nés enfants d'un tel père!

Rusendes var jeg anden Dags
Gaar,
Sov hen, og sødelig drømte:
Mig tyktes, Verden var bleven et
Bord,
Det jeg i Dromme berømte:
Biergene vare Boteller med Viin.
Og Stæder Westphaliske Bøster,
Skovene Polser: Men jeg, af et
Sviin
Blev til en Stodder og Kryster.
Doden i dette kom, slukte min
Tørst.
Jeg ønskede mig at finde
En Hiertens Ven, der vilde mig
først
Opskrive til Æreminde:
Her hviler en Kempe, saa viide
berømt,
At tomme Boteller en Mester:
Da Pungen tilligemød Botlen blev
tømt,
Smal-Hanse hos Bornene giester.
Lyksalig er dog denne Søn,
Denne Søn lyksalig dog er,
Som fødes af saadan en Fader .

II.

Med Aaret 1703 foregaar der i flere Henseender en Vending i Reenberg's ydre Livsforhold, som ogsaa sætter Spor i hans Digtning. Fra nu af er han ikke mere den

jævne Forpagter paa Lynderupgaard, men en af Jyllands ansete Herremænd og Embedsmænd, en mere og mere indflydelsesrig og søgt Mand i offentlige Hverv og praktiske Anliggender.

I October dette Aar købte Reenberg Hovedgaarden Ristrup i Sabro Herred, N. V. for Aarhus, ikke, som det i hans Levnetsbeskrivelse hedder, af Gehejmerraad Wibe, men af sin Svoger H. v. Lossows Arvinger¹⁾. Imidlertid flyttede han ikke derhen det første Aarstid, thi i October 1704 klager han for sin Ven, Kammerraad, Finansdeputeret Peder Rasmussen over, at

den gamle Frue,
Som jeg forpagtet har min Gaard,
Vil ikke døe af Snue;
Og selv skal flytte, veed ey hvor
At samle mine Klude,
Nu min Patron fra Skolen gaaer
Og handle vil med Stude²⁾.

Patronen er Lynderupgaards Ejer, Broderen Jacob Reenberg³⁾, som næste Aar, 1705, tog Afsked som Rector i Viborg, efter Sagnet paa Grund af Sammenstød med den unge og myndige Biskop Deichmann⁴⁾. Han boede

¹⁾ I, 315. — Skøde- og Panteprotokol Nr. 33, pag. 314, i Viborg Provinsarkiv. Af Wibe købte han derimod noget Strøgods, som behøvedes for at completere Gaarden (og den noget sydligere beliggende Lyngbygaard, med hvilken R. ogsaa maa have havt at gjøre) til fri Sædegaard. Paa Grund af senere indløbne Misforstaaelser synes R. dog at have fortrudt denne Handel (I. 178). — Lossow havde været gift med Kirstine Marie Broberg. Søster til Reenbergs Hustru, s. Skøde- og Panteprotokol Nr. 21, pag. 117, i Viborg Provinsarkiv.

²⁾ I, 274.

³⁾ Hundrup, Lærerstanden ved Viborg Kathedralskole, Program, Viborg 1875. Jens R. blev adjungeret Broderen Peder som Conrector 1677, og blev Rector efter Julbye 1691.

⁴⁾ Efter Degnen Thjørrings før omtalte Optegnelser (Saml. t. jydsk. Hist. IV, 385, 409). Udgifveren Dr. Heise nævner en Tradition om,

siden paa Lynderup, hvor han holdt en meget besøgt Privatskole og døde i en høj Alder 1733. Det synes efter Rimbrevets noget uklare Udtryk, som om Ristrup ved

at der i Anledning af Jens Reenbergs Afsked skal være opstaaet Uvenskab mellem Brodrene Reenberg og Deichmann, og Prof. Holm i Biogr. Lex. IV, Art. Deichmann, tillægger Tøger R. et latinsk Skandskrift over Deichmann i Form af Epitafium ved hans Forflyttelse til Christiania Bispestol 1712, som især i dansk Oversættelse er overmaade plumpt og voldsomt (s. ogs. Saml. t. jydsk Hist. IV, 296, hvor Thjørring imidlertid siger, at det stammede fra en eller flere gejstlige). Kilden er Bruun, Rostgaards Levnet, 271, og Reenbergs Navn findes tilskrevet i et Par Haandskrifter (Add. 255. 4to) af Paskvillen paa Univ. Bibl., men dette er neppe bevisende. I alt Fald anser jeg det for højst usandsynligt, at Reenberg saaledes skulde have angrebet Biskop Deichmann, som i hans Levnetsbeskrivelse nævnes blandt hans nære Venner, til hvem han blandt de første sendte Afskrifter af „Forsamling paa Parnas“ og „Ars poetica“ 1701. Deichmanns unaadelige Ros over dette sidste Digt foranledigede dets videre Udbredelse og Tilføjelsen af de for D. meget smigrende Slutningslinier. Senere spores rigtignok irgen Forbindelse mellem R. og D., men Biskoppens Udtalelser i Beskikkelsen for Jens Reenbergs Eftermand (Thjørring 409) tyde paa alt andet end et fjendtligt Forhold. Det hedder her, at Reenberg i snart 27 Aar „med berømmelig Flid og Vindskibelighed“ har forestaaet Skolen, men nu ikke længere vil blive ved den, „som Skolen saa vel som jeg dog gjerne havde ønsket“.

Hovedsagen er dog, at hverken Reenbergs Personlighed eller hans Digtnings hele Character gjør det sandsynligt, at han skulde have nogen Del i den uhyggelige Paskvillitteratur, som paa hans Tid sneg sig om i Krogene. Et andet rimet Skandskrift (over Landsdommer Lerche) findes inellem hans Digte i Additam. 4to, 265, dog med udtrykkelig Tilføjelse af, at det neppe skyldes ham, men en Mag. Stistrup. Det eneste personlig nærgaaende Vers, der med Bestemthed kan tilkægges ham, findes i det Digt, han sendte sin Ven Landsdommer Bartholins Datter ved hendes Bryllup med Capitain Müller 1704. Ligesom Holberg siden laante den forfaldne Student Poul Rytters Navn i sine Angreb paa Andr. Høijer, saaledes skriver Reenberg her under en samtidig Rimers, den fordrukne Herredsfoged Jacob Knudsen Schandrups Navn, og slutter med det Ønske, at Gud

Salget har været forpagtet bort til „en gammel Frue“, saa at Tøger Reenberg ikke vidste, hvor han skulde flytte hen fra Lynderup. Dette maa dog snart have ordnet sig, og Reenberg fik nu travlt med at bringe sin Gaard i Orden, ombygge Udlængerne, anlægge Have o. s. v., som en driftig Landmand egner og anstaar.

Allerede 1688 var Reenberg bleven udnævnt til Sekretær i Danske Cancelli, hvilket dog kun kan have været en Titel, da han allerede dengang var Forpagter paa Lynderup og aldrig kom til Kjøbenhavn. Imidlertid synes han stadig at have næret Ønske om at beklæde en anseeligere Embedsstilling, og den 27. Marts 1703, et halvt Aar før han købte Ristrup, opnaaede han Beskikkelse som 4. Landsdommer i Jylland, som sædvanlig ved den Tid gennem personlig Protection, idet en fjern Slægtning, daværende Ceremonimester, Etatsraad Vincens Lerche, anbefalede ham til sin Svoger, Oversekretæren i Danske Cancelli Ditlev Wibe. Dette var imidlertid ogsaa kun en ulønnet Expectancestilling, som Reenberg ifølge Takkeverset til Wibe nærmest synes at have naaet som Aerkjendelse af hans digteriske Virksomhed:

vil beskærme de nygifte mod alt ondt og

Mig selv fra Drukkenskab og Ruus,
Det ønsker Jacob Knudsen (I, 273).

Skjøndt Reenberg tænkte, „at den Poetaster, hvis Navn jeg har laant for at skiule mit eget, ikke fortryder paa at komme frem i saa godt Selskab“, tog Schandrup, som rimeligt var, Angrebet meget ilde op, og hævnedes sig samme Aar ved at slutte et andet Bryllupsvers med Ønsket om, at Brudeparret maatte bo i Fred,

Til Tøger ej kan skumle,
Til Randers Mand har ingen Pram
Og Brunsvig ingen Humle.

Herr Wibe til min Konge
 Suppliquen gav: Han naadelig
 Bad Tityrum at siunge (I, 228).

Først 1714 ved Etatsraad Bartholins Død opnaaede han lønnet Ansættelse (300 Rd.) som anden Landsdommer¹⁾. Reenberg var uden juridisk Uddannelse, hvilken ved denne Tid saa godt som ikke gaves i Danmark og vel heller ikke behøvedes paa Grund af Danske Lovs Simpeltid og Klarhed. Men som en dygtig og praktisk Mand var han vel skikket til Dommerstillingen og skal have gjort god Fyldest, bl. a. i den langvarige og indviklede Sag om Mariager Klosters Indløsning til Kongen fra Friherre Liliencrones Arvinger 1713—16. Fra nu af se vi ham ogsaa stadig anvendt i allehaande Tillidshverv, som Medlem af Commissioner o. s. v. 1724 foreslaas han og hans Collega Landsdommer Poulsen til Curatorer for den umyndiggjorte Peder Bentzon²⁾; 1729 og de følgende Aar administrerede han Hovedgaarden Kabbel ved Lemvig for Justitsraad Berregaard og senere for dennes Bo³⁾, og 1732 var han og Justitsraad P. Fogh til Ryomgaard Commissærer i en Sag mod Cancelliraad Kjær til Børglum, som var indviklet i Bestikkelsesanklagen mod Rostgaard⁴⁾. 1730 paaskjønnedes hans Virksomhed ved Udnævnelse til Justitsraad, og først efter at være naaet over 80^{ue} synes han at have standset den, idet det i hans Levnet hedder, at han 3—4 Aar før sin Død slog sig

¹⁾ Ifølge den nøjagtige Angivelse i Levnetsbeskrivelsen. Reenbergs Bestalling findes dog ikke i Jydske Registre i Rigsarkivet, og andre Steder, f. Ex. i Krogs Efterretn. om Viborg By og Ursin, Stiftsstaden Viborg, findes andre Aarstal, hvis Hjemmel heller ikke kjendes.

²⁾ Hübertz, Aktstk. vedk. Aarhus, III, 131.

³⁾ O. Nielsen, Skodborg-Vandfuld Herreder. 47.

⁴⁾ Bruun, Rostgaards Levnet, 372.

fra Verden og kun befattede sig med Læsning af gudelige og historiske Bøger. Som Digter forstummede han tidligere; efter Oversættelsen af Phædrus 1725(?) findes kun et Par ubetydelige Digte; det sidste daterede, fra 1732, er af religiøst Indhold. Han døde efter faa Dages Sygeleje paa Ristrup den 24. Juni 1742, 86 Aar gammel og som det synes temmelig eensom. 13 Aar forud var han bleven Enkemand; hans eneste overlevende Datter var gift i Nærheden paa Allinggaard, og Sønnen Fridrich, der arvede Ristrup, var Officer. Derimod boede hans yngste Broder Peder Hegelund hos ham efter at have opgivet sin Forretning og Borgmesterpost i Aalborg og henlevet nogle Aar hos Jens Reenberg paa Lynderup. Han døde næste Aar, 1743, som en 85aarig Olding.

Ved Aar 1703 havde Reenberg den betydningsfuldeste Del af sin Digtervirksomhed, navnlig ogsaa den litterær-satiriske, bag sig. Han vedblev vel at skrive Lejlighedsvers, men den Kreds, til hvilken de rettedes, blev i hans nye Stilling efterhaanden en anden. Tidligere var det mest Slægt eller jydsk Venner og Naboer: Svogrene Broberg til Sjelleskovgaard og Lange til Asmild Kloster, Biskop Gerner, Oberst Peperlow, General-Fiscal Brostrup Albertin til Tølløse, Oberstlieutenant Gregers Friis til Tustrup, Oberst Parsberg til Eskjær, Fr. Juel til Villestrup, Brødrene Landsdommer Christopher og Professor Hans Bartholin, Sønner af den berømte Thomas. Enkelte fornemmere Velyndere havde Reenbergs Muse vel ogsaa allerede tidlig, f. Ex. Generalmajor Joh. Ranzau til Frydendal og flere af den Ranzauske Slægt; men først da han efter Aar 1700 naaede sin Berømmelses Højdepunkt, traadte han i hyppigere Forbindelse med Landets indflydelsesrige Mænd. Til den store Mæcen Fr. Rost-

gaard sender han uden endnu at kjende ham personlig et Bryllupsvers 1703¹⁾), som gav Anledning til nærmere Bekjendtskab og Brevvexling, navnlig angaaende Samlingen af Bordings Vers, som Rostgaard ved den Tid havde for, og hvortil han blandt mange andres ogsaa benyttede Reenbergs Hjælp. Allerede samme Aar tilstillede denne Rostgaard en „skyldigst Taksigelse“ fuld af litteraturhistorisk Lærdom og med Forjættelse om, at

Du ved Bording, han ved Dig
Udødelig skal blive (I, 204).

alt i Anledning af Udgiven af Bordings Poet. Skr., som for Resten først fremkom 32 Aar efter. Lidt tidligere er det litterære Forhold til Biskop Deichmann, lidt senere det til Biskop Laurids Thura i Ribe, der selv var Lejlighedspoet, og til Professor, siden Sjællands Biskop Christen Worm. Reenbergs Forretninger som Landsdommer og Trangen til Protection for ham selv og hans Sønner bragte ham ind i nye Forhold til Mænd i den højeste Styrelse: Oversekretærerne Wibe og Sehested, Etatsraad Lerche, de Finansdeputerede Johan Neve og Peder Rasmussen, Etatsraad og Højesteretsassessor Fogh til Ryomgaard, Kammerherre Gabel og Gehejmeraad Krabbe. Alle disse fornemme Velyndere maatte efter Tidens Skik opvartes med Vers, og Tønen bliver da ganske naturligt en helt anden. Det er den jævne, ligefremme Gemytlighed, der virker saa velgjørende i Reenbergs første Digte og i de Brevfragmenter, der findes spredte i hans Levnet som Rester af en udbredt Correspondance, der vilde have været af uvurderligt Værd til hans egen og Tidens Characteristik, men som desværre er gaaet tabt²⁾). Efter 1703 kommer

¹⁾ I, 181.

²⁾ I, 30, 36, 44, 47, 48, 337.

denne Tone kun sjældnere frem i nogle enkelte Vers til Oberst Lange i Hamburg, Janus Friedenreich paa Palstrup (Dedication af Fablerne), Neve og den senere Svigersøn Fischer. De nye Venner ere ikke saaledes at spase med, og fra Begyndelsen af det 18de Aarhundrede kommer ogsaa Reenberg ind paa den ellers saa almindelige Massefabrikation af Bryllups-, Lig- og Ærevers, rimede Ansøgninger og Taksigelser, undertiden endog skrevne i andres Navn, hvor Sprænglærdom og Mythologi, opstyltede, overdrevne Udtryk og Billeder eller, om end heldigvis sjelden, den endnu værre, søgte og kunstlede Leg med Ord og Navne, Anagrammer o. s. v.¹⁾ maa erstatte personlig Følelse, Varme og Hengivelse i Emnet.

Reenbergs Optræden betegner umiskjendelig et nyt Stadium i vor Lejlighedsproesi. Det var egentlig først med og efter Bordning, at denne var blomstret op; det store Navn, han vandt, og den Lethed og Færdighed, hvormed han havde bearbejdet Sproget, kaldte en Flom af Efterlignere for Lyset. Men allerede Bordnings Virksomhed viser i dobbelt Retning. De Vers, hvori han udtaler sig om sine private Forhold eller henvender sig til Venner og jævnlige, udmærke sig ved Friskhed og Naturalighed og gennemtrænges af ægte dansk Lune. Her tumler han sig frit i en national Form, den firefodede Jambe, hvor han lemper det gamle fireleddede Knittelvers efter Kunstdigtningens Fordringer til større Regelmæssighed. Naar hans afhængige og nødlidende Stilling derimod tvang ham til at henvende sig til Stormænd, der ikke som Gabel eller Tscherning forstod og yndede hans lette Form, eller naar han i Egenskab af Hofpoet skal be-

¹⁾ I, 369, 403.

synge, hvad der hænder Riget og Kongehuset, saa bliver hans Muse en helt anden. Idet hun stiger op paa Alexandrinerens Stylder og ifører sig det mythologiske Højtidskrud, taber hun hele sin frimodige Naivitet, sin personlige Hengivelse og sin glade Spøg. Med et conventionelt Smil paa Læben bevæger hun sig i abstracte Lignelser og koldt højtidelige, engang for alle fastslaaede Vendinger og Udtryk.

Desværre var det næsten udelukkende denne sidste Stil, Efterfølgerne optog. Det fulgte dels af den submisse Aand, den stærkere og stærkere Afhængighedsfølelse, som Enevælden efterhaanden udviklede, dels ogsaa af Renaissance's Fordringer til Digtningens Værdighed, som kun altfor ofte forvexledes med Pedanteri og Stivhed. Dertil kom saa den 2den schlesiske Skoles Indflydelse, den affecterede Hyrdestil og det kunstlede Sprog med dets Ordspil, Brandere og Verskunster, hvori man dengang saa Poesiens Sjæl. De følgende 30 Aar, fra Peder Syv til Gerner og Kingo, kjendte kun Alexandrineren eller den tyske Viseform, enten man nu besang Phyllis og Chrysillis, en Vens Bryllup eller Ligfærd, Niels Juels Søsejre eller Griffenfelds lysende Stjerne.

Da er det, at Reenberg paa Overgangen til det følgende Aarhundrede atter vender tilbage til den ægte bordingske Tone. Strax fra sin første Optræden anslaar han denne med aldrig svigtende Sikkerhed: ikke et eneste Digt har han skrevet i Alexandrinere; han benytter overhovedet næsten kun den firefodede Jambe, og kan dennes Rhythme end ogsaa blive ensformig, saa har den dog en ganske anden Friskhed end den klaprende og forlorent højtidelige Alexandriner. Andet Versemaal har Reenberg kun i nogle Fabler, i et Par gudelige Digte med trochaisk

Rhythme, samt endelig i nogle ganske faa og ene staaende Lejlighedsvers¹⁾). Til denne „Bordings lette Skrive-maade“ svarer ogsaa Aanden i de allerfleste af Digtene: det er rene Bagateller, friske og naturlige Rimbreve til Enkeltmand, der i dagligt Samtalesprog dreje sig om Digterens Hverdagsliv. I Modsætning til Fortidens livløse og upersonlige Poesi overraskes vi her behageligt ved at se Digterens eget Billede træde lyslevende ud af Versets Ramme: en elskværdig, om end ingenlunde betydelig Personlighed i Dagligdragt, ikke i Selskabstoilette, uden Pudder og Sminke. Som blæst bort er den forlorne Idealisme, der hidtil havde skjult Digteren selv og det Liv, der bevægede sig om ham, under et tykt Lag af trivielle Almenbetragtninger og en conventionel høj eller poetisk Stil, der gjør det ene Digt saa ligt det andet som to Draaber Vand og breder Kjedsommelighedens Taage over hele Litteraturen. Reenberg er ægte Realist, og det er jo ikke hans Skyld, at den Virkelighed, han gengiver, oftest er temmelig interesseløs og prosaisk. Selv paa hans ældre Dage, da som før anført hans Kreds og dermed hans Digtningens Tone bliver en anden, forfalder han aldrig til Alexandrinerens Trivialitet, den stivt højtidelige eller krybende underdanige Tone. En Rest af individuelt Præg og naturligt Lune bryder dog altid igjennem Respecten for de højgunstige Patroners Stand og Rang, der nu ofte gjør hans Vers langtrukne og kjedelige og bringer ham til at pynte dem op med Lærdom og mythologiske panni purpurei. Denne Tidens almindelige Uvane spores vel ogsaa i Reenbergs tidligere Rim, naar han f. Ex. 1694 med utrolig Snakkesalighed faar Jaques Clément og Ra-

¹⁾ I, 38 Daglige Forretninger, 396 Nytaarsonske til Oberst Lange.

vaillac, Jonas og hans Kikajon, Kong Frode og Properts puttede ind i et Bindebrev til Biskop Gerner¹⁾. Men den tager aldrig helt Magten, og det er undertiden morsomt at se, hvorledes den gamle og den nye Form, de mythologiske Billeder og de realistiske Stillelivs-skildringer fra den jyske Herregaard staa uformidlede overfor hverandre. I en af Tilskrifterne til Phædrus' Fabler beder han Vennen Friedenreich paa Palstrup om at læse disse ved Aftentide,

Naar Titan hos Antipodes
 Vil Sønderpolen gieste,
 Naar Hesperus sig dukker ned
 I Tharsis's Vester-Vande,
 Naar Borgestuens Menighed
 Ved fittet Kort vil bande,
 Naar Lade-Nøglen bæres ind
 Og Studen faar sin Natter²⁾

Reenberg's Gjenoplivelse af den bordingske Stil beror ingenlunde blot paa Naturslægtskab; den er fra Begyndelsen af fuldt bevidst Efterligning. Han kalder endog sig selv

En Mester Bordings Abe,

og undertiden finde vi ordret Gjenklang af Bording. Naar denne i „Forhaabnings- og Forhalings Griller“ lover at

stræbe paa Parnassi Spids
 Saa højt hen op at stige
 Som Cats og Rist

eller at

anvende Flid og Kunst
 Mit Fædr'nemaal til Ære,

saa formaner Reenberg sin Brodersøn til at arbejde paa

¹⁾ I, 21.

²⁾ II, 172.

at Du til Parnassi Spids
 Med Tiden kunde stige.
 Men da maa bruges Fliid og Kunst¹⁾

1720 begynder han en Ansøgning til Overkrigssekretær Gabel med et Citat af Bordings Vers til Gabels Farfader, Frederik III's bekjendte Yndling, og i Bryllupsdigtet til Rostgaard lader han Bordings „Gejst“ aabenbare sig som Overbringer af et Brev fra Parnas²⁾. I Taksigelsen for Udgaven af Bordings stiller han denne lige saa højt „paa Bjerget“ som de fornemste udenlandske Digtere: Shakespeare (!), Boileau, Corneille, Tasso og Ariost, med hvem rigtignok i Tidens Smag ogsaa Cats, Marot, Opitz og Rist ligestilles. Og endelig hylder han Bordings i Begyndelsen af „Forsamling paa Parnas“ som Rimets Mester³⁾. Det er da intet Under, at et latinsk Æredigt til Reenberg⁴⁾ fremstiller ham som Bordings Medbejler og Overmand i en mere cultiveret Tid:

Lusit jambæis trimetris(?) Bordingius olim,
 Et sparsis salibus carmina coepta novis.
 Huic tamen obstiterit prisce quoque forsitan ævi
 Simplicitas, cultæ non satis apta lyræ.
 Simplicitas abiit, et adest limatior ætas,
 Et pariunt Vatem jam nova Secla novum.

Den ændrede Tone, som Reenberg anslog, fandt snart Efterligning, og lidt ind i det nye Aarhundrede finde vi de lette jambiske Vers og den gemytlig humoristiske Tone saa temmelig herskende i Lejlighedsdigtningen. Selv Poeter i ældre Stil som Jørgen Friis opgive

¹⁾ I, 32, 229.

²⁾ I, 183, 204.

³⁾ I, 207. II, 105.

⁴⁾ I, 65. I Ny kgl. Sml. 826, 4to er det tillagt Luxdorph, hvad allerede Rahbek formoder i Bidr. til den danske Digtek. Hist., IV, 50.

nu af og til Alexandrineren for at slaa ind paa den nye Retning, og lige fra Sorterup og Schandrup ned til Wadskjær møder der os, som jeg andet Steds har sagt, „et fordringsløsere, jævner, mere ægte dansk Pust, og selv om dette fører noget af den gamle Plumshed med, virker denne næsten som en velgjørende Modsætning til Forgængernes unaturlig conventionelle Stil“¹⁾. Men nægtes kan det ikke, at med den lettere Form bliver ogsaa Lejlighedsdigtningens Indhold bestandig mindre vægtigt, at det smaa og hverdagslige, de snævre Privatinteresser mere og mere brede sig paa ægte Følelser og almindelige Ideers Bekostning. Hos P. Dass, i Kingos Ungdomsdigte og i hans Morgen- og Aftensange finde vi endnu Rester af en Naturfølelse, som man ellers forgjæves søger i den beskrivende Digtning; men Reenberg, som dog tilbragte hele sit Liv paa Landet, synes ikke at have haft noget Syn for Naturen; hans Omtale af Landbruget er saa praktisk økonomisk som muligt og former sig aldrig til Idyl som i Gerners Hesiodos. I en af Indbydelserne til Gerner søger han at lokke denne ved Sommerens Skjønhed, men det bliver ikke til andet end Trivialiteter uden individuelt Syn, selv i de af Fr. Barfoø i Ambr. Stubs Levnet fremhævede Linier:

Helst nu det smukke Sommer-Vær
Til Lystighed indbyder,
Og Kreaturerne enhver
Sig i Naturen fryder:

¹⁾ Renaissancebevægelsen i Danm. Literatur 229. Reenberg selv synker dog sjelden ned i den uhøviske Skæmt, selv ikke i Brudevers, hvor den saa at sige hørte til. Kun i Bryllupsdigtet til Capt. Müller og Jfr. Bartholin (I, 267 ff.) dvæler han ved den endnu ufødte Efterslægt, og et Par andre Steder, I, 63, 161, tillader han sig noget drøje Udtryk.

Sin grønne Kiortel Skoven bær,
 Og Engen staar i Grode,
 Ja Marken udstafferet er
 Med gule Baand og røde.

Heller ikke Begyndelsen af „Foraars-Jagt“ hæver sig højere ¹⁾:

Aprilis, du smukke, du deilige Vaar!
 Som volder, Naturen sin Skikkelse faaer:
 Da Markerne grønnes, da Træerne knoppes,
 Da Fugle med Fugle vil parres og kroppes.

Og disse Udbrud er endda noget temmelig ene staaende. Der findes i hans to tykke Bind heller ikke et eneste erotisk præget Digt, og til den patriotiske eller heroiske Lejlighedsdigtning føler han lige saa lidt noget Kald. Det er jo ogsaa vist nok, at denne under Enevælden som oftest bar et temmelig smaatskaaret Præg, saa Fædrelandet incarneret i Kongens Person, og i enhver Storbedrift mindre øjnede et Udslag af Folkeanden end Enkeltmands personlige Fortjeneste, saa at den fædrelandske Aand, som skulde have baaret den, taber sig i Kryberi og Smiger. Dog skød denne Digtning i Reenbergs Samtid livskraftige Skud i Sorterups Heltesange og tildels i Jørgen Friis's Digt om Norges Forsvar 1716, og der er ingen Tvivl om, at Reenberg selv af Hjertet hyldede Enevælden og havde al Grund til at føle sig vel under den; han, som ved Slægtskab og Venskab var forbunden med mange af dens Støtter og over hvem dens Naades Sol oftere lyste. Men kun i et Par tarvelige Digte synger han om fædrelandske Emner; det ene udtaler gode Ønsker for Frederik IV, det andet forklarer Felterne i Danmarks Vaaben ²⁾. I Tilegnelsen af Fablerne til Rostgaard

¹⁾ I, 12, 37.

²⁾ I, 369, 427.

og i Slutningen af *Ars poetica* undskylder han selv, at han ikke har besunget Kongen og hans rastløse Virksomhed, hans Helte og hans Sejre: dertil behøves en Homer eller Horats,

men kort er Høne-Flugt;
 Mig fattes Ørne-Vinger:
 Tilmed, at sees med Landsbye-Tugt
 For Thronen, ey gelinger.¹⁾

Men Tilegnelsen er blot Efterligning af Horats's 2den Bogs 1ste Satire og Boileaus *Discours au Roi* 1665 og 9de Satire: Digteren er ikke Smigrer, han følger sit Kald til Satiren og overlader de højere Emner til større Aander:

Je mesure mon vol à mon foible génie,

 Pour chanter un Auguste, il faut être un Vergile.²⁾

Vi have i disse Digte et slaaende Vidnesbyrd om, i hvilken Grad Enevældens Aand var den samme i Augustus's Rom, i Ludvig XIVs Frankrig og Frederik IVs Danmark. Det er mærkeligt at se Digtere fra saa forskellige Tider ganske paa samme Maade og næsten i samme Udtryk og Vendinger gjøre Undskyldning for, at de ikke have sunget Monarkens Pris, idet de tillige forvandle selve Undskyldningen til en Lovsang. For Reenberg's Vedkommende var Sagen vel den, at han som de fleste af hans samtidige ingen Trang følte til at blande sig i det offentlige Liv. Han passede sig selv, sin Bedrift, sin Familie og sit Em-

¹⁾ II. 163; sml. Vilh. Helt i *Lima mordendo decorat*, 1690. (*Curieuse poet. Skr.* 1732, 225):

Jeg vilde synge om vor Nordens store Løve,
 Som af et Konge-Mod ald Verden gav sin Prøve;

.....
 Men holt, min Musa, holt, Du Tonen først maa lære.
 Som sommer sig en Sang til store Kongers Ære.

²⁾ *Œuvres de Boileau*, La Haye 1722, I, S. 3 og 5, cfr. 149.

bede, og lod dem skøtte Statens Anliggender, hvis Stilling medførte det. Tiden var lidt filistrøs; dens Sans for offentlige Interesser var lige saa uudviklet, som vor Tids er overudviklet.

Hvad der udmærker Reenberg er altsaa kun Formens Lethed og den personlige Friskhed og Elskværdighed, som præger hans Digte. Som Aand stod han ikke over sine samtidige; ogsaa han er udelukkende Forstandsmenneske; han griber ikke dybere i Tilværelsens Streng og leder ikke Digtningen ind paa nye Baner, men bliver i de gamle Spor: Lejlighedsdigtningens, den gudelige Digtningens og Læredigtningens. Det var ikke nogen uimodstaaelig Hjertets Trang, der førte ham ind paa den religiøse Poesi; det var noget, der nu engang hørte sig til. Hver eneste Digter i det 17de Aarhundrede har aflagt Vidnesbyrd om sin Rettroenhed i gudelige Vers, og var der end i Reenbergs Dage begyndt at trænge en mere verdslig Aand ind, saa var denne dog endnu ikke den herskende. Ligesom vi i hans Lejlighedsvers se, at Samtalerne ved Selskaber og Gilder skiftede mellem religiøse og politiske Emner, saaledes maatte ogsaa Digterne endnu dele sig mellem det jordiske og det himmelske; men i Reenbergs Digtning indtager det sidste ikke længere nogen fremtrædende Plads. Hans gudelige Digte hæve sig hverken i Tanke eller Udtryk over Tidens almindelige Niveau. Nogle af dem høre til hans allertidligste, allerede fra 1691, saaledes „Forberedelses-Suk“, Syndsbekjendelse“ og Skriftebøn ved Nadveren, maaske ogsaa de vigtigste, Oversættelserne af Davids 1ste Psalme og de 7 Pønitensepsalmer¹⁾. Davids Psal-

¹⁾ Efter Chronologien i Addit. 265, 4to; i de Poetiske Skrifter ere de udaterede.

mer vare bearbejdede og parafraserede af Digtere i Sne-sevis i det 17de Aarhundrede, bl. a. af de allerstørste: Arrebo, Bording og Kingo. Rahbek har i Bidrag til den danske Digttekunsts Historie II, 244 f., sammenstillet disse Behandlinger med Reenberg's og har vistnok Ret i, at denne er mindre inspireret end Forgængerne. Da Arrebo sad i Malmø, tynget af sin Konges Unaade og paa til Dels uretfærdige Beskyldninger afsat fra Trondhjems Bispestol, kunde han nok fristes til at paakalde Guds Hævn over sine Forfølgere og sukke med David: „Herre, hvor længe?“ Og „Psalmisten i det danske Kirkechor“ har sikkert ligesom det gamle Testamentes Psalmist følt Lysternes Storme bruse i sit Indre, og atter vendt sig med Lede fra Verdens Forfængelighed. Men neppe har den brave Forpagter paa Lynderupgaard, hverken i sit indre Liv eller sine ydre Skæbner, havt nogen Opfordring til at røre de samme Strengesom Israels kongelige Sanger. Hans jævne, regelmæssige jambiske Vers, hvor passende de end monne være for dansk Lejlighedsdigtning, egne sig ogsaa kun i ringe Grad til Gjengivelse af hebraisk Hymnepoesi.

Til Reenberg's senere Aar høre et Par rimede opbyggelige Betragtninger over det guddommelige Naadevalg, af hvilke den sidste, fra 1732, er frit oversat efter den tyske Digter Canitz¹⁾. Men derhos staar noget af hans moraliserende Læredigtning i gammel Stil endnu paa Overgangen til den religiøse Poesi. Saaledes gaar den temmelig langtrukne „Markedsgave til min Dotter“²⁾

¹⁾ Gedichte bei König, 1727, 16.

²⁾ II, 464. Den skal stamme fra 1709 og være rettet til hans ældste Datter Christine Marie, som dengang var 21 Aar og siden ægtede Etatsraad Teilmann.

væsentlig ud paa at indskærpe et fromt Liv, hvorved Reenberg dog tager Afstand fra de begyndende pietistiske Bevægelser:

Du skalt ey troe og tænke
Din Christendom saa vanskelig
En Byrde, som en Lænke,
Som den beskrives af Endeel,
Hvis sorte Galdes Griller
Saa mangen angergiven Siæl
Ved ald sin Glæde skiller.

Af et betydelig mere verdsligt Præg ere de tilsvarende moralske Leveregler, som Reenberg 1707 i en Ansøgning til Oversekretær Sehested for sin ældste Søn Christian¹⁾ fingerer at have sendt denne i Stedet for Penge til hans Underhold, hvilket Faderen ikke mere har Raad til at bekoste. Det er egentlig kun en Omskrivning af den „hedenske Morale“ i Pythagoras's „gyldne Sprog“, hvilke Reenberg nogle Aar før havde sat paa danske Vers, eller i hans senere Oversættelse af „Morales du Duc de Bourgogne“²⁾. Det er en rent praktisk Levevisdom, som ganske vist for et Syns Skyld indledes med en flygtig Compliment til Religionen, et „Frygt Gud“ ganske i Forbigaaende, men som ellers vidner om, at Livsanskuelsen nu er i Begreb med at blive verdsliggjort, og at Moralen emanciperer sig fra sit religiøse Grundlag, til Dels under Indflydelse af den indtrængende franske Aand.

I den lille Oversættelse „Min søde Pibe“³⁾ løber

¹⁾ I, 312.

²⁾ II, 451, 456, ogsaa betitlet „Portrait d'un honnête homme“ i Haandskrifterne.

³⁾ I, 255. Den franske Text, som Nyrop har optrykt i Dania IV, 47, blev i Almindelighed (ogsaa i nogle af vore Haandskrifter, f. Ex. Rostg. Sml. 264, 4to) tillagt den tyske Filolog Joh. G. Grævius, † 1703. Den tyske Oversættelse ved Canitz (Gedichte

Tobakkens Pris ud i en allegorisk Betragtning over, hvorledes alt i Verden kun er en flygtig Røg, og Mennesket tilsidst skal blive til Støv og Aske. Forkjærligheden for et Emne som Tobakken er betegnende for Tidens Prosa-aand. Allerede Bording skjaldrede om „Nyse-Krud eller Snuu-Tobak“; Vilh. Helts „Tobaks-Aske“ indeholder samme allegoriske Tanker som Reenbergs Oversættelse, men vidtløftigere og i en mere udpræget religiøs Tone. Lucoppidans bredt udmalende „Tobaks Berømmelse“ 1714 endelig roses af J. E. Schlegel.

Allerede ved Omtalen af Reenbergs Lejlighedsdigtning har der været Anledning til at pege paa Tidens Smaahedsaand, dens Hang til at søge Lykken indenfor det private og huslige Livs Omraade og sky de med videre Interesser og større Aspirationer forbundne Farer¹⁾. „Bene vixit, qui bene latuit“ var Valgsproget, og „den ædle Middelmaadighed“, den stille, fredelige og nøjsomme Tilværelses Fortrin blev et Hovedemne baade i Hyrdedigtning og Moral. Horats's bekjendte 2den Epode: „Beatus ille, qui procul negotiis“ udtaler en Klogskabsregel, som passede lige godt i den augustæiske Tidsalder og under den danske Enevælde, og dens Grundtone klinger igjennem vor Digtning lige fra Terkelsen og Bording til Reenberg, som, vistnok fra Tysk, oversætter et lille Vers:

Lyksalig den, der i sin Hytte
Ukjendt af Verden lever hen, (I, 425)

bei König 1727, XLVI og 159; ikke benyttet af Reenberg) nævner derimod som Forfatter en fhv. fransk Præst i Middelburg i Zeeland, Lombard. Men Visen synes at have en lang Stamtavle, der ender i England, s. Ztschr. f. vgl. Littgesch., N. F. XIII: Internationale Tabakspoesie.

¹⁾ Paludan, Renaissancebevægelsen i Danm. Litt. 211.

der meget minder om Opitz's populære Bearbejdelse efter Horats:

Wohl dem, der weit von hohen Dingen
Den Fuss stellt auf der Einfalt Bahn.

Et andet lille Digt behandler „Lykkens Ubestandighed“, om hvilken ogsaa Lucoppidan sang i mere religiøs Aand og i Visetone¹⁾. Endelig udformer Reenberg 1707 i et Nytaarsvers til Etatsraad Lerche efter Juvenals 10de Satire hele denne Tidens spidsborgerlige Livsanskuelse: Nøjsomhed er det eneste i Verden, som er værd at ønske sig; Rigdom er et forgængeligt Gode, som Tyvehaand, Ildebrand eller Bankerot paa et Øjeblik kan berøve os; den fattige er sundere og mere tilfreds i sin straatækte Hytte, og fører Rigdommen oven i Kjøbet til Gjerrighed, saa giver den kun Uro og Plage. End større Farer medfører Ærgjerrigheden:

Endnu vor Danmark mindes den,
Som blev med Ørne-Vinge
I Været bragt, men ned igien
For Avind maatte springe,
Sin Konge, som der siges, troe;
Men jeg mig ey befatter
Med hans Process: qvo teste, quo
Sub crimine, quis delator?

Higen efter Krigerry fører oftere til en brat Død end til et stort Navn, medens derimod en høj Alder gjerne er forbunden med Svaghed, Knarvornhed og søvnløse Nætter. Det er, som man ser, hverken nye Tanker eller et frejdigt Livssyn, Reenberg her fremsætter og senere gjentager i sammentrængt Form og mere gudelig Tone i en Oversættelse af nogle franske Vers af Baronesse Gyldenkrone 1718²⁾.

¹⁾ I, 41. Wielandts Saml. af dsk. Vers V.

²⁾ II, 462. Ogsaa Canitz besynger den ringe Stands Fordele, men uden Berøring med Reenberg.

Emnerne for den moralske Satire ere i det hele paa denne Tid temmelig ensartede: man hentede dem hos Juvenal eller Horats og lempede dem med lidt større eller mindre Selvstændighed efter Datidens Forhold. Saaledes gaar Juvenals blodige Philippika mod Kvinderne og Ægteskabet noget afdæmpet igjen i Boileaus 10de Satire. Hos os havde Jens Sthen Sehested i „Pigernes Dyd- og Laster-Spejl“ paa en jævnere og billigere Maade gennemgaaet Kjønnetts Fejl og Fortrin. 1696 optog Reenberg Diskussionen om Ægteskabet i en fra Virgils Ekloger laant Dialogform, men ikke i Hyrde-tone. I „Samtale mellem Timander og Philemon“ søger den sidste at bevæge sin Ven til at gifte sig, medens Timander først forholder sig noget satirisk afvisende, hvorved Samtalen faar mere Liv og individuelt Præg end dengang almindeligt. Siden angriber han Kvindernes Vanart i den sædvanlige Stil, medens Philemon fører et tungere, moralsk-religiøst Forsvar for Ægteskabet, hvor han dog ifølge Tidens Tankegang ikke undlader at fremhæve de materielle Fordele: Hustruen

Kand føre Dig til Brude-Skienk
 Ti Tusinde Rixdaler;
 Jeg selv har Skifte-Brevet seet
 Een Gaard dertil, besat og frie,
 To Gange Hundred Tønder

Bag efter hedder det saa rigtignok:

Skjøndt hun i bare Middeler
 Saa stor en Rigdom eyer,
 Personen dog, som dydig er,
 Vel firedobbelt veyer.

Det Kvindeideal, der skildres, er vistnok ikke det moderne:

I Kirken, hvor man hende seer,
 Hun synger, læser, beder,
 Og det med saadan god Maneer,
 Man sig derover glæder.

Huustavlen hun foruden kand
 Claus Pors, Romancer, eller det
 Som fører ingen Nytte,
 Hun skøtter ey, men i dets Sted
 Vil virke, sye og knytte.
 Er mesten taus og sielden leer

Reenberg nævner og citerer her paa et Par Steder Juvenal og Boileau og henter nok fra dennes 10de Satire Ideen til nogle af sine Kvindetyper, som forekomme næsten i samme Orden: den utro Hustru, Koketten, den spillesyge, den trættekjære, den ahnestolte. Derimod forbigaar han dem, til hvilke der ikke fandtes nærliggende danske Paralleler: den lærde Dame, den bigotte, det bekjendte rystende Exempel paa Gjerrighed, Ægteparret Tardieu, og indfører i Stedet en her hjemme hyppigere forekommende Figur, den fordrukne Kvinde. I det hele følger Reenberg her endnu ingenlunde Boileau saaledes som i andre af sine Satirer. Var Afstanden allerede stor mellem den romerske Kejsertids Furier og Megærer, som Juvenal skildrer dem, og de letfærdige eller hykkelske Verdensdamer i Paris og ved Hoffet i Versailles, saa var den endnu større mellem disse og de brave, kjedsommelig dydige eller stundesløst virksomme, trættekjære og sladderagtige Husmødre i vort jævnt borgerlige Samfund.

Jeg troer, at Kvinde-Kjøn var slemmere til Rom, siger ogsaa Holberg i sit 4de Skjemtedigt, hvor „Poeten raader sin gamle Ven Jens Larsen fra at gifte sig“. Situationen er hos Holberg den samme som hos Boileau, men modsat Reenbergs, idet det er Vennen, der fraraader Ægteskabet. Holberg er imidlertid ikke paavirket af nogen af sine Forgængere og kjender vel ikke engang Reenbergs 25 Aar ældre Satire. Han vil slet ikke angribe Ægteskabet i og for sig, end sige Kvindekjønnen:

Jeg derfor ey bifalder
 En Juvenalis, som med sin forgiftig Pen
 Greb an det hele Kiøn.

Han vil kun foreholde sin Ven Farerne og Betænkelighederne ved et Giftermaal i hans høje Alder. I sin samtidige Satire „Det daarlige Giftermaal“ raader ogsaa Falster til at se sig vel for, og skildrer i korte Træk den ødsle, forlystelsessyge og slette Hustru.

Menneskelige Daarskaber og Latterligheder i Almindelighed omhandler Reenberg's „Verdens Daarekiste“, 1699, i endnu nærmere Tilslutning til Boileaus berømte 8de Satire „De l'homme“ (1668) end Holberg's 1ste Skjemtedigt, som har samme Emne. Naar Holberg i sit Digt tiltaler en Magister, siger han selv i Indledningen, at det sker for at „imitere Boileau“, som rettede sin Satire til Claude Morel, Doctor ved Sorbonnen. Men fraset denne formelle Lighed behandler Holberg sit Emne langt mere uafhængigt af Boileau end Reenberg, og skjøndt han naturligvis i mange Enkeltheder maa træffe sammen med denne, spores der dog heller ikke nogen directe Paavirkning fra Reenberg. Billedet af Verden som en Daarekiste ligger jo ved en Satire af dette Indhold saa nær, at det næsten med Nødvendighed maatte frembyde sig ogsaa for Holberg¹⁾:

Hvad Arbeyd var det ey, om man kun gjorde Liste
 Paa Daarer, som man seer i mangen Daare-Kiste
 Mod Verdens Dulhuus det dog ey at ligne er.

Paa samme Tanke hviler Boileaus 4de Satire, der er nær beslægtet med den 8de og har blandet sig med den baade hos Reenberg og Holberg: alle Mennesker ere

¹⁾ Mindre poet. Skr. v. Liebenberg 148.

Daarer, og dog tror enhver, at han er den eneste kloge:

D'où vient, cher Le Vayer, que l'homme le moins sage
 Croit toujours seul avoir la sagesse en partage,
 Et qu'il n'est point de Fou, qui par belles raisons
 Ne loge son voisin aux Petites-Maisons?
 Tous les hommes sont fous et malgré leurs soins
 Ne diffèrent entre eux que du plus ou du moins.

Ligesaa siger Holberg efter at have gennemgaaet alle
 Civilisationens Latterligheder:

Sligt uanseet, enhver stor Viisdom hos sig seer,
 En Daare bryster sig, en andens Feyl beleer.

8 Aar efter Holberg anvender Falster i sin Satire „Verden som et Dolhuus, afdeelt i sine besynderlige Værelser“, 1730, ikke blot Daarekisten i Titelen, men gennemfører Billedet i alle dets enkelte Led, idet han først skildrer nogle virkelige Vanvidsformer, men dernæst viser, at de saakaldte normale Menneskers Taabeligheder ere langt latterligere:

Naar jeg udi Tanker seer
 Vor Verdens Børs igjennem,
 Der som et Dolhuus er besat
 Af kloge Grillenfænger,
 Da er det mig umuligt, at
 Jeg mig kan bare længer.

Satiren fremfører en Række Typer af forskellige Livsaldre og Livsforhold, som hver plages af sin Orm, især Indbildskhedens og Storhedsvanvidets i dets vxlende Former, og slutter med Digteren selv, der bilder sig ind at være kaldet til Dommer over andre, uden dog at kunne forbedre dem.

Hovedtanken i Boileaus 8de Satire er derimod den at ydmyge Mennesket ved at stille ham sammen med Dyrene og kritisere hans indbildte Fortrin fremfor dem. Skjøndt han besidder Fornuft, lader han sig i de fleste

Tilfælde lede af blind Lidenskab, og Civilisationen har for en stor Del netop sit Udspring af hans Laster og udvikler disse, medens Dyrene leve lykkeligere og fredeligere i Naturlilstanden. Dette Paradox kommer hyppig igjen i det 17. og 18. Aarhundredes moralske Satire og i de fantastiske Rejseromaner lige ned til Niels Klim¹⁾, ligesom det staar i nær Forbindelse med Rousseaus Culturjendskab og Oplysningstidens Lovprisning af Naturen og det naturlige. Tankegangen i Reenberg's Digt svarer nu saa ganske til Boileaus, at man kan betegne det som en Bearbejdelse, der paa sine Steder nærmer sig til fri Oversættelse. Naar Boileau begynder:

De tous les animaux qui s'élèvent dans l'air
 Qui rampent sur la terre, ou nagent dans la mer

 Le plus sot animal, à mon avis, c'est l'homme.

v. 13. Il est vrai, de tout tems la raison fut son loi,
 Mais de là je conclus que l'homme est le plus sot.

v. 35. Mais l'homme sans arrêt dans sa course incessée,
 Voltige incessamment de pensée en pensée,

 Ce qu'un jour il abhorre, en l'autre il le souhaite,

saa hedder det hos Reenberg:

I, 118. Thi faer med Drake Verden om,
 Du skal dog ikke finde,
 Et Kreatur saa gal og dum
 Som Dyret, fød af Qvinde.

 Men den Fornuft, vi rose meest,
 Vort Øye tidt forblinder

¹⁾ Paludan, Om Holbergs Niels Klim 79 f., 86. Boileau har maaske laant Ideen hos Montaigne.

Den Ting, hvorfore jeg i Gaar
 Til Himlen vilde storme,
 I Morgen skal forskydes, naar
 Mig plager andre Orme.
 Bestandig Ubestandighed,
 Omskiftelige Tanker
 Vi Mennesker regieres ved

Hos Holberg mere afvigende¹⁾:

Han en fornuftig Siel til Lod bekommet har,
 Er derfor just Tyran, just derfor ene Nar,
 Der meget viislig kand om alting raisonnere,
 For Passioner dog kand intet practisere.

Menneskets postulerede Verdensherredømme har heller ikke meget paa sig; Boileau:

v. 59. De tous les animaux il est, dit il, le maître;

men mon det egentlig er Bjørnen, der er bange for Vandreren eller Vandreren for Bjørnen? Hos Reenberg:

I, 121. Hvad det angaaer, at os er sagt,
 Det vi, som Herrer, kunde
 Befale Dyrene med Magt
 Men vilde Du en Slagter-Hund,
 Som Dyre-Konge, byde
 At lægge sig og holde Mund,
 Jeg tvivl, han vilde lyde.

Vistnok har Mennesket gjort sig Verden underdanig og opfundet Love og Straffe, Kunster og Videnskaber; Boileau:

v. 119. Lui seul vivant, dit-on, dans l'enceinte des villes
 Fait voir d'honnêtes mœurs, des coutumes civiles,
 Se fait des gouverneurs, des magistrats, des rois.

Reenberg:

I, 123. Han jo med Viisdom og Forstand
 I Verden Love giver

men Dyrene kunne undvære Loven; de kjende hverken

¹⁾ Mindre poet. Skr. v. Liebenberg 154.

til Krig, Forbrydelse eller Proces:

- v. 122. . . . sans lois et sans police,
 Sans craindre archers, prévôt ni suppôt de justice,
 Voit-on les loups brigands, comme nous inhumains,
 Pour détrousser les loups, courir les grands chemins?
 v. 147. On ne connaît chez eux ni placets, ni requêtes . . .

Reenberg:

- I, 120. Naar hørtest blandt de vilde Dyr
 Som ufornuftig kaldes,
 En Abner udi Vens Postyr
 Af Joab overfaldes . . .
 Man saae dem aldrig i Procesz
 Om Liv og Ære trette . . .
 Ey Herreds-, Birke-, Landstings-Dom.
 Ey Procurator Renker.

Holberg (Liebenb. Udg. 131):

- Betragt Dig Menneske, betragt og vilde Bæster,
 Hvorover Du af Gud er skabt at være Mester,
 See Tigrens Grumhed an, see Revens List og Svig,
 Ja, alle Bæsters Feyl, de findes jo hos Dig . . .
 Man derfor ey en Bye, en Flek fast ey kand finde,
 Hvor jo tillige med en Kag, en Galge er,
 En Byfogd, Bøddel, Lov, Sverd, Riis og andet meer.

 En Ulv ey æder Ulv, sin Mage aldrig rør,
 Han heller lider Nød, af Hunger heller døer.

Som Bevis paa, at Dyrene lade sig lede af det usvigelige
 Instinct uden at føres vild af Lune og Lidenskab, om-
 skrive alle tre Digtere det bekjendte Exempel om Myren
 fra Horats's 1ste Satire i 1ste Bog. Boileau:

- v. 25. La fourmi tous les ans traversant les guérites
 Grossit ses magasins des trésors de Cérés . . .
 Jouit l'hiver des biens conquis durant l'été.

Reenberg:

- I, 120. Den liden Myre-Republik
 Bestaaer, at sammenbære
 Sin Spiisning efter Aarsens Skik
 Og den igjen udtære.

Holberg:

S. 133. Paa Proviant et Aar sig laver kun en Myre;
Men viise Seneca kand her i sig ey styre.

Efterhaanden forholde dog begge de danske Digtere sig noget friere til deres Mønster og variere Emnet selvstændigt. Reenberg begynder med at sige, at han heller vilde være en Kat, en Slange eller en Abe end et Menneske, og støtter siden Paastanden om Menneskets Slægtskab med Dyrene paa Pythagoras's Sjælevandringslære, hvorefter Sjælen, naar den farer ud af Mennesket,

I, 122. da farer ind og giester
Nu Bæsternes i Mennesker,
Nu Mennesker i Bæster.
Saaledes er en Muldvarps Siel
Indgivet en Forpagter.
Et Asens i en Bonde-Træl,
Og Ulvens i en Slagter o. s. v.

Boileau har intet tilsvarende, men derimod er det samme Tanke, hvormed Lauremberg 1652 begyndte sit første Skjemtedigt, og som kommer igjen i Holbergs Metamorphosis, rigtignok begge Steder i noget anden Forbindelse.

Holbergs 1ste Skjemtedigt, som er betydelig vidtløftigere end Boileaus og navnlig Reenbergs, har ogsaa langt mindre Enhed i Tankegangen. Ved Siden af Sammenstillingen mellem Mennesker og Dyr indføres strax fra Begyndelsen et andet Synspunkt for de menneskelige Daarskaber, idet Digteren lader Heraklit og Demokrit, den grædende og den leende Filosof, betragte dem hver ud fra sin Livsanskuelse. Ogsaa dette Motiv forekommer allerede hos Lauremberg i hans 2det Skjemtedigt, og det er ligeledes antydet i Reenbergs før omtalte „Viborg Snapsting“, der mod Slutningen former sig til en Satire, navnlig over Modedaarskaberne:

I, 116. To gamle, graae Philosopher,
 Een græd, den anden griinte.
 Hvor denne fandt saa meget Vand,
 Vi spørge maae med Rette,
 Men undres ey, den anden kand
 Sig ey af Latter mætte.

Sml. Holberg:

S. 131. Jeg dog den sidstes Latter
 Meer end den førstes Graad og vaade Øyen skatter.

Hos Holberg tager imidlertid dette Motiv efterhaanden ganske Magten fra det boileauske, Sammenligningen med Dyrene. Boileaus og efter ham Reenberg's Satire slutter ganske følgerigtigt med, at dersom Æslet havde Talens Brug og saa vore Moder og Lader, vilde det dømme:

v. 308. Ma foi, non plus que nous, l'homme n'est qu'une bête!

I. 129. De Øren, som hans Moder bær,
 Os skulde hedre sømme.

I Stedet for Æslet indfører Holberg en Maanebeboer som den, der dømmer Jordboernes Sæder, en Fiction, der var meget almindelig i de vidunderlige Rejsebeskrivelser, og som han siden nærmere udførte i Tanians Rejse i Niels Klim. Men medens Boileau og Reenberg til Slutning navnlig gaa ud paa at vise, at Civilisationen bunder i Menneskets slette Natur, fremstiller Holberg den snarere som en Samling af Selvmodsigelser og Latterligheder gennem en Række Typer, som kun af og til minde om tilsvarende Træk hos Boileau. Saaledes er Holberg's dristige Philippica mod hedensk og christelig Overtro kort antydnet af Boileau, der ogsaa har beslægtede Skildringer af Ærgjerrighed, Gjerrighed c. s. v. Boileau:

v. 80. Il faut souffrir la faim et coucher sur la dure

.....

Afin qu'un héritier, bien nourri, bien vêtu etc.

Holberg:

S. 146. M. haver Midler, hans Døds-Time flux tilstunder,
Hans Gods tilfalder dem, som han ey gierne under,
Sig dog ey æder mæt . . .

Men dette er jo loci communes: allerede Helt siger i
„Lima mordendo decorat“, 1690:

Den, som ham arve skal, ham ønsker i sit Hierte
Ti Alen under Jord . . .

Den Tak vor Puge faaer.
Fordi han sultet har i tredsindstve Aar.

Nok saa nær paa disse Boileauske Typer kommer Reenberg i Tilegnelsen af Phædrus's Fabler til Gehejmeraad Rosenkrantz¹⁾, en lille Satire, der i mange Henseender slutter sig til „Verdens Daarekiste“, omtrent som Boileaus 4de Satire til den Sde. Boileau viser gjennem en Række Typer, hvorledes Mennesket

IV, 52. De ses propres défauts se fait une vertu,

og paa samme Maade hævder Reenberg, at skjøndt Mennesket roser sig af sin Fornuft, kunne dog kun faa sige sig fri for Griller. Her hedder det, at den gjerrige

II, 168. Med Sult og Vagt sin visne Krop
Udmartret, som en Fange,
Og tidt for den, han tænkte mindst,
Naar han til Jorden skatter . . .

Den ærgjerrige, som

II, 167. i Rolighed og Fryd
Sit Levnet kunde føre,
Ubudden tager Sværd og Spyd
For sig et Navn at gjøre.

Boileau:

VIII, 91. Bientôt l'ambition et toute son escorte
Dans le sein du repos vient le prendre à main forte,

¹⁾ II, 166.

L'envoie en furieux, au milieu des hazards,
Se faire estropier sur les pas des Césars.

Billedet hos Reenberg:

II, 166. enhver sig kaarer
En vildsom Vey, forvirret Stie,
Der leder os som Daarer.
Knap een af femten træffer paa
Den Vey, han meen' at vide,
Men slipper den, han burde gaae.
Og skejter ud til Side.

er hentet fra Boileau:

IV, 41. Comme on voit qu'en un bois, que cent routes séparent,
Les voyageurs sans guide assez souvent s'égarant,
L'un à droit, l'autre à gauche, et courant virement,
La même erreur les fait errer diversement.
Chacun suit dans le monde une route incertaine,
Selon que son erreur le joue et le promène.

Endelig gjøre begge de danske Digtere ligesom senere
Falster i „Verden som et Dolhus“ en Slags Undskylning
for deres Kritik over andre ved at tage sig selv med
blandt Daarerne. Reenberg:

I, 127. Jeg og af samme Vanitet,
Blandt andre Narre fleere,
Vil her mig gjøre til Poet,
Og Verden reformere.

II, 170. Jeg skriver mig i samme Flok,
Er og en Gek med andre.

Holberg:

S. 149. Jeg finder, hvis mig selv jeg ene giennemgik,
At skrive andet jeg ey Tid og Stunder fik.

Med „Det latterlige Gjæstebud“ 1701¹⁾ ere vi ude
over den egentlig moralske Satires Omraade og inde paa
den sociale. Det er endnu mere end „Verden som en
Daarekiste“ en blot Efterligning af Boileau, hvis 3die

¹⁾ I, 140.

Satire, „Festin ridicule“, Reenberg følger Skridt for Skridt, idet han blot localiserer den. Hvad der her har Interesse er altsaa Sammenligningen mellem danske Sæder og de franske 25 Aar tidligere, samt Reenbergs Evne til at opfatte og gjengive sit Forbillede. Satiren skildrer en rig Parvenu, der vil vise sin Flothed ved et kostbart Gilde, men kun røber sin Mangel paa Smag og Evne til at sammensætte saa vel Spisesedlen som Indbydelserne saaledes, at nogen kan have Fornøjelse af det. Her har Boileau atter efterlignet Horats Sat. lib. II, 8, om Nasidienus's Gjæstebud, men med Tilføjelse af en Indledning og en Slutning, som navnlig tjener til at characterisere den Gjæst, der fortæller om Gildet, som en fin Gourmand, for hvem hans skuffede kulinariske Forventninger staa som noget frygteligt. Han er bleven ganske bleg:

III, 5. Qu'est devenu ce teint, dont la couleur fleurie
Semblait d'ortolans seuls et de bisques nourrie?

og til Slutning ønsker han, hvis han lader sig saaledes narre en anden Gang:

v. 234. Que tous les vins pour moi deviennent des vins de Brie.
Qu'à Paris le gibier manque tous les hivers,
Et qu'à peine au mois d'Août l'on mange des pois verts!

Disse kvikt characteriserende Træks Betydning har Reenberg ikke forstaaet. Hos ham faar Gjæsten vel ondt af den daarlige Mad og Vin, men om ham hedder det kun:

I, 140. Du seer saa gusten, bleeg og suur.
Som Konen, naar hun horer
En Kat udi sit Fadebuur . . .

og hvis han kommer der igjen, lover han

I, 160. Jeg skal til Straf Assessors Rang
For Penge paa mig smøre.

m. m., som aldeles ikke er betegnende for hans Indivi-

dualitet. Det kan nu ikke undre os, at Reenberg er en mindre fin Psycholog end Boileau, der lader et let satirisk Skær falde ogsaa over sin Fortæller. Indledningen, hvor Gjesten søger at unddrage sig Indbydelsen, spinder Reenberg videre ud og laaner her et Par Smaatræk fra Horats Sat. lib. I, 9, om det tilfældige Møde med en paa-trængende Person, hvem Fortælleren kun kjender af Navn, og hvem han forgæves prøver at undgaa ved at lade, som om han har noget at tale med sin Karl om. I selve Beretningen om Gildet er der ogsaa et Træk, som Boileau ikke har, men som synes hentet fra Horats lib. II, Sat. 8, v. 34, at nemlig Gjæsterne, da de komme til Fisken, forlange større Vinglas:

I, 156. Hr. Vært, giv større Skaaler,
Thi Viinen smager vel paa Lax,
Og Fisken Væde taaler!

Fra Retternes Orden og Mangfoldighed, der afviger meget fra vore Dages Brug, kan man neppe drage nogen sikker Slutning om Datidens Spiseseddel, da Boileau her synes at være Forbilledet. Ogsaa han har Suppen, kogt paa en gammel Hane, som

I, 148. Nu til Kapune døbtet om
Af Verten cum honore.

III, 47. Qui changeant sur ce plat et d'état et de nom
Par tous les conviés s'est appelé chapon.

Mellemretterne ere hos begge omtrent de samme: Fricassée paa en Bede, som egentlig er en gammel Vædder, Oxetunge i Ragout. Derefter les pièces de résistance: atter en gammel Hane, garneret med Snepper, Stære og .Ender, som imidlertid ere skudte i Rugetiden. Boileau:

v. 89. Sur un lièvre, flanqué de six poulets étiques,
S'élevoient trois lapins . . .
Et sur le bord du plat six pigeons étalés.

Det højtidelige Optog, hvori Tjenerne bære Stegen frem :

I. 151. Som Rector, ja Magnificus
For fire Faculteter,

kommer hos Boileau igjen ved Skinken :

v. 51. Un valet le portoit, marchant à pas comptés
Comme un Recteur suivi des quatre Facultés.

I Stedet for denne Ret slutter Gildet hos Reenberg med forskjellige Slags Fisk, og hos begge Digterne fremhæves Retternes stærke Krydring som Tegn paa slet og gammeldags Smag.

Hvad Gjæsterne angaar, saa forholde de sig hos Horats nærmest satirisk til den mislykkede Anretning; hos Boileau og Reenberg derimod indfinde de ansete Mænd, hvis Nærværelse er stillet i Udsigt, sig slet ikke, men erstattes af et Sæt Snyltegjæster, der istemme Værtens egne Lovtaler over Maden og Vinen. Gjæsterne ere dog ganske andre hos Reenberg, og navnlig forsøger han sig i en selvstændig Characterskildring af Værtinden, som slet ikke forekommer hos Boileau: en falmet Kokette, der nok holder af en temmelig vovet Conversation. Characteristisk for Forskjellen mellem franske og danske Samfundsforhold er det, at den mest fremtrædende Gjæst hos Boileau er en Poet, hos Reenberg en Præst. Overensstemmende dermed kommer Samtalen ved Bordet, efter begge Steder at være begyndt med Politik, hos Boileau ind paa Poesien, hos Reenberg paa Religionen, Djævelens personlige Tilværelse og den thistedske Besættelsessag. Begge Steder ender det saa med et vildt Slagsmaal mellem de drukne Gjæster, under hvilket Fortælleren lister sig ud af Døren.

III.

Til Reenberg's moralske Digtning hører endelig hans Bearbejdelse af Phædrus's Fabler. Fabeldigtningen, som i den orientalske og den klassiske Oldtid saavel som i Middelalderen havde spillet saa stor en Rolle i Moralens og Satirens Tjeneste, var siden Lafontaine aften bleven moderne som Middel til at meddele Levevisdom under en let fattelig, billedlig Form, svarende til de naturligere og friere Opdragelsesgrundsetninger, der hen imod Oplysningsperioden bredte sig fra Hofferne ned ad. Fénelon skrev Fabler for den lille Hertug af Bourgogne og Tessin for den unge Gustaf III. Men først efterhaanden fik man Øjet op for, at Lafontaine havde hævet Fabelen fra billedlig Moral til fri Digtning og gjennem sin forstaaelsesfulde Dvælen ved Naturen i det smaa og det enkelte rejst en første, halvt ubevidst Protest mod den franske Klassicismes Naturløshed. I hans Spor var det, at Schweizerskolen og siden Gellert (*De poesi apologorum* 1744) og Lessing 1759 gav Fabelen en Æresplads i Poesiens Rige og benyttede den som et Hovedvaaben i Kampen mod fransk Smag og fransk Stivhed.

Denne senere Udvikling kunde Reenberg naturligvis ikke ane. Han var en ubetinget Beundrer af den franske klassiske Smag, og naar han, som det synes ved en Tilfældighed, blev ført ind paa Fabeldigtning, gik denne nærmest i Tidens pædagogisk moraliserende Aand. Efter Anmodning af sin Velynder, Generallieutenant Johan Ranzau, oversatte han i Aaret 1706 et engelsk Lystspil, „Æsop“, som den bekjendte Architect og Dramatiker John Vanbrugh 1697 havde bearbejdet for Drury Lane Theatret. Den oprindelige Forfatter var Franskmanden

Boursault, en meget frugtbar Lystspildigter fra Ludvig XIVs Dage, hvis Navn nu mest erindres fra hans Angreb paa Molières „Critique de l'École des femmes“, i Anledning af hvilket Molière spottede ham i „L'impromptu de Versailles“, og Boileau nævnede ham mellem „les froids rimeurs“ i sin 7de Satire. I sin Tid gjorde hans Komedier dog ikke ringe Lykke. Til et Par af disse har han laant Emnet fra den sagnagtige Levnetsbeskrivelse af Fabeldigteren Æsop, som gaar under Constantinopolitaner-Munken Maximus Planudes's Navn. Boursaults „Les fables d'Ésope“ 1690 (senere under Titel „Ésope à la ville“) og „Ésope à la cour“ ere byggede paa Sagnet om, at den pukkelryggede Vismand stod i høj Gunst hos Krøsus, Kongen af Lydien. I det første af disse Stykker vil en lydsk Statholder af Ærgjerrighed tvinge sin Datter til Ægteskab med Kongens Yndling; men da denne snart opdager, at Pigen føler sig frastødt af hans Hæslighed og desuden elsker en anden, tager han det fornuftige Parti at forene de elskende. Uden synderlig Forbindelse med Hovedhandlingen er der indlagt en Række Scener, hvor Folk af forskjellige Stænder og Stillinger forebringe Æsop deres oftest ubegrundede eller taabelige Ansøgninger og Klager, og give ham Anledning til at fortælle nogle af sine Fabler for at afvise dem eller bringe dem til Fornuft. I Fortalen undskylder Boursault sit Forsøg paa at kappes med Lafontaine i Gjenfortælling af æsopiske Fabler paa Vers, og han har ganske vist hverken været særlig heldig i den Henseende eller i Opfindelsen af sit højst udramatiske Stykke. Ikke desto mindre nød dette Æren af at blive oversat paa en Mængde europæiske Sprog, formodentlig fordi man under den almindelige Interesse for Fabeldigtning fandt Behag

i det dristige Forsøg paa ogsaa at lempe den for Scenen.

Vanbrugh har nu ingenlunde forbedret sin Original ved at lægge den til Rette for den plumpere engelske Smag. Boursaults eneste Fortrin, Dialogens let flydende Alexandrinere, gaar tabt ved Omsætning paa engelsk Prosa, som kun paa enkelte pathetiske Steder hæver sig til blank-verse; i Fablerne ere dog de rimede Vers bibeholdte. Navnene ere anglicerede, og Vanbrugh har foretaget en Mængde Omflytninger, Udvidelser og Tilføjelser, der især sigte til at føre Stykket mere over i det burleske, med drøje Pryglescener o. s. v. Især er hans 5te Act næsten helt ny¹⁾, og adskillige af Fablerne ere vilkaarligt ændrede eller ombyttede med andre.

Reenbergs danske Oversættelse af Vanbrughs Stykke er næsten ganske ordret og temmelig tarvelig. Boursaults Original kjendte han aldeles ikke. Dialogen er stiv og ubehjælpelig og viser tydeligt, hvor langt den digteriske Prosa i Udvikling stod efter Verset. Men hvor ufuldkomment og uselvstændigt dette dramatiske Arbejde end er, var det dog i Datidens Litteratur, 16 Aar før Holbergs

¹⁾ I denne Vanbrughs 5te Act findes den „poetiske Brudevielse“, som Holberg i „Just Justesens Betænkning over Comoedier“ hellere havde set udeladt, og ligeledes den lille Balletscene, som Rahbek i Bidrag til den danske Skueplads's Historie 59 ff. citerer efter Wielandts Lærde Tidender, men — ganske naturligt — ikke har kunnet gjenfinde hos Boursault. Vanbrugh paabegyndte ogsaa en aldeles original Fortsættelse af Æsop, som Reenberg har oversat sammen med Stykket. Naar Rahbek finder en chronologisk Vanskelighed i, at 3 Fabler af dette ubetydelige Fragment allerede forelaa i Reenbergs Oversættelse 1706, beror det paa, at han ikke kjendte 1ste Udgave af den engelske Fortsættelse 1697, men ansaa 2den Udgave 1720 for Originaludgaven. Gfr. Sir John Vanbrugh, ed. by Ward 1893, I, 155.

Optraeden, noget ganske ene staaende som Forsøg paa at overføre moderne europæisk Smagsretning i Dramet paa dansk Grund, hvad der kun var forsøgt een eneste Gang af Mogens Skeel o. 30 Aar tidligere. Ogsaa deri spore vi Reenbergs videre Blik, der gjorde ham om ikke til en Reformator, saa dog til en Ideernes Forløber, at han vendte sig til det engelske Skuespil, som ellers først henimod Aarhundredets Slutning blev almindeligere kjendt, men da ogsaa almindelig yndet her i Landet, bl. a. ved Tode. Han optager ogsaa nogle af den engelske Scenes Ejendommeligheder, f. Ex. de senere saa moderne characteriserende eller typiserende Personnavne og paa en vis Maade ogsaa det urimede Vers. Her viser det sig imidlertid i en beklagelig Grad, at Reenberg med al sin Routine savnede metrisk Indsigt. Fra hans egen firefodede Jambe skulde Overgangen synes let til Englændernes nationale dramatiske Vers, den urimede femfodede Jambe, som han fandt hos Vanbrugh. Dermed vilde den Reform i den versificerede Dialog, som nu først Ewald indførte med „Balders Død“, have været angivet 70 Aar tidligere, og Alexandrinerens Herredømme i vort Drama muligt betydelig indskrænket. Men ligesom Reenberg af Mangelighedshensyn fører de engelske Fablers friere, uregelmæssige Rhythme over til sin egen sædvanlige jambiske Trav, saaledes undgaar han øjensynlig med Villie det i hans og hans Publikums Øren fremmed klingende engelske Vers. Vanbrugh anvender det oftere, ganske vist temmelig principløst; men Reenberg omsætter det til Prosa paa to eller tre Steder nær, i Elskerparrets Repliker, og her gjengiver han de femfodede Jamber i sexfodede, 3: i den Tiden tilvante Alexandriner, som han ellers selv aldrig benytter, og oven i Kjøbet i dennes allerutaale-

ligste Skikkelse, urimet og med lutter kvindelige Udgange:

Jeg meente, Riigdom var det største [Verdens] Gode,
Men da jeg [effter] saae, hvad Riigdoms Magt formaaede,
Jeg fandt, det lidet var¹⁾

Blot ved et saa simpelt Middel som Udeladelse af de indklamrede Stavelser, vilde den femfodede Jambe være kommen frem.

Reenbergs Drama har aabenbart tildraget sig Samtidens Opmærksomhed, skjøndt det aldrig blev trykt²⁾. Det var nemlig det eneste Stykke, der foruden Holbergs og Molières blev opført paa den danske Skueplads i dens første Saison, Efteraaret 1722, rimeligvis paa Foranledning af Reenbergs Velynder Rostgaard, som allerede tidlig har ejet Haandskriftet dertil. Langebek fortæller, at han under sit første Besøg paa Krogerup 1738 har hørt af Rostgaard, at der i Reenbergs Oversættelse af Æsop, som „engang“ blev spillet i Kjøbenhavn, tales om, at Æsop vilde være noget til Hove, hvorved der var lidet at bestille og meget at fortjene, Ober-Secreterer eller saadan noget (det er dog ikke Æsop, men Landmanden Holger

¹⁾ Euphronias Replik i III Act.

²⁾ Naar Rahbek i Bidragene l. c. siger, at hverken Brudevielses- eller Balletscenen er „aftrykt“ hos Reenberg, tænker han vel paa de Poetiske Skrifter, hvor Oversættelsen af Æsop jo overhovedet ikke er optagen. Begge Scenerne findes naturligvis i de to Haandskrifter af Oversættelsen, Rostgaards Saml. 238—39, 4to. Kun et af dem (239) har Titelblad, hvor Stykket betegnes som „Æsopus, oversat af Engelsk, var printed London 1702“, uden at Forfatter eller Oversætter nævnes. Men de i Stykket indlagte Fabler ere aftrykte under Reenbergs Navn i Luxdorphs Samling af danske Vers VII, 1742, og i Reenbergs Poetiske Skr. Det andet Haandskrift synes (efter Overbibliothekar Dr. Birket-Smiths Formodning) at være det ved Stykkets Opførelse benyttede Regisseurexemplar, hvor der, sikkert ved Rostgaards Foranstaltning, er foretaget en Mængde Textrettelser.

i 2den Act, der ønsker sig en saadan Plads). Folk havde da troet, at dermed stikledes paa Rostgaard, men denne forsikrede Frederik IV, at det stod ligesaa i den engelske Original, hvis Oversættelse han havde havt i sit Bibliothek vel 10 Aar tilforn¹⁾, Man maa dog ikke have følt sig tilfredsstillet ved Reenbergs Behandling, thi den opførtes kun denne ene Gang; 1761 oversatte Skuespilleren Reerslev atter Stykket, lige efter Boursaults Original, og 1763 tryktes i Sorø hans „Æsopus i Byen, Comedie i 5 Acter af Boursault, oversat af R.“, saa vel som Tvillingestykket „Æsopus ved Hoffet“, begge enkelte Gange opførte paa den danske Skueplads 1762—63²⁾). Herved var dog intet vundet; ogsaa Reerslev omsætter Boursaults Alexandrinerdialog i bleg og farveløs Prosa, dog af en lidt modernere Holdning end Reenbergs, og hans Vers i Fablerne ere yderst tarvelige.

Det er vistnok Skuespiloversættelsen, der har vakt Reenbergs Interesse for Fabeldigtning og bragt ham til at ofre en stor Del af sin Levetid paa Oversættelsen af Phædrus's Fabler:

Nu snart i 14 Aar
De med mig haver vandret,

siger han ved Slutningen af sit Arbejde³⁾). Allerede tidlig optager eller citerer han Fabler i sine Digte, 1696 i Samtalen mellem Timander og Philemon, 1703 i Bryllupsdigtet til Rostgaard⁴⁾). Men de 14 Aar, da han syslede med Phædrusoversættelsen, maa falde mellem 1710—24.

¹⁾ Overskou, Den danske Skueplads I, 253. L. Daae i Norsk hist. Tidsskr. II, 312.

²⁾ Haandskr. i Additamenta 293, 4to paa Univ. Bibl. Overskou, Den danske Skueplads II, 252, 269.

³⁾ II, 413.

⁴⁾ I, 100, 182.

I Tilegnelsen til Rostgaard med det fuldendte Værk tituleres denne nemlig „Ober-Secreterer“, fra hvilken Post han afskedigedes i Unaade d. 25 Jan. 1725¹⁾. Og Levnetsbeskrivelsen beretter, at de tidligst oversatte Fabler af Phædrus forelagde Reenberg gjennem Prof. Chr. Worm for den berømte Mathematiker Ole Rømer i dennes Dødsaar 1710, og var meget begjærlig efter at høre hans Mening. Ifølge den nævnte Tilskrift til Rostgaard havde Reenberg selv staaet i Venskabsforhold til Rømer, og dennes Dom maa være falden gunstig ud:

Saa stor en Mand den første var,
Der mig til dette skyndte:
Strax, for det Venskab, han mig bar,
Min Sang-Gudinde nynte.

Efter Luxdorps Note til dette Sted havde Rømer selv oversat en Del af Phædrus, men var ikke kommen videre godt derfra. At Rømer efter sit lange Ophold i Frankrig, hvor han som Mathematiklærer for Dauphin endog var knyttet til Ludvig XIVs Hof, havde bevaret sin Interesse for Poesi og ansaas for en Autoritet her hjemme, er ganske naturligt; i Rostgaards Saml.²⁾ findes enkelte Digte, til Dels efter Fransk (dog ikke Fabler), som menes at være afskrevne „efter Etatsraad Ole Rømers egen Concept“.

Reenbergs Oversættelse af Phædrus's Fabler, som først tryktes i Luxdorps Verssamling i Oversætterens Dødsaar 1742, er i de Poet. Skr. indledet med og ledsaget af en Række til forskjellig Tid affattede rimede Tilskrifter til Velyndere og Venner: Rostgaard, Frieden-

¹⁾ II, 159.

²⁾ 159 fol.; deriblandt nogle Linier af en paabegyndt Oversættelse af Corneilles Horace.

reich, Rosenkrantz, Oberst Lange, Justitsraad Helverschou. De fleste ere allerede tidligere omtalte og gaa ofte ud paa at anmode om Vennernes Censur. Derhos localiserer Reenberg Horats's Epilog til første Del af Epistlerne i en spøgende Advarsel til sin Bog, der nu vil frem for Lyset og i Trykken, men som nok vil kenges tilbage til sin rolige Bordskuffe, naar den først har prøvet Kritiken og Publikums Ringeagt og ender som Kræmmerhuse i Urteboden. Reenberg har vistnok i denne Oversættelse set sit Hovedværk, hvad den i alt Fald i kvantitativ Henseende ogsaa er. Men i digterisk Værd staar den tilbage for det meste af, hvad han ellers har skrevet, og hvad Valget af Original angaar, vilde han have indlagt sig større Fortjeneste, hvis han ogsaa i dette Tilfælde havde holdt sig til franske Mønstre og forsøgt at overføre Lafontaines Fabler paa Dansk. Reenberg var perfectibel, og der kunde da mulig have forplantet sig til ham noget af den fine og friske Natursans, som udgjør den inderste Poesi hos Lafontaine, men hvis Savn gjør Reenbergs Fabler som saa meget andet af Samtidens Digtning tørre og prosaiske.

Phædrus, der betegnes som Augusts frigivne Slave, oversatte i den første Kejsertid en Del æsopiske Fabler paa latinske Vers og tilføjede nye af mythologisk, allegorisk og anekdotisk Indhold, som kun uegentlig kunne kaldes Fabler. Allerede Qvintilian anbefalede denne Samling til pædagogisk Benyttelse, og Middelalderen igjennem, men især efter Luthers Anprisning af Fablers Nytte, var den en af de almindeligste Skolebøger, der paa engang tjente til Indøvelse af latinsk Versification og af gode Morallærdomme. I vore Skoler foreskrev dog Frederik III's Uniformitetstabel af 1656 (Reenbergs Fød-

selsaar) Læsningen af Æsops Fabler i Joachim Camerarius's latinske Prosaoversættelse¹⁾; men derfor kan Phædrus godt have været Reenberg bekendt allerede fra Skolen, og det er forstaaeligt nok, at hans Valg just er falden paa denne.

Reenberg har sikkert oversat efter den Tids Standard-Udgave, P. Burmanns, Amsterdam og Haag 1698 og 1718, efter hvilken sidste han i et Anhang tilføjer de 5 første af de saa kaldte „Fables nouvelles“, som vare fundne i senere middelalderlige Prosasamlinger²⁾, men i hvilke man mente at kunne spore saa tydelige Rester af Phædrus's jambiske Trimetre, at den poetiske Form lod sig restituere. Reenberg gjør intet Forsøg paa at efterligne den latinske Versification, men holder sig til sine simple firefodede Jamber, som dog i Fablerne ofte behandles uregelmæssigere end i hans øvrige Digte, med skiftende ufuldstændige og overfuldstændige Vers, endog i samme Fabel afvekslende med firefodede Trochæer. Som oftest betegner dog det skiftende Versemaal Indtrædelsen af et nyt Afsnit, enten Fabelen selv efter Indledningen eller Moralen efter Fabelen. Saaledes i I 6 „Frøerne og Solen“, II 7 „Mulæslerne og Røverne“, III 13 „Bierne og Humlerne“, IV 7 „Slangen og Filen“, V Prologen, V 4 „Manden og hans Æsel“, V 9 „Oxen og Kalven“. Enkelte Fabler som IV 16 „Styrmanden og Skibsfolkene“, IV 24 „Simonidis Beskærmelse“ ere endog affattede i sexliniet Strofe, som Reenberg ellers aldrig anvender, eller i helt

¹⁾ Fabellæ Æsopicæ quædam notiores et in scholis usitatæ, a J. Camerario compositæ. Hafn. MDCXCIV.

²⁾ Det var nogle af disse, navnlig de saakaldte „Romulus's Fabler“, som Chr. Pedersen havde oversat paa Dansk 1556 efter Tyskeren Heinrich Steinhöwel.

ejendommelige Versemaal som „Krabben og hendes Datter“¹⁾).

At Reenberg i sin Oversættelse har omskrevet og parafraseret Phædrus, udtaler han selv i sin Afslutning:

Sandt nok, jeg ikke Spor i Spor
 Dig haver fulgt; det ikke
 Kom mig tilpas, da slige Kaar
 Sig bedst for Skolen skikke²⁾).

Men han følger dog temmelig nøje den latinske Text; fra Lafontaine, som har behandlet de fleste af de samme Fabler, spores ingen Indflydelse³⁾. Hentydninger til danske Forhold ere kun sjelden indlagte:

II, 11. Sprekke Tydsk og Eder flette,
 Knebelbarter op at sætte
 Vinder ikke Skaane Land,

III 13 Indledningen til Jydske Lov, IV 12 Omtale af Hans Skonnings Dyredigte. Omskrivningerne og Udvidelserne, som forresten vare almindelige i Tidens Oversættelser, tjene dels til at lette Omsættelsen i danske Vers, dels ere de en Følge af Reenbergs naturlige Brede og Snakkesalighed. Han var ganske ude af Stand til at efterligne den epigrammatiske Korthed, som er Phædrus's største Fortrin, om den end undertiden kan udarte til Utydelighed. Fortællingen svulmer op, f. Ex. i III 22 om Bjerget, som føder en Mus; men især ændres og parafraseres Prologerne og Epilogerne til de forskjellige Bøger, endog med helt selvstændige Tilføjelser som Tiltalen til Oberst

¹⁾ II Bd., S. 430.

²⁾ II Bd. 413.

³⁾ Undtagen mærkelig nok i een eneste Fabel, II 4 „Ørnen, Katten og Vildbassen“, hvor der om Vildgrisene bruges den sjeldne franske Gløse „marcassin“, som forekommer i samme Fabel hos Lafontaine III 6 „la gent marcassine“.

Lange i Epilogen til II og efter Prologen til III Bog. Ogsaa Fablernes Begyndelses- og Slutningsmoral omflyttes og udtværes med stor Frihed. Saaledes er foran I 24, „Tudsen og Oxen“, en enkelt Linie hos Phædrus:

Inops, potentem dum vult imitari, perit,

bleven til et helt lille Læredigt om Samtidens honette Ambition¹⁾.

Men trods sine Udvidelser og sin frie, ofte langtrukne Behandling var Reenberg ikke Sprogkunstner nok til let og utvungen at kunne gjengive en fremmed Tankegang. Hele Fabler som III 4 „Abens Hoved“, IV 4 „Skifte mellem tre Søstre“, vilde være rent uforstaaelige, naar man ikke havde Originalen ved Siden. Han er egentlig kun sig selv, hvor han ganske frit kan give sig hen i sin egen Tankegang, og Fablerne staa langt tilbage for hans originale Vers i Sprogets Behændighed og Renhed. Alderens Svækkelse gjør sig maaske ogsaa nok noget gjældende i den hyppige Brug af tvungne Ordstillinger, anakoluthiske Vendinger, uregelmæssige Participialconstructioner o. s. v. som en Nødhjælp, der ofte gjør Stilen knudret og Meningen uklar:

III, 4. Men ey saa vist, at Reglen er
Jo under Feil-Exempel.

III, 7. Herr Ulv (forsøgt hvad Hungers Tvang
I Snee og Slud betyder,
Og ey saa godt, som Brød og Mang
At slikke Folken's Gryder.)
Af Glæde sprang

IV, 11. Soldaten, medens fattig, stod
Som Muur

¹⁾ Som for Resten er en Omskrivning af en til samme Fabel knyttet prosaisk Replik i Oversættelsen af Vanbrugh's Æsop, IV Act, hvor Reenberg har versificeret Fabelen i noget forskjellig Form, Poet. Skr. II. S. 433, sml. Rostgds. Saml. 239, 4to (upagineret).

- IV, 14. Naar Lykkens Drift mod Ønske gaaer,
 Det Sindet strax forrykker,
 Som andet Glas og Potteskaar
 Mod Gulvet slaaes i Stykker.
- V, 4. Den Frugt, Forvoenhed os bringer.
 Skjøndt for den Onde findes sod.
 Dog ganske faa det vel gelinger.
 Og Enden er de fleestes Dod.

Hans Levnetsbeskriver roser ham for en særlig sproglig Omhyggelighed, ifølge hvilken han skulde have gjort sin Stil kort, hurtig og fyldende ved bevidst Udeladelse af alle Forbindelsesord og Overgange, som syntes overflødige. Men allerede Rahbek gjør opmærksom paa, at Reenberg som de fleste af hans samtidige er overmaade vidtløftig og snaksom i sin Fremstilling trods den tilsyneladende sproglige Korthed, som vistnok ikke er tilsigtet, men snarere en Følge af, at han uden synderlig Kritik greb sit Udtryk, som det bød sig og nogenlunde passede i Rhythmen, selv om Meningen led derunder. Samme Sorgløshed, der stemmer godt med den Lethed, hvormed han strøede Vers om sig uden at lægge videre Vægt paa dem eller bryde sig om at bevare dem, røber sig i Ordvalget. Han klager selv over sin jyske Dialekt, som mange Steder kommer frem¹⁾; han benytter en Mængde gamle, selv paa han egen Tid vanskelig forstaaelige, til Dels vel endog selvlavede Former, og ikke mindre hyppigt tager han sin Tilflugt til fremmede, tyske, franske og især latinske Ord:

¹⁾ Jeg haabes, Bd. I. S. 44, sml. Hans Navn maa blomstres, I. 23, Jeg haanes ved (skammer mig), I. 136, Skyvle (skjule), I. 116, 423. Høre derhen ogsaa de ejendommelige, stadig tilbagevendende Passivformer paa -st? I. 120: Naar hortest blandt de vilde Dyr; 142: Mit Ney jeg haantest ved; 146: syntest have været; 151: Midt paa Bordet gjortest Vey; 186: bragtest Bud; endog II, 319: Naar Godset siden svandtest hen.

- I, 7. En blunt Perrykke
Paa et Dogger-Hoved sat.
- III, 17. Hver Træe og, efter sin Gemæs,
En Skytse-Guddom finder.
- IV, 1. Omsider kom en gau Krabat,
En gjennemtrappet Broder.
- IV, 6. Om Du vil laste
Mit Skrift for dessen ringe Dragt

Vor Tid, som lægger mere Vægt paa en characteristisk end paa en correct og værdig Stil, vil maaske ikke gaa strengt i Rette med Reenberg for mange af disse Friheder, og man kan vel ogsaa være enig med Rahbek i, at ikke blot provinsielle, men ogsaa fremmede Ord kunne være paa deres Plads i spøgende Digtning og medføre Ideassociationer, som vilde gaa tabt ved Oversættelse¹⁾. Ofte maa man ogsaa anerkjende en vis Lethed og Behændighed i Reenbergs dristige Tumlen med Ordene:

Bd. I, 270. Nu, Barnet født, hun Manden spør
Om Navnet.

Fab. III, 19. Æsopus, eene Svend og Pige,
(Sin Herres rette Maitre Jacq',
Og, med et bagvendt Ord at sige,
I Huset eene Totum fac)

Men i de fleste Tilfælde ere disse Uregelmæssigheder dog ingenhunde fremkomne ved Valg eller Eftertanke, men ligefrem af Rimmød og for Nemheds Skyld²⁾. Dette be- styrkes ofte derved, at disse tvungne og uklare Vendinger næsten kun forekomme i Fablerne og Digtene fra Reenbergs ældre Dage, medens han i sin Ungdom, da han kun skrev Vers for sin Fornøjelse og ikke lagde an paa

¹⁾ Bidrag til den danske Digttekunsts Hist. IV, 21 fl., med de der anførte Exempler paa halv latinske Vers.

²⁾ Ligesaa vistnok falske Betoninger: Qvarteer I, 38, Character 156, begge med Tone paa næstsidste Stavelse.

at være Digter, bevæger sig i Sproget med en for den Tid ganske enestaaende Frihed og Naturlighed. Sproglig Renhed kan man derimod ikke just rose ham for; den tilstræbte Datiden egentlig kun i højere, især religiøs Stil, som Kingo i sine Psalmer, medens den ikke vilde have været paa sin Plads, naar Verset skulde nærme sig til daglig Tale.

I Aarhundredets sidste Halvdel beskjæftigede man sig flittig med Fabeldigtning, men mest i Oversættelser og Efterligninger af Gellert. Holbergs Fabler 1751 ere som bekjendt selvdigtede, men Aaret i Forvejen gav Suhm en Prosaoversættelse af Phædrus's Fabler sammen med Pythagoras's Gyldne Vers (som Reenberg ogsaa havde gjengivet i danske Rim), og siden oversattes Phædrus oftere, mest til Skolebrug og derfor i Prosa. Saaledes 1785 af N. F. S. Grundtvigs Fader, Præsten Joh. Grundtvig, og s. A. af J. H. Lehnert, 1797 af en anonym (Rathke?). 1826 fremkom en ny Oversættelse i Originalens senariske Vers af Mentz Rynning Thaarup, Søn af Statistikeren Fr. Thaarup.

IV.

Sin Hovedbetydning har Reenberg dog paa et andet af Læredigtningens Omraader, i den litterære Satire. Her er det, at han i Boileaus Fodspor hos os indfører Tidens nye aandelige Erhvervelse, den æsthetiske Kritik, og hvor uselvstændig han end er, tør vi dog betegne ham som aandsbeslægtet af Boileau, nemlig for saa vidt som begge vare Børn af samme Tidsaand. Allerede under Reenbergs Lejlighedsdigtning har der været Anledning til at paapege hans „herskende Evne“: den sunde, rolige, lidt nøgterne Forstandighed, der er betegnende

for hele Tidens Overgang mod Oplysningens Livssyn, saa vel som den jævne, naturlige Danskhed, der udmærker hans Stil og Form. Men netop samme Egenskaber, den borgerlige praktiske Fornuft og det nationale Præg, betinge baade Boileaus overlegne Syn og hans digteriske Begrændsning. Det er disse Egenskabers Overensstemmelse med hele Tidsaanden, der gjør ham til Lovgiver paa det franske Parnas, og det er dem, der rette hans Satire mod den fremmede, unationale Flitter, den spanske Pathos og den italienske Affectation, der dækkede over Digtningsens Plathed i Frankrig, ganske som den Hoffmanswaldau-Lohensteinske Svulst søgte at skjule den i Danmark og æggede Reenbergs Spot. En anden Sag er det, at den større Personlighed, de større Forhold og den rigere Culturudvikling gjør Boileaus Blik saa meget videre og hans Rolle saa uendelig betydeligere, medens den franske Aands logiske Klarhed og Formsans skærper og hvæsser hans Satire til det prægnanteste sproglige Udtryk, hvor Reenbergs ofte sløves i lidt vrevlet dansk Gemytlighed.

En Følge af de ensartede Tidsforhold var det ogsaa, at Reenberg som Boileau begyndte negativt og benyttede Satirens Kost til at feje ud i Digtningsens Augiasstald. Den derved fremkaldte Uvillie og Polemik nødte saa begge til at føre Beviset for deres litterære Dømmerkald ved hver efter sin Evne at opstille Reglerne for Poesien. Til Boileaus første Digterperiode, 60erne i det 17de Aarhundrede, høre hans fleste litterære Satirer, og omtrent 30 Aar efter, vistnok 1696, skrev Reenberg sin „Forsamling paa Parnas“. Indtil da forelaa der fra hans Haand kun mindre betydende Lejlighedsdigte uden synderlige Spor af fransk Paavirkning, medens denne hans

første egentlige Satire strax viser sig som en Localisering af Boileaus bekjendte Satire II „à M. de Molière, sur la difficulté de trouver la rime et de la faire accorder avec la raison“. Som Boileau her anraaber Molière, saaledes besværges Reenberg sin Mester, Bording, om at lære ham Rimets Kunst:

Rare et fameux esprit, dont la fertile veine
Ignore en écrivant le travail et la peine,
.....
Enseigne-moi, Molière, où tu trouves la rime.
On diroit, quand tu veux, qu'elle te vient chercher,
.....
A peine as-tu parlé, qu'elle même s'y place.

Siig, gode Bording, siig mig dog,
Hvo lærte dig at skrive?

.....
Naar jeg dig seer saa mesterlig
Din Digt at sammenbinde,
Jeg slutte skal, at Riimet dig
Vil ret med Forsæt finde.

.....
Du digter ey saa fage,
Jo dig et Ord tilrede staaer
Og tage vil sin Mage.

Omvendt gaar det Digteren selv, naar han vil efterligne sit Mønster:

v. 14. En vain, pour la [rime] trouver, je travaille et je sue,
Souvent j'ai beau rêver du matin jusqu'au soir:
Quand je veux dire *blanc*, la quinteuse dit *noir*.
.....
Si je pense exprimer un auteur sans défaut,
La raison dit Virgile et la rime Quinaut.

Her glipper det naturligvis for Reenberg at eftergjøre den svidende Satire i disse lige saa knappe som træffende Vers:

II, 106. Jeg tager flux til Spansk Tobak
Og tommer ud min Dose,
Ja sætter femten Gange Klak,
Dog hitter ey en Glose.

.....
 Indsætter jeg det Ord: *Poet*,
 Og jeg derpaa skal rime,
 Jeg strax maa slutte med *Privet*
 Og ende med en *Lime* (Kost).

Træt af de forgjæves Forsøg kaster Digteren Pennen og sværger, aldrig at rime mere, men Øjeblikket efter glemmer han sin Ed. Boileau ønsker nu blot, at han kunde overvinde sig til at fylde sine Vers med de tomme og trivielle Fraser, som Tidens Rimere ere saa stærke i, og giver en fortræffelig Prøvesamling af disse. Ogsaa her opgiver Reenberg imidlertid af gode Grunde at følge ham, og tager først Traaden op et Stykke længere henne:

v. 77. Bienheureux Scudéri, dont la fertile plume
 Peut tous les mois sans peine enfanter un volume!
 Tes écrits, il est vrai, sans art et languissans
 Semblent être formés en dépit du bon sens,
 Mais ils trouvent toujours, quoi qu'on en puisse dire,
 Un marchand pour les vendre, et des sots pour les lire.

II, 107. O Dorus¹⁾, du lyksalige!
 Hvor kunde du vel riime!
 Vel tusind Vers du skaffede
 Til Trykken i een Time.
 Vel er det sandt, din frugtbar Pen
 Var uden Sands og Hierne;
 Blandt Gekke var dog altid den
 Som dig betalte gierne.

Derefter slutter Boileaus Satire med en kort Betragtning over Forskjellen mellem Digteren og Rimeren. Men Reenberg, som ikke har faaet Korthedens Naadegave, er endnu kun midt i sin Indledning, og udspinder disse Betragtninger videre paa egen Haand med Angreb paa Lejlighedspoeternes trivielle Emner og tvungne Sprog,

¹⁾ Den afskedigede Præst Klaus Bang, † 1683, fabrikerede under dette Navn slette Lejlighedsvers.

deres Forkortninger og Ordomsætninger, af og til med en Mjndelse fra Boileau:

II, 110. Vil Slutningen sig passe net,
Om Resten da er grimet,
Det skader ey, det er ey ret,
Naar Verset kun er riimet.

Boileau:

S3. Et quand la rime enfin se trouve au bout des vers,
Qu'importe que le reste y soit mis de travers?

Nu først er Reenberg naaet til sit egentlige Thema, idet han som Bevis for og Exempel paa, hvor vanskeligt det er at klæde Tanken i en let og fri poetisk Form, giver en Kritik af de vigtigste nyere danske Digtere. Denne har intet enkelt Forbillede hos Boileau, men er indklædt i den gammeldags Ramme af en Drøm, hvor Bording viser sig for Reenberg og fortæller ham, hvorledes Phoebus Apollo og Pallas efter Arrebos Død holdt Ret paa Helikon eller Parnas for at afgjøre, hvem der skulde indtage den ledige Plads. Fortællingen gaar imidlertid umærkeligt over i Handling, hvor Reenberg selv sammen med Bording er til Stede ved Digtermønstringen og beretter i eget Navn, hvad der er sket. Den første, der træder frem, er Arrebos uheldige Fortsætter, Præsten Klaus Trundhjemb, som imidlertid afvises. Ikke bedre gaar det den før nævnte Klaus Bang og Mads Rostock med hans utrykte Digt om Ribe By:

Ney, svarte Phoebus, skulde man
Saaledes Krandsen give,
Hvert Laubærtræ paa dette Land
Pilskallet maatte blive.

Heller ikke den meget ansete og endnu levende norske Digterinde Dorothea Engelbretsdatter († 1716) finder Naade for Gudens Øjne; han indrømmer vel, at hun har

Evner, men laster hendes „selvgjorte danske Gloser“ og vil i det hele ikke vide af, at Kvindekjønnen giver sig af med Digtning:

At skrive Vers, at ride Hest,
I Krigen modig være,
Det stedse sommer Manden bedst,
Er Kvinder ingen Ære.

Lige saa lidt vil han tilkjende Kvinderne kritisk Evne; han henviser Lejlighedspoeter som Klaus Bang til et Publikum af Idioter og Fruentimmer:

Jeg ydermere veed det Sted,
De kunde dig berømme,
Jeg meen' hos Fruentimmeret,
Men Spørsmaal: Kand de domme?

Endnu haanligere afvises Skandskriveren Jacob Vorm, skjøndt alle satiriske Digtere tage hans Parti og hævde, at Lasterne ville trives og Dyden gaa til Grunde, hvis man skal straffes saa haardt som Vorm, fordi man skriver Sandhed. Men efter Gjennemlæsningen af hans Vers (der unægtelig lade lige meget tilbage at ønske fra Skjønhedens og fra Sandhedens Synspunkt), lyder Dommen:

Han har foruden Naade
Fortient at miste Liv og alt
I Sted for Laurbær-Blade.

Den sidste Concurrent er Sognepræsten til Ormslev og Koldt, Hr. Mads Trane, hvis versificerede „Christelige Pilegrim“ findes at mangle „den Geist og Andagt“, som maa til i et Opbyggelsesskrift, og efter Luxdorps Uddrag i Noterne virkelig synes at have været et tarveligt Arbejde. Reenberg siger om ham:

Og er ey Gek i Verden til,
Som en Poet vil være,
Han jo en større finde vil,
Som skal hans Foster hære.

ligesom Boileau om Scudéry's Værker:

Mais ils trouvent pourtant, quoi qu'on en puisse dire,
Un marchand pour les vendre, et des sots pour les lire.

En stor Del af Samtidens bekjendte Poeter vil Reenberg trods Bordings Opfordring ikke omtale, fordi han mener at

hvis jeg skrev udtydelig(?)
Alt det, du mig befaler,
Ald Verden skulde kalde mig
En Skumler og Bagtaler.
Det farligt er, man tidt har lært,
At røre ved Poeter
Ja, raadde de, jeg blev ombragt.
Og ilde kom af Dage;
Min Krop blev vist paa Steile lagt,
Mit Hoved sat paa Stage.

Enden bliver da, at Kingo tilkjendes Sæde næst hos Ovidius, men dog paa Betingelse af, at han skal sigte sine Rim noget nøjere. Derefter vaagner Digteren og spørger sig selv:

Om jeg vel turde være
Min Drøm bekiendt for Ting og Ret,
Og skænde manges Ære.

Det er intet Under, at Reenberg kunde nære Betænkelighed ved Offentliggjørelsen af sit Digt, thi det var virkelig noget helt ene staaende i dansk Litteratur. En litterær Kritik fandtes endnu ikke; de faa litteraturhistoriske Arbejder, som vare fremkomne i det 17de Aarhundrede, fra Lyschanders „Scriptores danici“ til P. Syvs „Danske Boglade“ og O. Borchs „Dissertationes de poetis“, ikke at tale om Daniel Paullis Litteraturtidende „Mercurius librarius“, indskrænkede sig til Navne- og Titelfortegnelser med en enkelt indskudt Bemærkning eller et kort Referat. Udtalelser eller Domme om et Digtværk

kjendtes kun i Form af Udgivernes Fortaler og de smigrende Æredigte paa Latin og Dansk, som maatte ledsage ethvert betydeligere Værk, samt i Vennebreve, hvor man stod Ansigt til Ansigt med Forfatteren og ofte udtalte sig paa hans egen Opfordring. Skribenterne vare kun vante til at høre Behageligheder paa Tryk; den eneste Art af Digtning, der var fuglefri, var Lejligheds-poesien. Da Renaissancesmagen trængte ind med sin Fordring paa højere Opgaver for Digtekunsten og en mere anset Stilling for Digteren, maatte den ganske naturligt vende sig mod det platte, krybende og betlende Lejlighedsrimeri. Hos os som i Tyskland og Frankrig rettede de samme Digttere, der selv skrev Lejlighedsvers i Skokketal, hele det 17de Aarhundrede igjennem deres Satire mod mindre begavede Kaldsfæller, der digtede for Betaling og i den gamle „lavere“ Stil¹⁾. Selv da den 2den schlesiske Skole havde stemt Fordringerne til Digtningen ned og bragt de gammeldags nationale Vers til Ære igen, vedblev denne Polemik hos L. Thura, Sorterup og Reenberg, ligesom siden Holberg og Fr. Horn gjenoptog dette uudtømmelige Emne for Satiren. Men det var ogsaa den eneste litterære Kritik, man kjendte, og den var hidtil altid holdt ganske i Almindelighed, uden at nævne Navne. Det er netop et af de mest betegnende Træk for Tidens smaaborgerlig pedantiske Aand, at den trækker sig ind som Sneglen i sin Skal og intet frygter mere end at drages frem for Offentligheden. Satiren var Gjenstand for sygelig Mistænksomhed og gav overalt Anledning til personlige Udtydninger; Satirikerne ere ængstelig optagne af at værges sig mod denne Misforstaaelse,

¹⁾ Paludan, Renaissancebevægelsen 484 ff.

lige fra Søren Tvilling og Lauremberg til Sehested og Helt; endnu 1717 advarer den store Mæcen Rostgaard frem for alt Poeterne mod, hvad der kan være „satyricum aut quoquo modo scopicum eller i nogen Maade kunde udtydes til noget Menneskes, endog det aller-ringestes, Beskæmmelse“. Det er jo bekjendt nok, hvorledes han og Gram paa denne Maade misforstod Peder Paars, og hvorledes baade Holberg og Fr. Horn idelig maa belære deres Samtid om Forskjellen mellem den ægte Satire og ondsksfulde Angreb paa Privatlivet. Digtingen betragtedes dengang i alt Fald ikke efter sin Form som offentlig Ejendom, hvilken det stod enhver frit at udtale sig om. Naar den var from eller nyttig, havde den løst sin Opgave: derefter bedømtes den, ikke efter, hvordan den var skreven. Og stiledede den ikke saa højt, saa var den blot en Privatsyssel, en Morskab i ledige Timer, som ikke kom andre ved. Æsthetisk Kritik blev derfor betragtet som personligt Angreb, og ligesom de lærde Stridigheder gjerne udartede til privat Skænderi, saaledes opfattedes litterær Satire som Skandskrift, der ikke fortjente bedre end Arbejde i Bremerholms Jern. Paa Tryk forlød kun Ros og Æredigte; Dadelen sneg sig haandskreven om i Krogene og blev saa meget mere ondartet, især da Tiden jo var plump i Aand og Sprog, og Angrebene unægtelig lige saa ofte fremgik af personlige som af litterære Grunde.

Under disse Omstændigheder var det en fast uovervindelig Vanskelighed, at Kritikken efter Boileaus Mønster begyndte i poetisk Form, der maa lægge mere Vægt paa det skarpe og rammende Udtryk end paa den nøjagtige Motivering, et saa uforberedt Publikum som vort trængte til. Ikke mindre bidrog det til Misforstaaelse, at der efter

al den personlige Ros, som havde forvirret Begreberne om godt og slet i Litteraturen, naturligt maatte følge personlig Dadel, der ikke nøjedes med abstract og i Almindelighed at advare mod Digtingens Fejl, men lagde Fingeren paa Bylden og pegede paa bestemte Exempler. Man forstaar den Alarm, der maatte blive i Poeternes Lejr, da Reenberg første Gang trak baade levende og afdøde Forfattere frem med Navns Nævnelse og revsede dem for Brud, ikke paa Guds og Kongens, men paa Æsthetikens Love, hvis Gyldighed ingen endnu forstod og anerkjendte. Naturligvis kunde den litterære Satire give Anledning til Misbrug, og Boileau havde i saa Henseende ingenlunde nogen ganske ren Samvittighed; han var ikke fri for at lade sig lede af personlige Hensyn og sætte sine Uvenner i Helvede ligesom Dante. Han valgte ofte sine Exempler paa slette Skribenter blandt de Forfattere, der havde tilladt sig at tale eller skrive mod ham selv, og naar han saa forsonede sig med dem, slettede han deres Navne ud og satte andre i Stedet. Saaledes gik det med den foran nævnte Boursault, med Colletet og mange flere. Men i Theorien har han jo ganske Ret, naar han søger at klare Forskjellen mellem Angreb paa Mennesket og paa Digteren:

Sat. IX, 203 ff. „Il a tort“, dira l'un, „pourquo_ faut-il qu'il nomme?
 Attaquer Chapelain! ah! c'est un si bon homme.
 Balzac en fait l'éloge en cent endroits divers“.

 Voilà ce que l'on dit. Et que dis-je autre chose?
 En blâmant ses écrits, ai-je d'un stile affreux
 Distillé sur sa vie un vénéin dangereux?
 Ma muse en l'attaquant, charitable et discrète,
 Sait de l'homme d'honneur distinguer le poète.
 Qu'on vante en lui la foi, l'honneur, la probité,

 On le veut; j'y souscris, et suis prêt de me taire.

Mais que pour un modèle on vante ses écrits,

 Ma bile alors s'échauffe, et je brûle d'écrire.

Reenberg, der aldrig vides at have nærmet sig Grændsen for Smædeskriveriet, maa vie Slutningen af „Forsamling paa Parnas“ til at væрге sig mod de samme Angreb:

II. 133. Een svare vil, at den, jeg her
 Ey for Poet vil ære,
 Han from, gudfrygtig, ærbar er,
 Maa dog i Fred ey være.
 Men hör? hvad kommer det herved?
 Du hannem Titul giver
 Af Fromhed, Dyd og Ærlighed;
 Vel an! Jeg underskriver.
 Men siger du: Han er Poet
 Og høyt paa Bierget klyver,
 Jeg skal standhaftig negte det,
 Tør svare paa, du lyver.

Ogsaa en anden Bornertthedens Indvending maa han svare paa, naar den siger til Kritikerens: „Gjør det bedre selv!“

II, 134. Det skader ey, at du mig kand
 Med bedre Føye sigte.
 At jeg, som dadler anden Mand,
 Selv veed dog ey at digte.
 Det gives Magt; men dette jeg
 Af Slibe-Steenen lærer,
 Der giver Jernet Odd og Egg,
 Og selv dog intet skiaerer.

Det er det horatsianske

.... fungar vice cotis, acutum
 Reddere quæ ferrum valet, exors ipse secandi.

som ogsaa Boileau omskriver i Slutningen af Art poétique, hvor han betegner sig som

Plus enclin à blâmer, que savant à bien faire.

Reenberg kunde jo nok vide, at alle disse Forkla-

ringer intet vilde nytte, og han havde da heller ikke i Sinde at offentliggjøre sin Satire, men læste den kun for et Par gode Venner, indtil den ifølge Levnetsbeskrivelsen af en af hans Husfæller blev listet ud af hans Skuffe og i kort Tid spredt i Afskrifter over hele Landet. Det gik her som altid: man er ivrigst efter at læse det, man misbilliger og forarges over. Der stod „en hel Krigshær i Harnisk mod ham“ under Anførsel af Forfatteren til den „Christelige Pilegrim“, Hr. Mads Trane, som dog ikke vilde være ved, at han var vred paa egne Vegne, men lod, som om han især tog sig Reenbergs haarde Dom nær over den afdøde Jacob Vorm, hvis Enke han havde ægtet. Reenberg var ilde tilmode over det optrækkende Uvejr og søgte at afværge det ved i de følgende Aar at sende sit Digt til ansete Mænd som Generallieutenant Joh. Rantzau og Biskop Deichmann, der maatte antages at have den rette Forstaaelse af Satiren. Derimod vilde han ikke lade Rostgaard udgive det, hvad denne havde i Sinde.

Naar det i Levnetsbeskrivelsen hedder, at „den befrygtede Kriig fra Parnasso gik over, som en Torden-Skye, uden at briste“, saa er det vel sandt, at „Forsamling paa Parnas“ ikke fremkaldte nogen saadan Versekrieg som den, der netop i de samme Aar udbrød i Anledning af Sorterups „Cacoethes carminificinum“ 1701, en ganske lignende litterær Satire, og fortsattes 1709 med samme Forfatters „Poetiske Skandsekurv“, der ogsaa i Formen af en Retsforhandling efterligner Reenberg. Sorterup var en langt mere stridssyg og mindre godmodig Character end Reenberg, og hans Fejde med Poeterne Frands Kyhn, Mads Viingaard, Rose o. a. viser tilstrækkeligt, at om end Poesien og Satiren var kommen ind paa nye

Baner, havde den derfor ingenlunde aflagt de gamle Fejl, Personligheden og Plumpheden.

Imidlertid var det ikke blot indirecte, at Reenbergs Digt gav Stødet til de første litterære Versfejder her hjemme. Blev hans „Forsamling paa Parnas“ end ikke offentlig angrebet, saa foreligger der dog et haandskrevet Forsøg paa en Gjendrivelse, „Echo som Raab, Svar som Tiltale“, efter Sorterups Noter til „Cacoethes“ af Præsten Mads Bergenhammer i Maarslet, Nabo og formodentlig Ven af Mads Trane¹⁾. Digtet er for en stor Del anlagt som Parodi paa Reenbergs, i samme Versemaal og ret let rimet:

Vor danske Bording, siig mig dog,
 Hvo er den Skumlefante,
 Hvad er det for et modigt Spøg
 Og hvad for en Claus Gante,
 Der henter dig op af din Grav.
 Hans Skumleskiul at være,
 Og gore vil sig til deraf,
 Han smitter andres Ære?
 Naar jeg ham saa pasquillelig
 Sin Digt seer sammenbinde.
 For Fred, jeg slutter, at han Kriig
 Vil ret med Forsæt finde.
 Det ham saa flux fra Pennen gaaer:
 Han digter ei saa fage
 For Skumle-Ord til Rede staaer:
 Hver tage vil sin Møge.

Men ellers er Forfatteren ganske hildet i den bornerte Opfattelse, som Reenberg forgjæves har stræbt at imødegaa, at det at dadle en Mands Vers er det samme som at skænde hans Ære. De døde skal man lade i Fred og

¹⁾ Uddraget i Nyerup og Rahbeks Bidrag IV. 9 stemmer ikke ganske med de i Luxdorps Noter til Reenbergs Skr. II. 105 anførte Begyndelsesord. Afskrifter findes bl. a. i Thotts Saml. 1527 og 1528, 4to.

de levende ligesaa, naar de ikke have fornærmet en selv:

For Dorus først jeg fægte maa,
 Hvad gaaer dig an de døde?
 Dem godt man bør at tale paa
 Og skiule deres Brøde.
 Jeg troer nok, han aldrig dig
 For nær gik her ilive;
 Hvi maa han da i Himmerig
 I Fred for dig ei blive!

Reenberg har i sine Vers vist sig som en god Poet, men en daarlig Christen:

Hvo har af disse Guds Børn dig
 Vel dertil offenderet,
 At dennem saa ubluelig
 Du har exhibileret?

Han har endog dristet sig til at nægte „den Randers Mand“, Præsten Joh. Olavius, † 1698, Navn af Poet, skjøndt

den store Borck om ham
 Med største Ære melder,

nemlig i sin „Dissertatio de poetis“. Det er jo næsten Ord til andet Boileaus:

Balzac en fait l'éloge en cent endroits divers!

For Resten giver Nyerup tilstrækkelige Prøver af dette Poem, der paaviser enkelte virkelige Fejl hos Reenberg, f. Ex. Dadelen af de „selvgjorte Gloser“ i Dorte Engelbretsdatters Digte, som beror paa manglende Forstaaelse af hendes norske Maal. Bergenhammer bebrejder sin Modstander, at han skriver anonymt, hvad der ellers er forklarligt nok, naar Digtet kun kjendtes i uautoriserede Afskrifter; at Bergenhammer i øvrigt meget vel vidste, hvem han havde for sig, fremgaar af de efter Tidens Skik branderagtigt forblommede Hentydninger:

Om du var end det største *Berg*, i Jylland er at finde . . .

og

Til Slutning end jeg raader dig: lad slige *Tøger* være!

Maaske ligger der ogsaa en nærgaaende Allusion til Reenbergs Brødre i Linien:

Naar Broder Jens og Broder Frantz i Baechi Skole møde.

Endelig formaner han:

Den Gave, som du fik af Gud,
Brug vel og ikke ilde!

og minder Reenberg om hans haarde Dom over Skandskriveren Jacob Vorm; det vil ikke gaa Reenberg selv bedre:

Og det er det, som ogsaa dig
Din Slibesteen smukt lærer,
Der slider Jern, dermed dog sig
Tillige kun fortærer.

Hvor tung Tiden var i sin Opfattelse af Satire, se vi paa anden Maade i Sorterups Omtale af „Forsamling paa Parnas“ i „Cacoethes carminificinum“:

Regn og Slud fra Pindi *Bjerge*
Meer end Skarnet skyller fort;
Boileau sig ey kand verge.
Hand jo selv maa skumme bort(?)

med den tilføjede Note: „En Anonymus, som holdes for at være Tyge Reenberg, vil med Magt støde Bording ned af Parnasso, men glider selv med ...“. Naar han kan tro, at Reenberg vil angribe sine højt skattede Mestre og Mønstre, Boileau og Bording, hvad maa andre saa ikke have faaet ud af Sorterups egne, vrøvlede og uklare Vers?

V.

Langt fra som Sorterup at indlade sig i Skænderi imødegik Reenberg paa en langt værdigere Maade Angreb og Misforstaaelser ved Affattelsen af sit Hovedværk, „Ars poetica“, 1701. At dette ikke blev nogen selvstændig Poetik, bør vi ikke lægge ham til Last. Han fulgte i Boileaus Spor ligesom det mere eller mindre var Tilfældet med Pope i England, med Canitz og Gottsched i Tyskland, med Triewald i Sverig, og ligesom Boileau selv havde fulgt Horats, hvis „Epistola ad Pisones“ Reenberg i øvrigt ogsaa helt igjennem benytter og frit sammenarbejder med Boileaus Art poétique. Det var den samme Aands- og Smagsstrømning, der gik hen over hele Europa; Reenberg er endda en af Boileaus allertidligste Disciple, og det er ganske oplysende at se, hvilke Modificationer den latinske og den franske Poetik undergaar ved at overføres paa dansk Grund. De store Hovedregler, Fordringen om Fornuft, Klarhed, Simpelhed og Naturalighed i Digtningen laaner Reenberg fra sine Forgængere, om det end ikke lykkes ham at udforme dem i saa typiske Vers, at man føler dem som de Cardinalpunkter, om hvilke det hele drejer sig. Horats's saa ofte misforstaaede „utile dulci“ træder allerede hos Boileau noget mere i Baggrunden:

Qu'en savantes leçons votre Muse fertile
Partout joigne au plaisant le solide et l'utile.

og udviskes saa temmelig hos Reenberg:

Et Vers er giort til Lyst og Fryd
Og viiser os at blive
Til Mennesker, at elske Dyd¹⁾.

¹⁾ Horats v. 343, Boileau IV. v. 87, Reenberg II. S. 30.

I Ordningen af sit Læredigt følger han nærmest, men ikke ganske Boileau, der systematiserede Horats's lidt aforistiske litterære Causeri. Hos Reenberg, der savner Indledningen, træde Overgangene mindre klart frem og synes jævnlige lidt bratte; men han begynder dog ligesom Boileau med Bemærkninger om Poesien i Almindelighed, gaar derfra over til at behandle de enkelte Digtarter og slutter med Hyldning af Kongen og Apologi for sin egen kritiske Virksomhed. I Begyndelsen af Digtet slutter han sig dog nærmest til Horats, idet han opstiller Orden og det rette Maal, Harmoni og Proportion, som den første Lov i Digtningen, ligesom i Naturen. Efter det bekjendte:

Humano capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit

sammenligner han et slet bygget Hus med et ilde sammenflicket Vers, der falder fra det høje ned i det platte. Men naar Digterne ville undgaa een Fejl, tage de sig oftest ikke i Agt for den modsatte: den, der vil være kort, bliver uklar, og den, der stræber efter Tydelighed, bliver langtrukken. Desværre gjælder dette her som oftere Reenberg selv, naar han skal omskrive det horatsianske

v. 25. Brevis esse laboro,
Obscurus fio.

eller Boileaus

I, 65. J'évite d'être long, et je deviens obscur:

II, 5. Hiin skriver kort, ey veed derhos
Sig vel at tage vare,
Man søge skal en Oedipus
Hans Mening at forklare:
En anden klart og tydelig,
Men naar han os fortæller
Hvert Ord, han er keedsommelig
Og vores Andagt quæler.

Lidt heldigere er han siden:

II, 30. Vær kort, dog klar og tydelig,
Ey Fylde-Kalk indflikke!

Den, der alligevel lader sig friste af Digtningens vanskelige Kunst, maa søge Vejledning hos Klassikerne, hvis Fortrin udførligt udvikles. Naar vi aldrig naa højere end til at blive deres Efterlignere, ligger Skylden til Dels i vor pedantiske Opdragelse, der fra smaa af venner os til først og fremmest at se paa Skillingen. Det er det samme, som Horats bebrejder Romerne:

325. Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partes centum diducere
. . . . Si de quincunce remota est
Uncia, quid superat?

II, 17. Naar fem pro cento gives skal,
Hvad renter mig en Daler?
I den Trafik vort Liv bestaaer.

Man maa skrive for Ærens Skyld, ikke rose Folk for Penge, om det end er en ærlig Sag at tjene sit Brød ved sin Pen, som det ogsaa hedder hos Boileau:

IV, 125. Travaillez pour la gloire, et qu'un sordide gain
Ne soit jamais l'objet d'un illustre écrivain.
Je sais qu'un noble esprit peut, sans honte et sans crime,
Tirer de son travail un tribut légitime.

Digteren bør først og fremmest

II, 19. følge sit Talent
Og den Naturens Gave,
Han finder sig at være sendt;

de forskjellige Digtarter kræve forskjellig Evne, som vi se hos Klassikerne og hos vore egne Poeter:

II, 20. En Arebo med fyndig Ord
Kand Skabelsen udføre,
Og Kingo, med sit Siunge-Chor,
Sin Harpe veed at røre.

Regelen er atter hentet fra Horats:

38. Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam
Viribus

og Boileau:

I, 12. Consultez longtemps votre esprit et vos forces.

og Exemplerne tillempede:

I, 17. Malherbe d'un héros peut vanter les exploits,
Racan chanter Philis, les bergers et les bois.

Men i Opfattelsen af Inspirationens Betydning for Digtningen er der dog en characteristisk Forskjel mellem Reenberg og hans Forbilleder. Boileau sætter det bekendte

385. Tu nihil invita dices faciesve Minerva,

i Spidsen for hele sin Poetik: Ingen bliver Digter,

I, 3. S'il ne sent point du Ciel l'influence secrète,
Si son astre en naissant ne l'a formé poète.

Reenberg miskjender heller ikke den digteriske Indgivelses Betydning:

II, 94. En anden slæber som en Hest,
Sig martrer med at skrive,
Men fattes det, Naturen meest
Til hannem skulde give:
Det er den Geist og Fantasie,
Som er den rette Moder
Til Vers og Riim

Men han priser den dog i temmelig beskedne og prosaiske Ordlag:

Og viid, du intel artigt gjør,
Før Geisten er dig reede,

hvorpaa han skynder sig at knæsætte forrige Aarhundredes pedantiske Syn paa Poesien:

Dog er os Geisten ikke nok
Ney, Verset kræver Fliid og Konst,
Om det skal artigt blive,

og

- II, 94. Naturen, Læsning. Øvelse
 Skal os Poeten mage;
 Men fattes eet af disse Tre,
 Troe mig, du staaer tilbage.

Med desto bedre Samvittighed kan han følge Boileau i
 Fremhævelsen af Fornuften:

- II, 22. Hun Mester er, og Riimet bør
 At følge som en Slave.
- I, 28. Que toujours le Bon-sens s'accorde avec la rime.

 La rime est une esclave, et ne doit qu'obeïr.

Ej heller savner han sine Mestres Autoritet for Flidens
 Betydning:

292. carmen reprehendite, quod non
 Multa dies et multa litura coercuit, atque
 Præsectum decies non castigavit ad unguem.
- I, 173. Polissez-le sans cesse, et le repolissez.
 Ajoutez quelquefois, et souvent effacez.

- II, 24. Naar du dit Skrift polerer glat
 Og ofte gjennemhegler,

stryger og retter og gjerne lytter til Kritik, saa vil Du
 undgaa,

- II, 22. At det paa Bockenhoffers Bord
 Skal Møl og Orme føde,
 Og siden solgt for ringe Værd,
 Til Kræmmerhuus omstøbes,
 Om Peber, Safran, Ingefær
 Og andre Varer svøbes.

Derefter følger et lille metrisk Afsnit, der advarer
 mod enslydende Stavelser, Hiater og falsk Rhythme:

- II, 24. Poetens Sjæl Accenten er,
 Der Liv til Verset giver,

omtrent efter Boileau:

- I, 104. Ayez pour la cadence une oreille severe,

medens Reglerne for Ordvalget nærmest ere hentede fra Horats: man skal ikke frygte for i Nødsfald at danne eller fra et fremmed Sprog laane en Glose,

II, 25. Der ey saa just fra Konning Dan
Af Borgerskab kand rose.

Sprogkunsten skifter som Naturen,

60. Ut silvæ foliis pronos mutantur in annos.

Det gamle Tvivlsspørgsmaal om Tilladeligheden af at benytte den hedensk-klassiske Mythologi¹⁾ beskæftiger baade Reenberg og Boileau. Begge ere enige om det mythologiske Apparats og Personificationens Nødvendighed for den episke Digtning:

III, 165. Chaque vertu devient une Divinité,
Minerve est la Prudence, et Vénus la Beauté,

.....

Un orage terrible aux yeux des matelots,
C'est Neptune en courroux, qui gourmande les flots

II, 35. At Dyden og med større Pragt
Sin Majestæt kand bære,
Hun laaner sig en Guddoms Dragt
Ved Godhed tegnes Jupiter,
Mercurius forstandig,
Minerva klog, Apollo lærd,

.....

Blæs Vinden op og stormer hart,
Det Æolus skal giøre

III, 177. Qu'Enée et ses vaisseaux, par le vent écartés,
Soient aux bords Africains d'un orage emportés,
Ce n'est qu'une aventure ordinaire et commune.

.....

Que Neptune en courroux s'élevant sur la mer
D'un mot calme les flots, mette la paix dans l'air,

.....

C'est là ce qui saisit, frappe, surprend, attache.
Sans tous ces ornemens le vers tombe en langueur,
La Poësie est morte ou rampe sans vigueur.

¹⁾ Paludan, Renaissancebevægelsen i Danm. Litt. 470 ff.

- II. 33. Ulyssis viderværtig Fart,
 Folk, Skib og Gods til Grunde,
 Er noget, som er ikke rart,
 Men høres mangelunde;
 Men at Neptunus bister er,

 Forfølger Manden her og der
 Er det, som viiser sin Poet
 Og Sindet kand betage.

Reenberg kjender nok de religiøse Betæneligheder overfor Mythologiens Brug¹⁾,

- II. 27. Men jeg er ikke saa bigot,
 Jeg skulde mig indbilde,
 Min Daab dermed at gjøre Spot,
 Min Christendom at spille
 Jeg som Poet beskrive kand
 Charonis Færge-Skøite,
 Neptuni Fork, en lodden Pan,
 At leege paa sin Fløyte.

Derimod siger Sorterup endnu 1716 i Indledningen til „Nye Heltesange“ :

hvad haver jeg at giøre
 Med saadan Hedenske, forvorped Dievelskab?
 Til Herren Zebaoth mit Offer vil jeg føre.

I Frankrig ere disse Betæneligheder aabenbart allerede et overvundet Standpunkt, der kort afvises:

- III. 222. D'ôter à Pan sa flûte, aux Parques leurs ciseaux,
 D'empêcher que Caron dans sa fatale barque
 Ainsi que le berger ne passe le monarque,
 C'est d'un scrupule vain s'alarmer sottement.

Kun i gudelig Digtning hører den mythologiske Stil ikke hjemme, og Boileau vil heller ikke have den erstattet med den christelige Engle- og Djævlemythologi, aabenbart

¹⁾ Hele Stykket citeres i Rahbek og Nyerups Bidrag til den danske Digtekunsts Hist. IV, 32.

mindre fordi Christendommens Værdighed ikke taaler poetisk Benyttelse, end fordi han tvivler om dens digteriske Brugbarhed. Reenberg er betydelig frommere:

II, 28. Men er min Sang om Gud og Mand,
Bort Jupiter og Venus!
Guds Ark og Dagon ikke kand
I eet Capel forenes,

og derfor bør:

disse Hunde drives ud
Af Helligdommens Tempel.

Som Horats advarer mod Plumphed i Satyrspillet og Boileau især i Satiren med Henvisning til Regnier, hvis Stil

II, 177. se sentait des lieux, que fréquentait l'auteur;
.....
Du moindre sens impur la liberté outrage,

saaledes vil Reenberg ikke vide af „tølperske Ord“,

II, 28—29. som lugter af en Kippe
En Drossel kiendes paa sin Sang,
Og Fisken af sin Hale,
En Klokke ved sin Lyd og Klang
En Mand af Ord og Tale.

Stilen bør være let og afvejlende:

I, 69. Voulez vous du Public mériter les amours,
Sans cesse en écrivant variez vos discours.

II, 29. Vilt du, at Folk skal høre dig
See til, du ey keedsommelig
Ved een Materie bliver.

Men endnu mere maa man vogte sig for den modsatte Fejl, Horats's „ampullæ et sesquipedalia verba“, den gængse Svulst og Affectation:

I, 39. Ils croiroient s'abaisser dans leurs vers monstrueux,
S'ils pensoient ce qu'un autre a pu penser comme eux.

Reenberg's Advarsel mod den Tids Lohensteinere savner ikke sin Anvendelighed endnu i vore Dage:

II, 31. Endeel, vi finde, plaget er
 Med særlige Capricer,
 Særdeles unge Mennsker,
 Naar Blodet dennem hidser:
 De, for at viise stor Talent
 Og Stilen høyt at bringe,
 Forkaste det, som er gemeent,
 Sig høyre ville svinge;
 Udspidse Hiernen, tvinge Ord,
 Udgrunde dybe Klygter
 Saa høyt, at ingen det forstaaer,
 Ey den, som Verset digter.

Stilen og Talen maa svare til Indholdet; Heltene maa fremtræde heroisk, og naar deres menneskelige Svagheder komme frem, maa dette kun tjene til at characterisere dem, ikke drage dem for langt ned:

III. 105. Achille déplairoit moins bouillant et moins prompt.

I det hele maa Characteren overholdes fra Begyndelsen til Enden,

120. Achillem
 Impiger, iracundus, inexorabilis, acer ...
 Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino.

II, 37. Achilles stolt, end i sin Grav,
 Ulysses klog, forsigtig
 Ærgierrig Cæsar, Hector brav

Ligeledes følger Reenberg Horats i Forskriften om ikke at tage Munden for fuld:

Begynd saaledes, som du veed,
 Du kand det vel udføre.
 Hvo høyt vil klyve, falder ned

med Henvisning til Homers Odyssee og Billedet om Bjerget, der føder en Mus. Boileau laaner sine Exempler fra franske Digtere og fra Virgil:

III, 269. Que le début soit simple etc.

Man maa ikke hente sin Indledning altfor langt borte:

147. Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo,

II, 37. Af Tvilling-Egget du ey bør
Anfange Trojæ Brynde;

men

Ey heller du forpligtet er
At følge Dag og Time
Som hiin, der skriver Kroniker

Digteren skal ikke

III, 303. garder dans ses vers un ordre méthodique,
eller

II, 73. chantant d'un Héros les progrès éclatants,
Maigre historien, suivre l'ordre du temps.

Fra den episke Digtning gaar Reenberg nu over til den lyriske, Elskovs- og Klagedigtene, som maa holdes i anden Stil og Versemaal. Han hævder med Styrke overfor Tidens forlorne Hyrdepoesi, at Stemningen maa være følt og ægte; ligesom han senere gjengiver Horats's

102. Si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi,

og Boileaus:

III, 142. Pour me tirer des pleurs il faut que vous pleuriez.

II, 55. Vilt du bevæge mig til Graad,
Dit Øye først maa flyde,

saaledes hedder det her om Elskovsdigtet:

II, 39. Det hjælper ey, Poeten veed
Et Vers at sammenbinde,
Naar ey den rette Kierlighed
I Blodet er at finde.
Thi siig, du sukker, længes hart,
Vil døe for din Hyrdinde;
Men troe mig, Phyllis merker snart,
Om Kierlighed er inde.

II, 73. Mais pour bien exprimer ces caprices heureux,
C'est peu d'être Poëte, il faut être amoureux.
Je hais ces vains auteurs, dont la Muse forcée
M'entretient de ses feux, toujours froide et glacée.

Derefter følger en længere Fremstilling af Sangens og Musikens historiske Udvikling, hvor Reenberg bl. a. fremhæver de gamle Viser som Saxos Kilder. Hertil svarer hos Boileau kun et lille Afsnit om Oden:

II, 61. Aux athlètes dans Pise elle ouvre les barrières,

II, 41 Ved Pisa, naar de rendte Dyst. osv.

Naar det derpaa fremhæves, at

Ved Regler det forgieves er
At ville Viser tvinge,

gjælder dette vistnok her kun den ejendommelige lyriske Begejstring, som i Oden bryder Former og Sranker:

II, 72. Chez elle un beau désordre est un effet de l'art;

men paa et senere Sted udvider Reenberg dog Sætningen til en almindelig Protest mod Fortidens mekaniske Opfattelse af Poesien:

II, 99. Ey kunde Regler nogen Tiid,
Poeten Hierne give,
Men vel, at han med større Fliid
Studere skal og skrive.

Satiren derimod behandler Boileau mere historisk, medens Reenberg ligesom andet Steds overfor Tidens Smaahedsaand her hjemme er udelukkende optagen af Spørgsmaalet om dens religiøse og moralske Tilladelighed:

II, 42. Om det en Christen vel anstaaer
En anden sort at gjøre?

og dens Forskjel fra Nidvers og Skandskrift. Naar

Præsten har Lov at ivre mod Laster, bør Satyristen have samme Frihed¹⁾. Forsigtigt tilføjer Reenberg:

II, 44. Dog er det bedst, han ikkun leer
Og skiemter med sin Lige,

medens Boileau i Frankrig kun behøver at advare mod at træde Gud og Religionen for nær.

De mindre lyriske Versarter, Sonet, Epigram, Ballade, Madrigal, Rondeau, som ikke spillede den Rolle i vor Litteratur som i den franske, forbigaar Reenberg, men giver efter Horats og Boileau en Udsigt over Tragediens Historie fra Grækerne til Renaissanceen samt over den græske Komadies Udvikling:

II, 46. Tragedien i første Dragt
Var Landsbye-liig og ringe,

III, 61. La Tragédie informe et grossière en naissant,
med enkelte selvstændige Indskud, f. Ex. om Overgangen til Opera:

Med Spillen, Dandsen og Musik,
Maskiner, kostbar Klæder,

der jo allerede havde været dyrket ved Christian Vs Hof og særlig yndedes af Frederik IV, som netop var ifærd med Opførelsen af det 1703 fuldendte Operahus. Om den tyske Efterligning minder han i Anledning af Skuespillets Forplantelse fra Grækenland

II, 48. Til Rom, Athenens Abe,
Der hende fulgte, som vi her
Os efter Tydsken skabe.

Men medens hans Forbillede give udførlige Regler for

¹⁾ Sml. Holbergs 3die Skjæntedigt:

Straf derfor, Svoger, meer min Skrivemaade ey,
Straf og en Prædikant, som gaaer den samme Vey.

den dramatiske Digtning, mener han, at dette tjener til intet hos os, hvor man aldrig har forsøgt sig i Dramet. Det er hverken fordi det skorter os paa typiske Characterer, eller fordi vort Sprog er for fattigt, men snarere af en vis Smaahedsaand og paa Grund af økonomisk Tryk:

II, 50. Vor danske Geist for ærbar er
 End sig dermed at bryde
 Med Norden Pikkelhærings Dragt
 Ey passe vil og mage.
 Men allermeest vor Fattigdom

 Naar Maven ledig er og tom
 Forgaaer Poete-Gave.

 Et sørgeløs og freidigt Sind
 Sig for Theatret skikker;
 Derfor først er kommen ind
 Og seet i Republikker¹).

Reenberg tænkte vist lige saa lidt paa, med disse sidste Ord at ville give Monarkiet Skyld for Landets Fattigdom, som han drømte om det glimrende Dementi, Holberg faa Aar senere skulde give hele hans Bevisførelse.

I Anledning af Komedien kommer han dog ind paa Characterskildringen og anbefaler efter Boileau Naturstudium:

III, 359. Que la nature soit donc votre étude unique,

 Qui sait bien ce que c'est qu'un prodigue, un avare,
 Un honnête homme, un fat, un jaloux, un bizarre,

 Un geste la découvre, un rien la fait paroître,
 Mais tout esprit n'a pas des yeux pour la connoître.

¹) Det hele, ret characteristiske Sted er citeret hos Rahbek og Nyerup IV, 30.

- II, 54. Studeer Naturen idelig,
 Hun lærer dig at skabe
 En From, Forsigtig, Taabelig
 Et Ord, sagt hen i Vind og Vær,
 En Mine, mindste Fagter
 Vil hannem røbe, skjønt enhver
 Ey kiender det og agter.

I den speciellere Udførelse af, hvorledes Dictionen maa svare til Handlingen og den talendes Character, holder Reenberg sig imidlertid nærmere til Horats:

108. *Format enim natura prius nos intus ad omnem
 Fortunarum habitum
 Post effert animi motus interprete lingua,*

- II, 55. Naturen først udi vort Blod
 Affecterne vil røre;
 Hvad hun i Hiertet skrive lod,
 Med Tungen vi udføre,

med de klassiske Exempler, Telephus og Peleus. I Horats's fortrinlige Characteristik af Menneskets Livsaldre:

156. *Ætatis cujusque notandi sunt tibi mores,*

hos Boileau:

- III, 374. *Chaque âge a ses plaisirs, son esprit et ses mœurs;*

- II, 56. Hver Alder sindet er for sig,
 Med egen Lyst og Sæder,

gjengiver han heldigt, om end lidt vittløftigt, den bekjendte Skildring af Oldingen:

Difficilis, querulus, laudator temporis acti,

- II, 58. Fortæller, hvor hans Ungdom gik
 Blandt brave Folk og lærde,
 Berømmer den fremfarne Skik
 Fra Christian den Fjerde,
 Nysgierrig, snaksom, dadler hver¹⁾

¹⁾ Rahbek og Nyerup IV, 26.

Heller ikke ilde er den videre localiserende Udførelse af Stilforskjellen i Komædien:

114. *Intererit multum, Davusne loquatur an hertus,*

Mercatorne vagus cultorne virentis agelli,
Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.

II, 59. En Davus flittig høre maae,
 Men Herren selv befaler.
 Hver om det Væsen, han er i:
 Forpagteren om Stude,
 En Enkemand om riigt Partie,
 En Skipper om sin Skude,
 Soldaten brouter om sin Magt,
 Hr. Peder raaber: Offer!

 Og hvor Personen haver hiem
 Med Billighed du agter:
 Lad ey Frantzosen komme frem
 Med Spanske Trin og Fagter;
 Lad Sverrig tale sødelig,
 Lad Tydsken Eeder flette

Det er den vigtige Regel om Localfarven, de geografiske og Naturforholdenes Indflydelse paa Litteratur og Aandsliv, som senere skulde spille en saa stor Rolle fra Montesquieu ned til Victor Hugo og Taine og blive et Hovedvaaben i Kampen mod den abstract almenmenneskelige franske Klassicisme, som dog selv havde fremsat den, men ikke evnet at overholde den. Boileau udtaler den tydeligt nok:

III, 113. *Des siècles, des pays étudiez les mœurs.*
Les climats font souvent les diverses humeurs.

Men det falder ham naturligtvis ikke ind at anvende dette mod den dramatiske Retning, hvis ypperste Talsmand han selv er; han advarer kun imod Romanskrivernes Lyst til at overføre den galante og sødlige Hoftone paa Fortidens Helte og Riddere.

Efter Horats 391 ff. og Boileau IV, 133 giver Reenberg nu en Fremstilling af, hvorledes Digtningen har ført Menneskene fra Barbari til Civilisation, og hvorledes denne Udvikling har fundet Udtryk i Amphions- og Orpheusmytherne og i de ældste græske Digteres nære Forhold til Religionen. Men hvad der hos hans Forbilleder kun er en Episode, hos Boileau indskudt for at vise, hvorledes Poesien har svigtet sine store Opgaver og er udartet til Styverfængereri, svulmer hos Reenberg temmelig uforanlediget ud til en hel Cultur- og Litteraturhistorie, der behandler de gamle Germaner og Tacitus, Nordboernes Runer og deres Udryddelse ved Christendommen, Eddaerne, om hvilke det hedder:

II, 88. Ja, kunde vi, som hiine kand,
Dem læse denne Stunde,
Ey Norden skulde Grækenland
Sin Pindarum misunde.

Rimet forsvarer han som en national „gothisk“ Ejendommelighed mod Miltons og Isaac Vossius's Angreb, saa vel som overfor Renaissancens, hos os Bertel Knudsens, Forsøg paa at efterligne latinske Metra:

II, 87. Et Sprog imod sin Skik og Gang
Med Quantiteter bryde,
Som Bøge-Bark skal give Klang,
Som sprukken Klokke lyde.

Videre skildrer Reenberg Middelalderens og Reformations-tidens regelløse Digtning:

II, 89. De digtede saa lystig hen,
Ey agtede saa noye,
Hvor Riimet gik, naar Slutningen
Sig næsten kunde føye;
Ey agtedes det heller stort
I deres Digt og Sange,
Om Stavelsen var lang og kort,
Om der var een for mange.

.....
 Om Riime-Konsten synes slet,
 Var deres Andagt større.

For Folkevisernes Poesi har han en paa den Tid usædvanlig Sans, sammenligner deres Kæmper med Achilles og minder i Anledning af German Gladensvend om Dædalus og Circes Forgjørelseskunster:

II, 91. Med Verner Ravn, med Biørnen, som
 Udgik paa Dalby Heede,
 Alt dette næsten er forgiet,
 Det, som af ædle Fruer
 Med Lyst var siunget, er nu slet
 Fordømt til Borgestuer,

siger han halv vemodig. Nu have vi faaet en ny og fuldkommere Poesi „i Riim, Accent og Tale“; men faa dyrke den med fornøden Omhu og Flid;

I, 93. Vi have kun een Arebo,
 Og siden Bording døde
 Er Sædet efter disse to
 Paa Bierget blevet ode.

Efter denne Udsigt over dansk Digtekunsts Historie, der i det hele vidner om sundt Blik og god Kundskab, slutter Reenberg sig atter til Horats i Fremhævelsen af, at medens det middelmaadige kan have sin Berettigelse i mange andre Forhold,

368. Certis medium et tolerabile rebus
 Recte concedi;

medens

En Hiem-Tings Procurator kand
 Et Stevnemaal forrette,
 Omskjønt han ey som Vordeman¹⁾
 Har lært at gaa i Rette,

¹⁾ Reinhold Wordeman, † 1697, synes i sin Tid at have havt et stort Ry som Prokurator ved Højesteret.

saa gjælder det om Poesien:

378. Si paulum summo decessit, vergit ad imum.

IV, 32. Il n'est point de degrés du médiocre au pire.

siger Boileau, som ellers her vælger franske Exempler og med Hentydning til sin Uven Claude Perrault viser, at man heller maa være en god Murer end en daarlig Læge. Han foretrækker det uformelige for det kjedelige:

J'aime mieux Bergerac et sa burlesque audace,
Que ces vers où Motin se morfond et nous glace.

Ligesaa Reenberg:

II, 95. Claus Porsis Snak, Tambowrs Bedrift¹⁾
Jeg vil langt heller høre
End den Poet, hvis usle Skrift
Skamfere kand mit Øre.

I et betydeligt Værk støder selv den ringe Fejl, men den er dog tilgivelig:

359. Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.

II, 97. Homerus blunder lidet, dog
Homerus er den samme.

og

hvor den gode Arebo,
Hvor Bording, Kingo feile,
Jeg harmes, læser med Uroe
Og bider mine Negle.

Men den blot kjedelige og ubehændige Digter er utaalelig.

Til sidst undskylder han atter, ligesom i „Forsamling paa Parnas“ og ligesom Horats og Boileau, at han uden selv at være Digter drister sig til at give Regler for

¹⁾ Claus Pors til Øllingsø udgav 1613 „Levneds-Compas“, en Samling moraliserende Anekdoter og Historier. En lignende, mere humoristisk og lasciv Samling, „De geest van Jan Tambour“, Amsterd. 1660, benævnt efter en kjendt hollandsk Skuespiller, har mulig ogsaa været oversat paa Dansk.

Poesien, et overflødigt Arbejde, efter at Aristoteles og Horats have skrevet:

II. 98. Kand vel den Blinde viise Stie?
 Kand Vugge-Barnet tale?

Besad han en Virgils eller Horats's Talent, var det bedre anvendt til at hylde „Nordens Sol“ og

for min Jorde-Gud
 Mig bukke ned og knæle.

Han slutter altsaa med Frederik IVs som Boileau med Ludvig XIVs Apotheose, men dog, som før omtalt, i nærmere Tilslutning til Horats Sat. lib. II, 1, v. 10:

Si tantus amor scribendi te rapit, aude
 Cæsaris invicti res dicere

og Boileaus Omskrivning deraf i den 9de Satire.

Men evner Reenberg end ikke at behandle saa høje Emner, vil han dog stræbe, at han

II. 101. saa vidt jeg kand formaae
 Og mig forleenes Styrke,
 Skal ikke slet tilbage staae
 Mit Føde-Sprog at dyrke,

selv om han

ubesindig selv begaaer,
 Hvad jeg hos andre laster.

Han frygter ingen Kritik, naar Mænd som

Krag og Rantzow, Juul og Friis,
 En Bartholin og fleere

eller Biskop Deichman billige hans Forsæt og opfordre ham til at skrive. Denne Udfordring til Kritiken og Opregning af Digterens formaaende Venner og Velyndere er en Efterligning af Horats Sat. lib. I, 10, v. 81 ff., og for Anledningen til Tilføjelsen af de 4 sidste Linier til Deichmans Ære er tidligere gjort Rede.

Nær til *Ars poetica* slutte sig de umiddelbart efter affattede smaa Digte om „Poesiens Opmuntring“ 1702 og „Poesiens Vanskeligheder“ 1703. I det første har Reenberg faaet fat paa et lønnende Emne for Satiren, nemlig de rimede Ansøgninger. Der har allerede været Anledning til at gjøre opmærksom paa, hvorledes den Opblomstring af Poesien, som indtraf paa Overgangen til det 18de Aarhundrede, kun ytrede sig i Formen og i et friskere og mere nationalt Præg, medens man hvad Indholdet angaar mere og mere begrænsede sig til Lejlighedsdigtning og det private Livs smaa Forhold. Frederik IV var visselig ingen Ludvig XIV; hans litterære Opdragelse var i høj Grad forsømt og fra hans Side var der ingen højere Sans og Støtte for Digtningen at vente. Men en smaatskaaren realistisk og halv humoristisk Poesi som den, der udviklede sig i hans første Aar, den kunde han forstaa, og den tiltalte hans jævne, folkelige og i Ungdommen muntre Sind. Naturligvis vare de mange Smaapoeter ikke sene til at benytte sig af denne Vej til Befordring og timelig Velfærd paa en Tid, da Embedsbesættelser mindre afhæng af Dygtighed og Fortjeneste end af en kongelig Naadesact. Disse Forhold udviklede en ny Tiggerpoesi, holdt i Tidens almindelige hyperloyale Tone og saa meget mindre tiltalende, som det nu ikke var privat Understøttelse, men Statens Embeder, den gjaldt. I Bibliothekernes Haandskriftsamlinger findes fuldt op af rimede Ansøgninger og Taksigelser, paa hvilke ogsaa Luxdorff giver Prøver i Noterne til Reenbergs Digt, hvor han nævner Chr. Muus som Ansøger om Ribe Bispestol 1701, Tychonius om Præsteembedet i Skive og Jacob Schandrup om Herredsfogedstillingen i Middelsom Herred 1702:

Jeg betler for Din Stol et lidet Levebrød!

En ihærdig Ansøger var ogsaa Frands Kyhn i Blidstrup, der bl. a. vilde forbinde Degnekaldet i sit eget Sogn med Præsteembedet og i den Anledning lovede Kongen:

Lad Præsten blive Degn, saa tigger han ey meer.

Endnu 1718 og 19 have vi lignende Ansøgninger af den bekjendte Poet Jørgen Friis, bl. a. om Helsing Sognekald.

Naar det alligevel ikke lykkedes Reenberg at gjøre synderligt ud af sin Satire, skyldes dette vist ikke blot Mangel paa slaaende Vid, men ogsaa en vis Forsigtighed, idet Kritiken let kunde faa Udseende af at sigte paa allerhøjeste Sted. Satirens Anlæg og enkelte Udtryk minde noget om Joh. Laurembergs 4de Skjæmtedigt, idet Rammen paa begge Steder er et Møde og en Samtale med en Tiggerpoet. Men Lauremberg blander paa en uklar Maade Satire over Lejlighedsposien med Klage over Digtningens Foragt og med Forsvar for den gammeldags Digtning mod den nye højtravende Renaissancepoesi. Hos Reenberg derimod har Tiggerpoeten pakket alt sit Eje paa Ryggen og er i Begreb med at flytte til Hove. Paa Grund af det Optog, hvori han saaledes møder, er det vel, at Digtet i nogle Haandskrifter betitles „Bissekræmmeren“; men Laurembergs Tiggerpoet bliver forresten ogsaa af Pigerne i det fornemme Hus antagen for en Bissekræmmer. Grunden til Flytningen er, at der nu efter Poetens Mening er kommen gode Tider for Muserne. Medens den spanske Arvefølgekrig raser over hele det øvrige Europa, har Frederik IV efter Freden i Travendal aabnet dem et Asyl i Danmark, og nu gjælder det at smede, medens Jernet er varmt. Den ene af Musernes Sønner har faaet Bispesæde, den anden Præstekald, — ja

II, 142. den, som ey engang
 Af dennem kjendtest ægte¹⁾,
 blev og bønhørt, og fik
 En Herreds-Dommers Sæde.

Reenberg advarer Poeten mod at nære for store Forhaabninger: Kongen kan dog ikke mætte alle graadige Munde. Men forgjæves; Poeten stoler paa den Færdighed, hvormed han kan smøre Vers ned,

II, 144. Naar Bordinger og Arøboer,
 Med andre, Hiernen bryder,

 Saa snart jeg skriver: „Høy Patron“,
 Strax veed min Pen at finde
 Det Ord: „Recommendation“,
 Og Riimet dermed binde;
 Og om i Verset skrevet er:
 „Herr Ober-Secreterer“,
 Min Pen ey hviler, siger: her
 Skal staae „incommoderer“.

Det er en Gjenoptagelse af Satiren over Dorus og Lejlighedsrimeriet i „Forsamling paa Parnas“, støttet dels ligesom denne til Boileaus 2den Satire, der spotter Dusingpoeternes platte og trivielle Floskler:

v. 37. Si je louois Philis „en miracles féconde“,
 Je trouverois bientôt: „à nulle autre seconde“,
 Si je voulois vanter un objet „nonpareil“,
 Je mettrois à l'instant „plus beau que le soleil“;

dels ogsaa til den 1ste Satire, der stiller Digterens beskedne Tilbageholdenhed overfor Kongen mod

v. 89. cette foule effroyable
 De Rimeurs affamés dont le nombre l'accable,
 Qui, dès que sa main s'ouvre, y courent les premiers,
 Et ravissent un bien qu'on devoit aux derniers.

Reenberg minder dog endnu Tiggerpoeten om, at den Gunst, Virgil og Horats have naaet ved deres enestaaende

¹⁾ Jacob Schandrup.

Talent, ikke er enhver Smører beskaaren, og skilles derpaa fra ham for at gaa hjem og nedskrive sine Tanker om dette Møde.

Betydeligere er det andet Digt, „Poesiens Vanskeligheder“, i Haandskrifterne ogsaa betitlet „Klage til Rostgaard“, skjøndt det i den trykte Udgave er tilskrevet Grev Friis. De Vanskeligheder, Reenberg her beklager sig over, ere af dobbelt Art: først Slidet med at bringe Tanken i poetisk Form, som han alt har skildret i Indledningen til „Forsamling paa Parnas“ og nu udvikler videre, stadig med Anklang til Boileaus 2den Satire, — og dernæst Publikums Uvillie mod den satiriske Digtning, Poeternes gamle fælles Klageemne, som han har strejft i Slutningen af „Forsamling paa Parnas“, og som Boileau behandler i sin 7de Satire. Reenberg begynder med Forbandelser over den Tid og Dag, da han først viede sig til Digtningens brydsomme Arbejde, og over dem, der have lokket ham dertil: Homer, Ovid, Horats, Juvenal og Boileau selv, som dog har kjendt den samme Fortrydelse:

Sat. II. 53. Maudit soit le premier, dont la verve insensée
Dans les bornes d'un vers renferma sa pensée.

Uden denne usalige Grille kunde han have levet i Ro og Mag,

Passer tranquillement, sans souci, sans affaire,
La nuit à bien dormir et le jour à rien faire.

Ligesaa siger Reenberg i „Ars poetica“:

Jeg ellers kunde magelig
Udi min Bonde-Hytte
I Rolighed henliste mig,
Min egen Syssel skytte,

og paa lignende Maade udtrykker han sig i „Forsamling paa Parnas“, i Digtet til Brostrup Albertin (1703) og nu

her¹⁾. Han ønsker, at Sygdom, Sult og Tørst eller Lemmetab havde hindret ham i at spille sin Tid paa Digtning, at Virgil havde brændt sine Skrifter og Horats var falden ved Philippi, og at Boileau

sig maa
Af Frygt og Rædsel korse,
Naar han skal se Cotin, Perrault,
Pradon og Bonnecorse,

alle de Smaapoeter, som han har forfulgt med sin Spot. „Men hvo kand tie?“ — hedder det med en pludselig Overgang, — naar han ser alle de Fejl og Daarligheder, der gaa i Svang: at Taaben sidder i Højsædet og Fortjenesten tigger, at Alderdommen koketterer og Tjenestepiger gaa i Silke, at Narren gjælder for lærd, at Oldinge holde Bryllup, at Dyden roses og sulter,

II, 155. At Jorden, og med Jorden vi.
Med nederst øverst bytter,
Ey, efter ny Philosophie,
Gaaer om, men culebuter.
Naar jeg alt dette seer og spør,
Min Pen er aabnemundet
Og pladrer ud alt det, jeg før
I Eenerom har grundet.

Saaledes byder Verset sig ogsaa af sig selv for Boileau, hver Gang han kommer til at tænke paa Litteraturens Narre; forgjæves vil han standse:

Sat. VII, 52. Ma plume auroit regret d'en épargner aucun,
Et sitôt qu'une fois la verve me domine,
Tout ce qui s'offre à moi passe par l'étamine.

Der er kun den Forskjel, at Reenberg holder sig til almindelige moralske Typer:

Hvad skader eller nytter
Det mig, at Florus er et Bæst.
Narcis en Berenhytter

¹⁾ I, 230. II, 6, 106.

At Julius er resolut,
 Dog over andres Penge,
 Corinna fik i Fior en Glut,
 Dog, Brud, gik Møe til Senge.

Boileau derimod angriber directe og med Navns Nævneelse:

v. 37. Faut il peindre un fripon, fameux dans cette ville
 Ma main, sans que j'y rêve, écrira Raunaville.

 Faut il d'un froid rimeur dépeindre la manie?
 Je rencontre à la fois Perrin et Pelletier,
 Bonnacorse, Pradon, Colletet, Titreville,
 Et pour un que je veux, j'en trouve plus de mille.

Den, der ikke skammer sig ved at gjøre en Daarlighed, skulde i det mindste skamme sig ved at høre Satiren over den, og den, der ikke vil høre, kunde i alt Fald nøjes med at gaa sin Vej og ynke Digteren; men i Stedet skaber denne sig kun Uvenner. Det er de samme Klager, som vi kort før høre hos Vilh. Helt:

Jeg seer min Daarlighed, som vel jeg burde hade,
 Dog hvad jeg seer og veed, jeg kand den dog ey lade,
 Jeg ey udgrunde kand, hvad Pokker mig har seet [er skeet?]
 Hvad Pokkers Raserie har gjort mig til Poet¹⁾.

og kort efter i Holbergs 3die Skjæmtedigt 1722: hvor megen Fortræd Satyristen end skriver sig til,

Jeg dog ey^sove kand, før jeg i Pennen fører
 Alt Galskab, Giekkerie, alt hvad jeg seer og hører.
 Ved mindste Leilighed min Musa siger: Skriv!

I disse Smaadigte har Reenberg aabenbart villet supplere sin Ars poetica med litterære Satirer i Boileaus Stil, inden han, atter ligesom Boileau, viede sine senere Aar til rent moraliserende Digtning. Men han stiller sig

¹⁾ Curieuse Poetiske Skrifter 1732, 197: „Lima mordenlo decorat“, fra 1690.

her friere til sit Forbillede, ikke nærmest parafraserende som i *Ars poetica*. Han laaner blot Motiver og Enkeltheder og smelter et Par boileauske Satirer sammen, og maaske netop paa Grund af denne relative Selvstændighed naar han ikke ret højt. I det hele har Reenberg hverken original Begavelse eller udpræget Personlighed nok til at blive en dansk Horats eller Boileau, hvis sproglige og poetiske Love kunde præge Litteraturen gjennem lange Tider. Han har visselig heller ikke i sit Kogger de lette Pile, som Boileau afskyder næsten uden at vende sig om for at se, hvor de ramme, saa lidt som hans mere tungfodede Satire besidder den kjernefulde sproglige Concentration, som lod Boileaus Vers

Ep. X v. 12. *devenir quelquefois proverbes en naissant.*

Han kan ofte blive mat og langtrukken, og hans Satire savner det directe, ofte personlige Sigte, som gjør Boileaus saa livfuld, concret og svidende. Udfaldet af det Forsøg, han havde gjort med „Forsamling paa Parnas“, skræmmede hans fredelige Natur; i sine senere Digte holdt han sig efter Fortidens Mønster til Almensætninger og Typer.

Men det er allerede af ydre Grunde heller ikke retfærdigt at sammenligne de to rige Ungkarle, som i den civiliserede Verdens Midtpunkter, midt i Tidens strømmende Liv og i Omgang med alle dens Stormænd, kunde leve alene for deres Digtning, — og den jydsk Proprietær, der sad i sin afsides Krog af et lille Land med sine 12 Børn og Hovedet fuldt af praktiske Forretninger og økonomiske Bekymringer. Stille vi derimod Reenberg sammen, ikke blot med hans Forgængere i dansk Digtning, men ogsaa med hans Efterfølgere, træde hans Fortrin baade i Tanke og Form klart frem. Selv Holbergs

Skjæmtedigte staa i Versformen, om end ikke i Kraft og Vid, tilbage for Reenbergs. Sorterup, som efter Reenbergs Mønster optog den litterære Satire, og hvem N. M. Petersen anser for „ulige større“, — vel sagtens noget paa Grundtvigs Autoritet, for hans Heltedigtes Skyld, — viser ellers ikke Spor af fransk Indflydelse, men er endnu ganske afhængig af den 2den schlesiske Skole. Hans haartrukne Ordspil og Brandere, hans Forkjærlighed for gamle og søgte Ord, hans hele skruede og dunkle Stil danner en slaaende Modsætning til Reenbergs Simpelhed og Klarhed, og han falder hvert Øjeblik fra det højtravende ned i den gammeldags Raahed og Plathed, som hos Reenberg næsten ganske er fortrængt af den sikre franske Smag. Lad være, at Sorterup i Rimfærdighed ikke staaer tilbage og i digterisk Inspiration paa et enkelt Sted, i Heltesangene, hæver sig højt over Reenberg, saa synker dennes Satire dog aldrig ned til stilistiske Plumpheder og Smagløsheder som:

Mangen een kand Rime-Bulke
Saa opgylpe af sin Kraas,
At en Ko kand ikke hulke
Nær saa hart i Bondens Baas.

Og selv om Reenbergs Angreb paa Tidens Verse-magere ikke altid ere rammende, behøver man dog ikke at gjætte sig til Meningen gjennem den Slags mislykkede Rebus, hvorved Sorterup tror at lægge poetisk Snille for Dagen i Omtalen af de samme Rimere:

Andre giver for en Mude¹⁾
Mange *Daare*-Ramser ud,

om Claus Dorus (Bang);

¹⁾ For Betaling.

Hvor en hellig *Brand* optender
Andagts Sponner til en Glød.

om den aandelige Digter Fr. Brandt;

Hvortil duer uden Ende
At opramse meget Snaus,
Naar enhver dog maa bekiende
At mand sladdrer som en *Claus*,

o: Arrebos Fortsætter, Claus Trundhjemb;

Og Helkie Daatters Smykke
Lønlig borged, var ey leed,

om Jens Lønborgs bibelske Drama Susanna.

Ikke desto mindre synes Sorterup i Samtiden at have vakt mere Opsigt; J. E. Schlegel tager ham med i sin bekjendte Digterrevue i „Der Fremde“ 1746, men glemmer den kun et Par Aar før afdøde Reenberg. Ved Holbergs Optræden skrev Reenberg vel endnu, men han var mellem 60—70 Aar og havde tabt sin Ungdoms Friskhed. Dog opførtes hans Æsop som sagt 1722, og da Falsters første Satire, „Disse Tiders onde Optugtelse“, udkom anonymt 1720, gjættede man efter Statholder Chr. Rantzaus Vidnesbyrd¹⁾ paa Reenberg som Forfatter. Kort efter udkom de første danske Verssamlinger, ved Bogtrykkerne Wielandt og Høpfner 1725—28 og ved Bolle Villum Luxdorff i Reenbergs Dødsaar 1742, og i disse, især i den sidste, indtage Reenbergs Vers en stor Plads. Men først 17 Aar efter hans Død, 1769, bleve Justitzraad og Landsdommer Tøger Reenbergs Pøetiske Skrifter udgivne i tvende Dele af Forfatterens Dattersøn, Capitain Tøger Reenberg Teilmann til Endrupholm. Det var dog vistnok mere den velhavende Fami-

¹⁾ Rahbek og Nyerup, Den danske Digtekunst IV, 234.

lies Pietet end den Anseelse, han endnu nød, der skaffede Reenberg Æren af en efter de Dages Forhold smuk og vel udstyret Udgave med en Fortale af Lovhistorikeren Peder Kofod Ancher, en Mand, hvis Interesser strakte sig langt ud over hans særlige Fag, og som derfor ofte maatte lade sit ansete Navn benytte til at føre yngre og debuterende Forfattere, f. Ex. ogsaa Eilschow, ind i Litteraturen. Fortalen er imidlertid aabenbart skreven *in-vita* Minerva, „ikke uden Vankelmodighed og Imodsigelse“, og behandler med Hensyn baade til Forfatterens egen og til Reenbergs borgerlige Stilling det i og for sig lidet frugtbare Spørgsmaal, om en Poet tillige kan være Jurist. Kofod-Anchers „Hovedsag er, snart at komme til Ende“, og han lægger Pennen til Side, saa snart han „har faaet saa meget bragt til Veje, som ungefær kan udgjøre den sædvanlige Størrelse af en Fortale“.

Betydelig interessantere og mere oplysende er den derpaa følgende Levnetsbeskrivelse af Reenberg, formodentlig ved Udgiveren selv, da den for en stor Del bygger paa Familiepapirer og Breve, som nu desværre ikke mere findes. Det er ved Siden af Reenbergs egne Vers Hovedkilden til vor Kundskab om denne Digter, som aldrig senere er optagen til monografisk Behandling.

Endelig ere en stor Del af Digtene i Udgaven forsynede med Noter, som af Samtiden tilskrives den bekjendte Kunstdommer, daværende Generalprocureur Bolle Villum Luxdorph, som jo ogsaa tidligere havde vist Interesse for Bevarelsen af Reenbergs Vers. Det var endnu noget nyt hos os at sætte et saa stort Apparat af Fortaler og litterære Commentarer i Bevægelse i Anledning af Udgaven af en dansk Digtets Værker, som i den lærde Tid havde maattet nøjes med det obligate Paahæng af

Ærevers. Udgiverne have aabenbart i saa Henseende fulgt de samme franske Forbilleder, som Reenberg først bestræbte sig for at gjøre bekjendte her hjemme, maaske særlig Udgaverne af Boileaus Œuvres, Genève 1716, Amsterdam 1717 og Haag 1722. Fremfor alt give Noterne til „Forsamling paa Parnas“ gode Oplysninger om Tidens Digtetekunst i det hele, medens Kritiken ubestridelig har Ret i, at de ellers ikke alle ere lige vigtige, og at nogle „tjene mere til at vise Anmærkerens Lærdom og Læsning, end at de skulde være fornødne til Textens Oplysning“.

Det er Jacob Badens „Critiske Journal“, der 1770 udtaler denne Dom i en Recension over Udgaven, hvoraf det fremgaar, at Reenbergs Digtning allerede da forekom noget forældet. Det meste af denne Recension er aftrykt i Rahbeks og Nyerups Bidrag til den danske Digttekunsts Historie IV, der giver en udførlig og billig Bedømmelse af Reenberg. Men siden har der været Stilhed om hans Navn; N. M. Petersen, i hvis Øjne det jo ingen Fortjeneste var at have indført en fremmed litterær Smag, er som før omtalt ingenlunde retfærdig i sin flygtige Omtale, og Fr. Schaldemoses ganske betydningsløse og uselvstændige Udgave af Reenbergs Udvalgte poetiske Skrifter 1834 egnede sig ikke til at gjenoplive Mindet om Digteren.
